SPRAWOZDANIE XII.

(XXIX).

DYREKCJI

PAŃSTWOWEGO GIMNAZJUM IV

IM. H. SIENKIEWICZA

W KRAKOWIE

ZA ROK SZKOLNY

1929/1930.

TREŚĆ:

1. Rudolf Niemiec: Nauczanie początków języka łacińskiego w typie humanistycznym.
2. Część urzędowa — przez dyrektora.

W KRAKOWIE — 1930.

NAKŁADEM KOMITETU RODZICIELSKIEGO

SPRAWOZDANIE XII.

DYREKCJI

PAŃSTWOWEGO GIMNAZJUM IV.

W KRAKOWIE.

SPRAWOZDANIE XII.

(XXIX).

DYREKCJI

PAŃSTWOWEGO GIMNAZJUM IV

IM. H. SIENKIEWICZA

W KRAKOWIE

ZA ROK SZKOLNY

1929/1930.

TREŚĆ:

1. Rudolf Niemiec: Nauczanie początków języka łacińskiego w typie humanistycznym.
2. Część urzędowa — przez dyrektora.

W KRAKOWIE — 1930.
NAKŁADEM KOMITETU RODZICIELSKIEGO

DRUKARNIA „GŁOSU NARODU“ W KRAKOWIE.

RUDOLF NIEMIEC.

Nauczanie początków języka łacińskiego w typie humanistycznym.

Nauczanie języka łacińskiego w gimnazjum humanistycznem nie jest łatwem zadaniem. Zgodzą się na to twierdzenie wszyscy filologowie, uczący tego przedmiotu w typie humanistycznym. Na tę trudność zadania składa się kilka przyczyn i o nich pokrótce chcę wspomnieć. Materjał z języka łacińskiego wyznaczony do przerobienia w omawianym typie jest omal taki sam, jak w gimnazjum staroklasycznem. W tym zaś typie jest on obszerniejszy od materjału, który przerabiano w czasach przedwojennych w austrjackich gimnazjach klasycznych. Nadmiar ten uznało już Ministerstwo W. R. i O. P., gdyż materjał w niektórych klasach ograniczyło, ale mimo to jest on nie do wyczerpania przy obecnej ilości godzin. Nie chcę przez to powiedzieć, że nie uznaję potrzeby rozległego materjału lektury, ale zbyt obszerna lektura, której należycie wykorzystać nie można, jest raczej szkodliwa, niż pomocna, gdyż zmusza do powierzchowności.

Druga przyczyna tkwi w tem, że przy nauczaniu początków jęz. łacińskiego w klasie czwartej materjał leksykalny i gramatyczny jest tak obszerny, w takiem tempie posuwa się naprzód i powiększa się, iż nieraz przekracza możliwość przyswojenia go sobie przez uczniów. Pośpiech, z jakim podaje się uczniom te zjawiska gramatyczne, i dążność do najszybszego przyswojenia wiadomości, potrzebnych w klasie piątej przy czytaniu autora, sprawiają, że brakuje czasu na wyćwiczenie i utrwalenie omawianych zagadnień gramatycznych. Wiemy zaś wszyscy, jak przykro odbija się na lekturze szczupły zasób słów i brak znajomości form gramatycznych.

Można nieraz słyszeć zdanie, że nauczyciel języka łacińskiego w gimnazjum humanistycznem, zaczynając naukę, ma do czynienia z młodzieżą dojrzalszą i rozumniejszą i taką, która przyswoiła już sobie podstawy gramatyczne, gdyż uczy się języka obcego od klasy pierwszej, a gramatyki języka polskiego zaczęła się uczyć w szkole powszechnej. Pierwszemu twierdze-

niu, że młodzież jest dojrzalsza i bardziej myśląca, że się nad danemi zjawiskami zastanawia i je rozważa, słuszność przyznać należy, co do drugiego twierdzenia, że uczeń zdobył już podstawy gramatyczne, na których nauczyciel języka łacińskiego może budować, nadmienić należy, że te podstawy są w znacznej mierze kruche i niewystarczające. Należy również o tem wspomnieć, że pamięć u chłopca w wieku przejściowym nie jest tak silna, jak u chłopca dziesięcioletniego i zainteresowanie przedmiotem jest mniejsze, co dla nauczania nie może być obojętne.

Mógłbym przytoczyć inne jeszcze przyczyny — przepełnienie klas w gimnazjach humanistycznych — jednak nie mam zamiaru ich mnożyć, gdyż już te, o których wspomniałem, wystarczą do wyrobienia sobie sądu o trudnościach, z jakiemi nauczyciel jęz. łacińskiego w typie humanistycznym musi walczyć, by wyniki jego pracy były zadowalające.

Trudności te skłoniły mnie do podzielenia się pewnemi spostrzeżeniami, które poczyniłem w ciągu kilkuletniego nauczania jęz. łacińskiego w gimnazjum humanistycznem. Nadmieniam, że w klasie czwartej uczę od 8 lat, t. j. od chwili, gdy wprowadzono język łaciński do tej klasy. Z początku posługiwałem się książką T. M. Lewickiego w dwu częściach, od czterech lat używam jego „Wstępnej nauki jęz. łacińskiego". W ciągu tego czasu stosowałem różne metody, zależnie od wyników, aż doszedłem do sposobu nauczania, który daje mi jako nauczycielowi stosunkowo największe zadowolenie, gdyż widzę wyniki pracy w przeważnej części dodatnie.

Oczywistą jest rzeczą, że do metody, którą mam zamiar przedstawić, doszedłem po dokładnem przestudjowaniu szeregu dzieł z zakresu metodyki nauczania języka łacińskiego i stosowaniu nabytych wiadomości w nauce szkolnej. Stąd wypłynęło mnóstwo punktów stycznych z dziełami, których spis poniżej przytaczam, ale znajdą tutaj wyraz również niektóre moje myśli i doświadczenia, do których doszedłem po dłuższej, kilkunastoletniej praktyce i długich rozważaniach.

Po tym ogólnym wstępie chcę dać plan tego, o czem będę mówił. W części pierwszej moich rozważań podam pokrótce sposoby i drogi postępowania, przy pomocy których może nauczyciel ominąć lub przezwyciężyć trudności, związane z nauczaniem początków jęz. łacińskiego w klasie IV i V, scharakteryzuję metodę nauczania, którą stosuję, poświęcę szereg uwag gramatyce historycznej i uwzględnianiu jej przy nauce szkolnej, wreszcie dam obraz lekcji w klasie czwartej.

Część druga mojej pracy zawierać będzie uwagi o nauczaniu gramatyki łacińskiej.

CZĘŚĆ I.

We wstępie wspomniałem o trudnościach, z któremi walczy nauczyciel przy nauce jęz. łacińskiego w typie humanistycznym, szczególnie zaś przy nauczaniu początków łaciny. Obecnie chcę podać sposoby, które ułatwiają pracę nauczycielowi i umożliwiają dobre wyniki.

Przedewszystkiem nauczyciel musi uprzytomnić sobie cele nauczania jęz. łacińskiego w tym typie, musi dokładnie zaznajomić się z materjałem, który ma przerobić, odpowiednio go sobie rozłożyć, przeglądnąć podręcznik, którego ma zamiar używać, i wysunąć zagadnienia zasadnicze, by na nich skupić uwagę, a inne mniej ważne omawiać pobieżnie. Nie poprzestanie na tem. Przeczyta podręcznik gramatyki jęz. polskiego, którym uczeń posługiwał się w klasach niższych, zapozna się z książką francuską lub niemiecką, by mu nie był obcy materjał, który przyswoił sobie uczeń. Wymaga to wiele trudu, ale pracę w znacznej mierze upraszcza. Głównem dążeniem nauczyciela powinno być obudzenie zainteresowania do przedmiotu; po osiągnięciu tego, pozyska serca młodzieży, co będzie bardzo ważną zdobyczą, przy nauczaniu rozstrzygającą. Zapyta ktoś, w jaki sposób nauczyciel języka łacińskiego może obudzić zainteresowanie i to, co za niem idzie, zamiłowanie do przedmiotu. Odpowiadam zaraz na to pytanie i daję dla osiągnięcia celu, o którym wspominam, następujące zasady postępowania: Nauczyciel podaje potrzebne wiadomości w sposób przystępny, nie suchy, nawiązuje wciąż do języka ojczystego i obcego, którego chłopiec się uczy, budzi samodzielność u ucznia i odpowiada chętnie na pytania pozostające w związku z przerabianą lekcją, a nawet sam zachęca do pytania się o różne zagadnienia czy gramatyczne czy z życia starożytnych Rzymian; poza tem wspomina o potrzebie i celu nauczania jęz. łacińskiego, mówi o roli, jaką odegrała kultura rzymska w kulturze świata, dawnym stosunkom rzymskim przeciwstawia obecne, objaśnia pojęcia starożytne pojęciami nowożytnemi i w ten sposób zbliża starożytność do czasów współczesnych, a czyni to z zapałem i umiłowaniem swego przedmiotu.

Podawszy sposoby budzenia zainteresowania u młodzieży, poświęcę kilka uwag metodzie nauczania początków jęz. łacińskiego w gimnazjum humanistycznem i przejdę każdą czynność, którą wykonać należy na godzinach szkolnych. Zajmę się najpierw czytaniem, następnie rozbiorem zdań, wreszcie tłumaczeniem i innemi czynnościami związanemi z przekładem.

Wychodzę z tego założenia, że uczeń uczy się najlepiej czytać przez żywy przykład nauczyciela, i dlatego czytam omal przez cały rok zdanie najpierw sam, następnie czyni to wezwany uczeń, potem grupa uczniów lub nawet cała klasa; niekiedy czynność tę powtarzam kilka razy, aż uczniowie odczytają zda-

nie zupełnie poprawnie. Przy powtarzaniu przerobionej lekcji odczytują uczniowie zdanie za zdaniem i tłumaczą je, pracę zaś zamykam chóralnem odczytaniem lekcji zadanej do powtórzenia. Gdy uczniowie zdobędą wprawę w czytaniu, pouczam ich o zasadach akcentu łacińskiego.

Analizy zdania dokonywam z początku nauki zawsze, później, gdy uczniowie zdobędą pewną wprawę w analizie, przy zdaniach trudniejszych. Z początku czynię to sam, pytając się najpierw po polsku, później po łacinie, o poszczególne części zdania, następnie wciągam w tę czynność uczniów. Przy rozbiorze zdania wychodzę zawsze od orzeczenia, a nie od podmiotu. Praktyka szeregu lat przekonała mnie, że uwzględnianie najpierw orzeczenia, następnie podmiotu i innych części zdania, najlepiej wiedzie do celu, uczniowie zaś przyzwyczajeni do tej metody przy dalszej nauce łatwo orjentują się w tekście. Każde nowe słowo, nową odmianę piszę na tablicy i zaznaczam iloczas zgłosek przy tych, któreby nasuwały jakąkolwiek wątpliwość. Przy czasownikach piszę formy zasadnicze, nie pomijając osoby drugiej liczby pojedynczej, gdzie często akcent pada gdzieindziej, jak w osobie pierwszej. Oznaczam również iloczas zgłosek przy odmianach rzeczowników, czasowników, przymiotników, zaimków, poza tem przy słowach nieodmiennych. Przy podawaniu znaczenia polskiego wychodzę zawsze od znaczenia zasadniczego; czynię to w tym celu, by uczeń po zrozumieniu sensu zdania wyszukał w języku polskim wyraz odpowiadający co do myśli wyrazowi łacińskiemu. Rodzaju rzeczownika uczę, łącząc rzeczownik z przymiotnikiem i stale w tej postaci pisząc go na tablicy. Przy przerabianiu lekcji zwracam baczną uwagę na poprzednio poznany materjał. Stosuję również taki sposób postępowania, że poddaję uczniom jakiś inny wyraz łaciński, znany im już a spokrewniony z nowym wyrazem, lub zapożyczony z łaciny wyraz polski, niemiecki i francuski, i umożliwiam im podanie znaczenia nowego słowa. Niekiedy skłaniam uczniów, by dochodzili znaczenia jakiegoś wyrazu ze związku myśli. Przy wyrazach pokrewnych poruszam pewne zagadnienia z etymologji, a przy objaśnianiu niektórych form posługuję się metodą genetyczną.

Z analizą idzie w parze tłumaczenie. Każdą część zdania oddaje uczeń w języku polskim natychmiast po określeniu formy czy konstrukcji gramatycznej i po zrozumieniu nieznanego wyrazu. Po rozbiorze gotowe mamy tłumaczenie, niezawsze jednak doskonałe. Wtedy przy pomocy uczniów usuwam nierówności i nadaję przekładowi formę zgodną z duchem języka polskiego, następnie polecam jednemu uczniowi lub grupie zdanie odczytać po łacinie i podać poprawne tłumaczenie polskie. Po przekładzie stwierdzam przy zdaniu zawilszem, czy uczniowie treść zdania zrozumieli, i daję objaśnienia służące

do pogłębienia treści. Zależnie od treści uwagi te pozostawać mogą w związku z historją starożytną, życiem i działaniem wybitniejszych osób, stosunków społecznych, obyczajowych i innych.

Dalszą czynnością będzie porównanie tłumaczenia polskiego ze zdaniem łacińskiem i zwrócenie uwagi na różnice w składni i stylu, zachodzące między tekstem łacińskim a tłumaczeniem.

Po całej pracy, którą przedstawiłem, następują ćwiczenia poświęcone utrwaleniu nowych wiadomości gramatycznych. Rozmaicie przy tem postępuję, ale zawsze staram się o to, by nauczanie form odbywało się najpierw w zdaniach. Łatwą bowiem jest rzeczą przyswoić sobie formy deklinacyjne czy konfugacyjne w sposób mechaniczny, trudniej jest jednak nauczyć się używania ich w zdaniach i uzmysłowić sobie to, jakie one mają znaczenie w zdaniu. Daję zatem zdanie polskie albo dosłownie wzięte z tekstu albo zmienione i każę je uczniowi tłumaczyć. Zmiany polegają na tem, że dłuższe zdania rozbijam na krótsze, zmieniam liczbę i osoby. Często każę uczniom tworzyć zdania, w którychby występowały nowo poznane formy czy też zjawiska syntaktyczne. Później przechodzę do samej odmiany nowego rzeczownika zawsze z przymiotnikiem lub czasownika. Odmianie towarzyszą odpowiednie formy polskie. Ponieważ należyte wyćwiczenie i biegłość w formach ma znaczenie pierwszorzędne przy lekturze, dlatego tej pracy poświęcam bardzo wiele czasu.

Po przerobieniu w sposób wyżej podany całego ustępu lub też części, uczniowie odczytują zdanie za zdaniem i tłumaczą je. Chóralne odczytanie przerobionego materjału będzie zakończeniem pracy nad przekładem. Pytanie stwierdzające, czego nowego uczniowie się nauczyli, i ćwiczenie domowe kończą lekcję.

Zczasem, gdy uczniowie dojdą do pewnej wprawy w formach i orjentują się w budowie zdań, postępowanie jest uproszczone. Każde łatwe zdanie uczeń tłumaczy zaraz po przeczytaniu bez mojej pomocy. Gdy przypuszczam, że uczeń przy zjawiskach już poznanych może natrafić na trudności, przypominam mu formę lub konstrukcję przez postawienie odpowiedniego pytania. Błędów w ciągu pracy ucznia nie poprawiam, dopiero po ukończeniu tłumaczenia, wzywając innych uczniów, usuwam usterki. Po ich usunięciu każę podać poprawne tłumaczenie i pogłębiam treść. Przy zdaniach trudniejszych stosuję metodę wyżej omówioną.

Na lekcji następnej przedmiot kilkunastominutowej pracy stanowi wydobycie treści, przepytanie słówek, przekonanie się, czy uczniowie powtórzyli i utrwalili sobie nowy materjał gramatyczny, przeglądnięcie ćwiczenia domowego, przeczytanie i przetłumaczenie zadanej do powtórzenia lekcji.

Dla zorjentowania się, czy uczniowie pamiętają treść i nowe zjawiska gramatyczne i czy umieją słówka, stosuję obok innych następujący sposób: Przygotowuję szereg pytań łacińskich tak sformułowanych, by wydobyć wszystko, o co mi chodzi. Aby uniknąć mechanicznego wyuczenia się zdań na pamięć, rozbijam je na kilka i zmieniam konstrukcje, przypadki i liczby. Nie ograniczam się do tego. Zwracam uwagę na ilustracje, znajdujące się w książce i dostosowane do treści przerabianych ustępów. Uczniowie próbują swoich sił w opisie danego obrazka. Z początku opis jest prosty, później po kilku miesiącach nauki dokładniejszy. Do opisu wciągam materjał ze słownictwa i gramatyki, poddaję pewne szczegóły przez uczniów niedostrzeżone i w ten sposób gruntuję wadomości nabyte, budzę zainteresowanie u ucznia i wiarę w jego siły, wreszcie uczę go myśleć w języku obcym.

Materjał gramatyczny utrwalam przez częste powtarzanie i wydobywanie przy materjale nowym podobieństw ze znanemi już zjawiskami. Po przerobieniu deklinacji pierwszej zbieram cechy charakterystyczne, przy drugiej postępuję tak samo i zestawiam ją z pierwszą, następnie trzecią z poprzedniemi, a po przerobieniu wszystkich odmian rzeczowników i przymiotników tworzę z pomocą uczniów obraz łacińskiej deklinacji rzeczownika i przymiotnika. Do tego obrazu wracam przy odmianie zaimka i liczebnika. Podobne jest postępowanie przy konjugacji.

W związku z metodą nauczania, którą zwięźle przedstawiłem, poświęcę jeszcze słów kilka tłumaczeniu polsko-łacińskiemu i zadaniom szkolnym.

Nie można zaprzeczyć, że tłumaczenie z języka polskiego na łaciński odgrywa ważną rolę dzięki temu, że przez porównywanie właściwości obu języków pozwala uczniowi głębiej w nie wniknąć. Metodę postępowania mam tutaj nieco odmienną od tej, którą wyżej przedstawiłem. Po przeczytaniu zdania polskiego uczeń podaje podmiot i orzeczenie i określa, jakiego rodzaju są te części zdania i jakie różnice — o ile sa — zachodzą między podmiotem i orzeczeniem w jęz. polskim i łacińskim. Następuje dobór odpowiedniego wyrazu łacińskiego, gdy uczeń zna kilka wyrazów łacińskich na występujące w tekście słowo polskie. Podobnie rozstrząsa się inne części zdania, poczem następuje tłumaczenie łacińskie całego zdania. Przy zdaniu bezpodmiotowem zaczynam pracę od orzeczenia.

Przekład każdego zdania polskiego piszę z początku sam na tablicy, później czynią to wezwani uczniowie, reszta zaś zapisuje w swoich zeszytach. Po wyczerpaniu ustępu następuje powtórzenie zdania za zdaniem, wreszcie jeden z uczniów odczytuje ze swego zeszytu tłumaczenie łacińskie, inni natomiast porównują je z tem, co napisali w swoich zeszytach. Zczasem zaprzestaję pisania tłumaczenia na tablicy, tylko po takiem

opracowaniu ustępu, o jakiem wspomniałem, i po dokładnem powtórzeniu polecam uczniom napisać tłumaczenie w domu.

Każde zadanie stanowi pod względem treści całość pozostającą w związku z przerobionym materjałem. Niekiedy temat zadań stanowią rzeczy miłe dla chłopca, np. jakaś wycieczka, podróż lub jakieś wesołe zdarzenie. Od czasu do czasu każę opisać jakąś ilustrację z książki. Zadania z ostatniego działu budzą szczególniejsze zainteresowanie u uczniów i chęć jak najlepszego wywiązania się z pracy im poruczonej.

Obecnie zamierzam poświęcić kilka uwag gramatyce opartej na zdobyczach językoznawstwa, stanowisku, jakie względem niej zajęła szkoła i granicom uwzględniania gramatyki historycznej w szkole.

Lingwistyka jest nauką stosunkowo młodą, która w ubiegłem stuleciu rozwinęła się z zadziwiającą szybkością i doszła do nadzwyczajnych wyników. Nic też dziwnego, że dotarła również do gimnazjum. Jerzy Curtius podjął się przyswojenia zdobyczy językoznawczych szkole i w r. 1852 wydał gramatykę grecką, której celem było: wykorzystać zdobycze lingwistyki dla potrzeb nauki szkolnej. Książka ta wywołała nader żywą wymianę zdań między najznakomitszymi ówczesnymi filologami i mnóstwo pism za metodą językoznawczą w szkole i przeciw niej.

Z filologów, którzy poparli Curtiusa, zasługują na wzmiankę Schenkl i Vaniček. Ten ostatni napisał gramatykę języka łacińskiego, w której uwzględnił wyniki badań lingwistycznych. Wobec niej szkoła zachowała się opornie i długo przy nauczaniu języka łacińskiego nie interesowała się zdobyczami gramatyki historycznej. Dopiero gdy skargi na sposób uczenia gramatyki języków klasycznych stały się zjawiskiem prawie codziennem, filologowie zaczęli szukać dróg, przy pomocy których mogliby ożywić naukę gramatyki, i zwrócili się do genetycznej metody nauczania.

Brugmann broszurą swoją: Der Gymnasialunterricht in den beiden klassischen Sprachen und die Sprachwissenschaft wywołał zmianę na korzyść gramatyki historycznej w szkole. Największe jednak zasługi na tem polu posiada dyrektor Niepmann, autor podręczników do nauczania języka łacińskiego na podstawach językoznawczych. W ostanich czasach szeregi zwolenników dawnej metody uczenia gramatyki zmalały znacznie.

Z naszych podręczników gramatyki łacińskiej, które uwzględniają badania lingwistyczne, wymienić należy książkę prof. Dr. T. Sinki, prof. M. Auerbacha i t. zw. małą gramatykę Samolewicza, opracowaną przez Dra Jusa.

Z podręczników do nauczania języka łacińskiego uwagi z zakresu lingwistyki podają w sposób nader przystępny książki T. Lewickiego i Bednarowskiego.

Zapytać ktoś może, jakie korzyści wypływają z nauczania gramatyki metodą genetyczną.

Korzyści są te, że nauczyciel usuwa obojętność ucznia dla gramatyki i budzi w nim zainteresowanie, pobudza czynność myślenia i skupia uwagę, usuwa przeciążenie, gdyż, wiążąc poprzednio poczynione spostrzeżenia, ułatwia pracę.

Jest samo przez się zrozumiałe, że nauczyciel nie może wprowadzać do nauki tego, co nie jest pewne, co nie przyczynia się do uproszczenia nauki i utrwalenia wiadomości nabytych, a obarcza pamięć.

O czem ma się uczeń przekonać przy nauczaniu gramatyki metodą językoznawczą.

Uczeń musi nabrać tego przekonania, że

1) w językach panuje prawidłowość, a nie dowolność lub przypadek;

2) tak zwane wyjątki są tylko pozorne i przypisać je należy pewnym przyczynom, które usunęły działanie danego prawa;

3) wiele nieprawidłowości powstało pod wpływem analogji;

4) język przyczynia się do poznania historji kultury danego narodu;

5) w językach nowożytnych występują podobne zmiany, jak w łacinie.

Chodzi jeszcze o sposób podawania wiadomości z gramatyki historycznej, o czas i zakres.

Do tej pory podawano je w przeważnej części w formie dogmatycznej. Chociaż ten sposób postępowania zaznajamia ucznia z wielu zdobyczami, to jednak należy uczniowi pozwolić na wypowiadanie własnych spostrzeżeń i ich rozwiązanie pod kierunkiem nauczyciela. W wypadkach tych należy wyjść od zjawisk poprzednio poznanych i przechodzić do nowych. Punktem wyjścia, gdzie tylko to jest możliwe, musi być język polski. Po przedstawieniu zjawisk w języku ojczystym lub ich przypomnieniu sam uczeń dochodzi do odpowiednich spostrzeżeń i zatrzymuje je w pamięci.

Sposobność do dawania objaśnień nastręcza się od początku nauki, a zakres ich stanowić będą zagadnienia z fonetyki, fleksji, etymologji, słowotwórstwa, nauki o znaczeniu wyrazów i składni.

Z głosowni uwzględniam następujące zjawiska: wymianę samogłosek, zmiany samogłosek (zanik i wtrącenie, pochylenie, zmiana iloczasu, ściągnięcie), asymilację i dysymilację spółgłosek, zanik i wtrącenie spółgłoski, uproszczenie grup spółgłoskowych, rotacyzm, nadto poświęcam szereg uwag działaniu analogji, wymowie, akcentowi łacińskiemu i śladom jego wpływu w języku polskim.

Jest rzeczą oczywistą, że całej fleksji nie można omawiać naukowo, gdyż to nie jest celem szkoły, wysunąć tu należy tylko zagadnienia najważniejsze.

Stąd też przy odmianie rzeczownika zwracam uwagę na temat i sposób, w jaki się go znajduje, wspominam o tematach samogłoskowych, spółgłoskowych i podwójnych i o podziale na 5 deklinacyj. Prócz tego roztrząsam stosunek tematu do mianownika liczby pojedynczej, przechodzę sposób tworzenia przypadków i omawiam rodzaj rzeczowników. Objaśniając ostatnie zagadnienie kieruję się jeszcze dawną zasadą rozpoznawania rodzaju przy pomocy zakończeń mianownika liczby pojedynczej, ale zaznajamiam również uczniów ze sposobem poznawania rodzaju według zakończeń tematu. Wprawdzie nie usuwa on wszystkich wyjątków, ale znacznie zmniejsza ich ilość, a wartość tego systemu polega na tem, że zmusza ucznia do obserwacji i myślenia.

Przy przymiotniku zastanawiam się nad zagadnieniami wspólnemi z rzeczownikiem, objaśniam sposób tworzenia stopnia wyższego i najwyższego, a przy zaimku zwracam uwagę na niektóre formy charakterystyczne i ich stosunek do odmiany rzeczownika.

O ile chodzi o odmianę czasownika, to przy niej omawiam końcówki osobowe, podział konjugacyj, objaśniam sposób tworzenia tematów podstawowych i form czasownikowych, wreszcie dużo poświęcam czasu słowom nieprawidłowym. Przy niektórych z tych zagadnień wciągam do pomocy język polski i szukam podobieństw.

Ze słowotwórstwa uwzględniam: wyrazy niezłożone, złożenia, zrosty i zestawienia, pozatem wspominam o znaczeniu wyrazów, zmianie ich znaczenia i o synonimach.

Etymologja zyskała obecnie należne uznanie dzięki swojej wartości wychowawczej i dydaktycznej. Ułatwia ona uczenie się i zapamiętywanie słówek, przyczynia się do budzenia w uczniu samodzielności i pozwala wniknąć w historję kultury danego narodu. Za stosowaniem etymologji w nauce przemawia również wrodzona człowiekowi skłonność do badania przyczyn pewnych zjawisk. W etymologji zachować jednak trzeba pewne granice i podawać rzeczy łatwe i wpadające w oko, gdyż przesada byłaby szkodliwa.

Ze składni uwzględniam ważniejsze zjawiska, których znajomość przy lekturze jest konieczna.

Po tych uwagach chcę zilustrować to, co powiedziałem i dać obraz lekcji. Wybieram w tym celu z książki T. Lewickiego: „Wstępna nauka języka łacińskiego ust. 26 i część 27, z których pierwszy ma stanowić lekcję starą, drugi nową. By ułatwić śledzenie przebiegu lekcji, przepiszę oba ustępy.

Ust. 26. Deorum templa coronis et floribus ornata sunt. Milites cantando imperatoris victoriam suosque labores celebrant. Mox imperator deis, imperii Romani custodibus, more patrio sacrificabit. Tandem militibus in domicilia properare licebit: uxoribus, parentibus, liberis de belli laboribus et periculis narrabunt. Clara imperatoris victoria hominum sermonibus diu celebrabitur.

27. Jowisz. Juppiter deorum et hominum pater vocabatur. A Jove enim et caelum et terra gubernabantur. Homines antiqui narrabant Jovi olim a Saturno patre exitium paratum esse. Sed a Rhea matre Juppiter servatus et in Creta insula educatus est. Tum Juppiter Saturnum patrem regno privavit.

Nauczyciel oznaczony przez N., uczniowie przez inne litery alfabetu.

N.: Zamknąć książki i zeszyty! Uważać!
Quid ornat templa deorum?
A.: Templa deorum coronae et flores ornant.

N.: Quid celebrant milites?
B.: Milites imperatoris victoriam et suos labores celebrant.

N.: Quo modo milites imperatoris victoriam celebrant?
C.: Milites cantando imperatoris victoriam celebrant.

N.: Cui imperator mox sacrificabit?
D.: Imperator deis sacrificabit.

N.: Cunctis deis imperator sacrificabit?
E.: Imperator deis, imperii Romani custodibus, sacrificabit.

N.: Quo modo imperator Romanus sacrificabit?
F.: Imperator Romanus more patrio sacrificabit.

N.: Quo properabunt milites?
G.: Milites in domicilio sua properabunt.

N.: De quo milites narrabunt?
H.: Milites de belli laboribus et periculis narrabunt.

N.: Cui milites de bello narrabunt?
J.: Milites uxoribus, parentibus, liberis de bello narrabunt.

N.: Quid diu celebrabitur?
K.: Victoria imperatoris diu celebrabitur.

N.: Quo modo victoria celebrabitur?
L.: Victoria sermonibus hominum celebrabitur.

N.: Przypomnimy sobie nowo poznane wyrazy.
Co znaczy kwiat?
R.: Flos, floris, flos pulcher — piękny kwiat.

N.: Żołnierz.
S.: Miles, militis, miles bonus — dobry żołnierz.

N.: Stróż, opiekun.
W.: Custos, custodis, custos fidus — wierny stróż.

N.: Zwyczaj.

Z.: Mos, moris, mos patrius — ojczysty zwyczaj.

N.: Rodzice.

A.: Parentes, parentum, parentes severi — surowi rodzice.

N.: Człowiek.

B.: Homo, hominis, homo clarus — słowny człowiek.

N.: Mowa.

C.: Sermo, sermonis, sermo patrius — ojczysta mowa.

N.: Żona.

D.: Uxor, uxoris, uxor beata — szczęśliwa żona.

N.: Obecnie przejdziemy odmianę: wierny stróż. Odmieniaj D.!

D.: Custos fidus — wierny stróż, custodis fidi — wiernego stróża, custodi fido — wiernemu stróżowi, custodem fidum — wiernego stróża, custos fide — wierny stróżu, custode fido — wiernym stróżem.

N.: Liczbę mnogą poda E.

E.: Custodes fidi — wierni stróżowie, custodum fidorum — wiernych stróżów, custodibus fidis — wiernym stróżom, custodes fidos — wiernych stróżów, custodes fidi — wierni stróżowie! custodibus fidis — wiernymi stróżami.

N.: Teraz cała klasa odmieniać będzie: szczęśliwa małżonka.

Cała klasa chórem: uxor beata — szczęśliwa małżonka i t. d.

N.: Otworzyć zeszyty! Jaki był temat ćwiczenia domowego?

G.: Mieliśmy przy pomocy zdań napisać odmianę: piękny kwiat.

N.: Czytaj zdanie pierwsze H.!

H.: Flos pulcher ornat hortum — piękny kwiat zdobi ogród.

N.: Następne zdanie przeczyta K.

K.: Hortus est domicilium pulchri floris — ogród jest siedzibą pięknego kwiatu.

N.: Dalsze zdanie L.:

L.: Pulchro flori appropinquo — zbliżam się do pięknego kwiatu.

N.: Przykład z biernikiem powie R.

R.: Florem pulchrum video — widzę piękny kwiat.

N.: Następne zdanie odczyta S.

S.: O pulcher flos, quam carus mihi es! O piękny kwiecie, jak mi jesteś drogi!

N.: Odczytaj zdanie z abl., T.

T.: Flore pulchro tabulam orno — zdobię obraz pięknym kwiatem.

Podobne przykłady czytają uczniowie na liczbę mnogą.

N.: Otworzyć książki. Odczytamy i przetłomaczymy przerobiony ustęp. Czyta E.

E. czyta i tłumaczy jedno zdanie, następnie inni aż do wyczerpania ustępu.

N.: Wymień rzeczowniki deklinacji trzeciej poznane na ostatniej lekcji, G.

G.: Flos, miles, labor, custos, mos.

N.: Które jeszcze dodasz H.?

H.: Uxor, parentes, sermo, homo.

N.: Jak podzieliliśmy te rzeczowniki?

J.: Podzieliliśmy na takie, których temat kończy się na s, na d lub t, wreszcie na n.

N.: Które z wymienionych rzeczowników mają temat kończący się na s?

K.: Na s kończy się temat rzeczowników flos, mos, labor.

N.: Podaj genetivus tych rzeczowników i powiedz, czy masz w nim widoczny temat na — s.

L.: floris, moris, laboris. Temat kończy się w genet. na r.

N.: Skąd to r?

M.: s, znalazłszy się między dwiema samogłoskami, przybrało postać r i taka zmiana nazywa się rotacyzmem.

N.: Czy zetknąłeś się już gdzie z tem zjawiskiem fonetycznem?

P. Tak, spotkaliśmy się, gdy tworzyliśmy formy od słowa „esse“.

N.: Czyśmy przy tych tematach nie zwrócili jeszcze na co uwagi?

R.: Zwróciliśmy uwagę na rzeczownik labor i wspomnieliśmy przy nim o wpływie analogji.

N.: Wymień drugą grupę rzeczowników!

S.: Druga grupa to rzeczowniki o temacie kończącym się na spółgłoskę zębową t lub d. Poznaliśmy trzy takie rzeczowniki: custos, miles i parentes.

N.: Podaj ich tematy!

T.: Custod, milet, parent.

N.: Jak powstał nominativus singul.?

W.: Do tematu doszła końcówka s i otrzymaliśmy custods, milets, parents, z czego przez upodobnienie powstało custoss, miless, parenss, poczem nastąpiło uproszczenie spółgłosek i otrzymaliśmy rzeczowniki w brzmieniu nominat.

N.: Omówimy trzecią grupę rzeczowników.

Z.: Trzecia grupa to rzeczowniki o temacie kończącym się na n, w którym spółgłoska n zanikła w nominat.

N.: Na co jeszcze zwróciliśmy uwagę przy niektórych rzeczownikach?

A.: Wspomnieliśmy jeszcze o wymianie samogłosek e w i, o w i przy rzeczownikach miles i homo.

N.: Jakiego rodzaju były rzeczowniki, o których mówiliśmy.

B.: Rodzaju męskiego, z wyjątkiem rzeczownika uxor, który jest rodzaju żeńskiego, gdyż oznacza kobietę.

N.: Przechodzimy obecnie do ustępu 27 p. t. Jowisz — po łacinie Iuppiter (pisze słowo Iuppiter na tablicy następnie czyta): Iuppiter deorum et hominum pater vocabatur. Powtórzy D.

D. powtarza.

N.: Dobrze! Orzeczenie w zdaniu poda F.

F.: vocabatur. Jestto ind. impf. pass. od voco, vocare — zatem: był—a—o nazywany—a—e.

N.: O podmiot zapyta się i odpowie po łacinie G.

G.: Quis? quid vocabatur? Iuppiter vocabatur — Jowisz był nazywany.

N.: Cośmy powiedzieli o słowie voco, użytem w stronie biernej?

J.: Słowo to na wzór esse ma przy sobie orzecznik skutkowy w mianowniku.

N.: Gdzie on jest w naszem zdaniu?

K.: Zapewnie: pater.

N.: Tak; napiszcie sobie: pater — patris — ojciec (pisze na tablicy). Jakiego rodzaju jest ten rzeczownik?

L.: Męskiego, gdyż oznacza mężczyznę.

N.: Jak zatem przetłumaczymy: Iuppiter pater vocabatur?

M.: Jowisz był nazywany ojcem lub Jowisza nazywano ojcem.

N.: Czegośmy jeszcze nie przetłumaczyli?

O.: deorum et hominum — bogów i ludzi.

N.: Całe zdanie przeczyta i przetłumaczy R.

R. (czyta i tłumaczy): Jowisza nazywano ojcem bogów i ludzi.

N.: Cała klasa powtórzy. Klasa czyta i tłumaczy.

N.: A Iove enim et caelum et terra gubernabantur.

Powtórzy i poda orzeczenie S.

S. (czyta i mówi): orzeczeniem jest gubernabantur — byli rządzeni, były rządzone.

N.: Quis? quid? gubernabatur?

R.: Caelum et terra gubernabantur. — Ziemia i niebo były rządzone.

N.: A quo?

S.: A Iove.

N.: Który to przypadek?

S.: Ablativus, gdyż obok jest przyimek a, który łączy się z abl.

N.: Napiszcie sobie na odpowiedniem miejscu pod Iuppiter abl.: Iove (pisze sam). Przeczytamy całe zdanie i przetłumaczymy zgodnie z duchem języka polskiego.

W. (czyta i tłumaczy): Jowisz bowiem zarządzał i niebem i ziemią.

N.: Cała klasa przeczyta i przetłumaczy.

Klasa czyta i tłumaczy.

N. (czyta): Homines antiqui narrabant Iovi olim a Saturno patre exitium paratum esse. Przeczyta i powie, którą część zdania rozpatrywać będziemy najpierw, F.

F. czyta i powiada: Najpierw rozpatrywać będziemy: homines antiqui narrabant — starożytni ludzie opowiadali.

N.: To, co opowiadali, jak jest wyrażone?

W.: Przy pomocy składni zwanej acc. c. inf.

N.: Podaj infinitivus i poszukaj accusat.

Z.: Paratum esse. Jestto inf. perf. pass. od paro, parare, że został—o przygotowany—e. Ponieważ paratum esse należeć może do rzeczownika rodzaju męskiego lub nijakiego, zatem szukanym rzeczownikiem jest: exitium.

N.: zapiszcie sobie: exitium—i — zagłada, zguba. Jak zatem przetłumaczymy: exitium paratum esse?

M.: Że zagłada została przygotowana.

N.: Cui? czy wiesz S.?

S.: Iovi — Jowiszowi.

N.: Napiszcie sobie w odpowiedniem miejscu pod Iuppiter dat. Iovi. Co jeszcze pozostaje do przetłumaczenia?

R.: A Saturno patre — przez ojca Saturna.

N.: Zatem co znaczy Saturn?

S. Saturnus — Saturni.

N.: Przeczyta całe zdanie i przetłumaczy B.

B.: czyta i tłumaczy, przyczem używa strony biernej, C. tłumaczy czynnie, następnie cała klasa czyta i tłumaczy.

N.: Sed a Rhea matre Iuppiter servatus et in Creta insula educatus est. Przeczyta i wyszuka orzeczenie D.

D. (czyta i mówi): W tem zdaniu są dwa orzeczenia: servatus est i educatus est. Oba wyrażone są przez ind. perf. pas.; jedno od słowa servo, servare — ocalam, drugie educo, are — wychowuję. Po polsku: został ocalony i został wychowany.

N.: Quis servatus est?

M.: Iuppiter servatus est. — Jowisz został ocalony.

N.: A quo Iuppiter servatus est?

M.: A Rhea matre.

N.: mater, matris (pisze na tablicy). Czy ci ten rzeczownik nie przypomina jakiegoś niemieckiego?

W.: Owszem przypomina mi słowo: Mutter.

N.: Zatem co znaczy?

R.: mater, matris — matka.

N.: Połącz z podmiotem drugie orzeczenie.

O.: Iuppiter educatus est — Jowisz został wychowany.

N.: Odczytaj resztę zdania.

R.: In Creta insula.

N.: Creta — Kreta; zatem in Creta co znaczy?

S.: Na Krecie.

N.: Dobrze. Obok masz jeszcze przydawkę rzeczownikową insula.

Co to jest Kreta?

M.: Kreta to wyspa.

N.: Insula—ae — znaczy właśnie wyspa. Czy wam to słowo Creta nie przypomina jakiegoś rzeczownika polskiego. Wyraz ten oznacza coś, czem wciąż w szkole się posługujemy.

Kilku powiada: Kreda.

N.: Dobrze. Creta obok nazwy wyspy oznacza także ziemię z Krety, białą glinkę, którą posługiwano się przy pisaniu. Znacie jeszcze słowo w jęz. francuskim, które powstało również ze słowa Creta, a to, co ono oznacza, służy również do pisania.

M.: Le crayon — ołówek.

N.: Przeczytamy i przetłumaczymy całe zdanie.

W. (czyta i tłumaczy): Lecz Jowisz przez matkę Reę został ocalony i wychowany na wyspie Krecie.

N. (czyta): Tum Iuppiter Saturnum patrem regno privavit. Powtórzy i poda orzeczenie S.

S. czyta i mówi: orzeczeniem jest privavit: ind. perf. od privo.

N.: privo, privave — pozbawiam, zatem privavit?

M.: Pozbawił—a—o.

N.: Quis privavit?

Z.: Iuppiter — Jowisz.

A.: Quem et quando privavit?

T.: Tum Saturnum patrem privavit. — Wtedy ojca Saturna pozbawił.

N.: Zostało nam jeszcez jedno słowo: regno. Regnum—i— królestwo. Czego zatem pozbawił?

M.: Królestwa.

N.: Który przypadek po polsku?

W.: Dopełniacz.

N.: Po łacinie to, czego kogoś się pozbawia, czyli przedmiot dalszy wyrażony jest w abl. Przeczyta i przetłumaczy zdanie R.

R. (czyta i tłumaczy): Wtedy Jowisz pozbawił ojca Saturna królestwa.

N.: Przeczyta i przetłumaczy cała klasa.
Cała klasa czyta i tłumaczy.

N.: Które nowe rzeczowniki III-ciej deklinacji poznaliśmy dzisiaj?
M.: Iuppiter, pater, mater.

N.: Czy poznaliśmy wszystkie przypadki rzeczownika Iuppiter?
W.: Brak jeszcze biernika.

N.: Napiszcie sobie acc.: Iovem. Co was uderza w tej odmianie?

Z.: Odmienny jest tutaj mianownik od reszty przypadków.

N.: Tak; Iuppiter jest rzeczownikiem złożonym i powstałym z dwu wołaczy Iu—pater = Jowiszu ojcze! W dalszej odmianie występuje tylko część pierwsza.

N.: Zastanowimy się teraz nad pozostałemi rzeczownikami: pater, mater. Jak brzmi ich temat.
T.: Gen. plur. jest patrum, matrum; — końcówka jest um, po jej odcięciu otrzymamy temat patr, matr.

N.: Jaki jest stosunek tematów do mianownika?
Z.: W mianowniku widzę rozszerzenie tematu przy pomocy e.

N.: Dobrze. Czy podobne zjawisko jest ci już znane?
W.: Tak; poznaliśmy je przy odmianie słowa posiłkowego esse. W jednych formach występuje temat es, np. est i estis w innych s, np. sunt. Podobne zjawisko mamy również w jęz. polskim, np. krew, krwi, lew, lwa, len, lnu i t. d. Znane jest ono tutaj pod nazwą e ruchomego.

N.: Jakiego rodzaju są rzeczowniki dzisiaj poznane?
M.: Iuppiter i pater są męskie, bo oznaczają mężczyzn, mater jest rodzaju żeńskiego, gdyż oznacza kobietę.

N.: Obecnie przeczytamy zdanie za zdaniem i przetłumaczymy je.
Wzywani uczniowie czytają i tłumaczą .

N.: Odczytamy przerobiony ustęp chóralnie.
Cała klasa czyta.

N.: Zamknąć książki! Co nowego poznałeś dzisiaj Z.?
Z.: Poznałem trzy rzeczowniki dekl. III-ciej: Iuppiter, pater, mater, dowiedziałem się, jak powstał rzeczownik Iuppiter pozatem zapamiętałem sobie, że czasownik privo ma w jęz. łacińskim przedmiot dalszy w abl., że polskie słowo kreda i francuskie le crayon pochodzą od łacińskiego słowa Creta.

N.: Jako ćwiczenie domowe napiszecie odmianę „surowy ojciec“ w ten sposób, że każdemu przypadkowi poświęcicie jedno zdanie i w dwu z nich użyjecie słowa privo. Powtórz temat zadania, R.!

R. powtarza, uczniowie zapisują temat w zeszytach.

Tak mniej więcej wygląda lekcja w ciągu pierwszych kilku miesięcy nauki, później w miarę powiększania się wiadomości uczniów następuje pewne uproszczenie pracy, o czem już wyżej wspomniałem.

LITERATURA.

1. F. Cramer: Der lateinische Unterricht. Berlin 1919.
2. P. Dettweiler: Didaktik und Methodik des lat. Unterrichts. 3. Aufl. bearb. von W. Fries. München 1914.
3. Das Gymnasium. Leipzig 1926 (Quelle Mayer).
4. E. Hermann: Die Sprachwissenschaft in der Schule. Göttingen 1923.
5. Fr. Hoffmann: Der lateinische Unterricht auf sprachwissenschaftlicher Grundlage. Leipzig—Berlin 1921[2].
6. W. Kranz: Die neuen Richtlinien für den lateinisch-griechischen Unterricht. Berlin 1926.
7. P. Linde: Die Fortbildung der lat. Schulgrammatik nach der wissenschaftlichen Seite hin. Breslau 1924[2].
8. J. Rothfuchs: Beiträge zur Methodik des Unterrichts an höheren Schulen. Marburg 1909[4].
9. A. Scheindler: Methodik des Unterrichts in der lateinischen Sprache. Wien 1913.
10. M. Schlossarek: Die sprachwissenschaftliche Methode und der Lateinunterricht in Sexta. Breslau 1925[2].
11. A. Waldeck: Praktische Anleitung zum Unterricht in der lateinischen Grammatik. Halle 1920[4].
12. O. Wecker: Der Sprachunterricht auf Sexta nach dem Grundsatz der Konzentration. Neue Wege zur Antike. Leipzig—Berlin 1925.

Pozatem uwzględniłem szereg artykułów z „Lehrproben und Lehrgänge“, z „Kwartalnika Klasycznego“ i z „Neue Jahrbücher für das klassische Altertum“. Dokładnie je podam w drugiej części poruszonego zagadnienia.

CZĘŚĆ URZĘDOWA.

I. SKŁAD GRONA NAUCZYCIELSKIEGO
PRZY KOŃCU ROKU SZKOLNEGO.

a) *Profesorowie i nauczyciele mający stałą posadę:*

1. **Kukliński Antoni**, dr. fil., dyrektor, uczył propedeutyki fil. w kl. VIII, tygodniowo godzin 3.
2. **Dąbrowski Mieczysław**, prof., docent Akademji Sztuk Pięknych w Krakowie, zawiadowca zbiorów rysunkowych, wychowawca kl. I b, uczył matematyki w kl. I b, rysunków obowiązkowych w kl. I a b, II a b, III a b, nadobowiązkowych w kl. IV—VIII; tygodniowo godzin 24.
3. **Dziurzyński Adam**, profesor, członek Komisji Egzaminacyjnej dla eksternów przy Wyższym Kursie Nauczycielskim w Krakowie, opiekun Kółka fotograficznego młodzieży, wychowawca kl. I a, uczył przyrodoznawstwa w kl. I a, II a, IV a, V a, matematyki w kl. I a, II b; tygodniowo godzin 20.
4. **Fijoł Kazimierz**, profesor, zawiadowca zbiorów fizykalnych, opiekun Kółka fizycznego młodzieży, uczył fizyki w kl. VIab, VII, VIII; tygodniowo godzin 18.
5. **Koch Władysław**, profesor, kierownik Kolonij Wakacyjnych uczniów w Porębie Wielkiej, wychowawca klasy VI b, uczył języka polskiego w kl. I b, V b, VI a b, historji w kl. I b; tygodniowo godzin 18.
6. **Kraft Kamil**, dr. wszech nauk lekarskich, profesor, przez cały rok prowadził jako kierownik poradnię okulistyczną dla niezamożnej młodzieży szkolnej okręgu krakowskiego.
7. **Kupczyński Mieczysław**, profesor, opiekun Orkiestr gimnazjalnych dętej i symfonicznej oraz Kółka młodzieży L. O. P. P. i Kółka historycznego, uczył historji w kl. II a, VI a, VII, VIII. Nadto pomagał Dyrektorowi w czynnościach administracyjnych. Razem tygodniowo godzin 21.
8. **Ks. Macheta Władysław**, profesor, zawiadowca polskiej bibljoteki uczniów, opiekun Kółka literackiego, współkierownik poranków i wieczorków uczniowskich, wychowawca kl. VII, uczył języka polskiego w kl. III b, V a VII, VIII; historji w kl. III b; tygodniowo godzin 16.

9. **Momot Jan**, dr. fil., profesor, wykładający na Studjum Pedagogicznem Uniwersytetu Jagiellońskiego dydaktykę przyrodoznawstwa, zawiadowca zbiorów przyrodniczych i pracowni biologicznej, uczył przyrodoznawstwa w kl. I b, II b, IV b, V b; tygodniowo godzin 12.

10. **Niemiec Rudolf**, profesor, członek Okręgowej Komisji dyscyplinarnej dla nauczycieli Okręgu Szkolnego Krakowskiego, zawiadowca bibljoteki nauczycielskiej, opiekun czytelni uczniów, współkierownik poranków i wieczorków uczniowskich, wychowawca kl. VI a, uczył języka łacińskiego w kl. IV a, V a, VI a, VII; tygodniowo godzin 21.

11. **Piasecki Józef**, profesor, kierownik prywatnego gimnazjum żeńskiego im. H. Kaplińskiej, bawił przez cały rok na urlopie.

12. **Plezia Jakób**, profesor, zawiadowca zbiorów archeologicznych, opiekun drużyn harcerskich, hufca szkolnego i Kółka filologicznego, wychowawca kl. VIII, uczył języka łacińskiego w k.l IV b, V b, VI b, VIII; tygodniowo godzin 20.

13. **Ks. Rychlicki Józef**, dr. św. teologji i fil., profesor, exhortator młodzieży wyższego gimnazjum, zawiadowca zbioru książek szkolnych dla ubogiej młodzieży, opiekun Bratniej Pomocy Uczniów i Sodalicji Marjańskiej, kierownik antykwarni szkolnej, uczył religji rzym.-kat. w kl. I a b, II a, III a, IV a, V a, VI a b, VII, VIII; tygodniowo godzin 20.

b) Nauczyciele stali:

14. **Gibas Mirosław**, dr. fil., profesor, wychowawca kl. V a, uczył matematyki w kl. III a, IV a, V a b, VI b; tygodniowo godzin 20.

15. **Jodłowski Józef**, nauczyciel, Członek Komisji Egzaminacyjnej dla eksternów przy W. K. N. w Krakowie, zawiadowca zbiorów do nauki matematyki, wychowawca kl. III b, uczył matematyki w kl. III b, IV a, VIII, fizyki w kl. III b; tygodniowo godzin 21.

16. **Kowalczyk Wawrzyniec**, nauczyciel, zawiadowca zbiorów przyrządów do gier i zabaw na wolnem powietrzu, wychowawca kl. IV b, uczył języka polskiego w kl. IV b, prowadził ćwiczenia cielesne w kl. II a, IV a b, V a b, VI a b, VII, VIII; kierował nadto grami i zabawami młodzieży całego zakładu; tygodniowo godzin 27.

17. **Leszko Ludwik**, nauczyciel, kierownik Przystani szkolnej K. O. S. Kr., opiekun Kółka sportowego młodzieży, uczył pracy ręcznej w kl. I a b, II a b, III a b, prowadził ćwiczenia cielesne w kl. I a b, II b, III a b; tygodniowo godzin 27.

18. **Leszkowa Aniela Marja**, dr. fil., nauczycielka, (mianowana nauczycielką stałą z ważnością od 1 grudnia 1927 r. rozp. Kuratorjum O. S. Krakowskiego z dnia 23 stycznia 1930 r. L. II—815/30) wychowawczyni kl. II b, zawiadowczyni zbiorów do nauki geografji, uczyła historji w kl. II b, V b, geografji w kl. I a b, II a b, IV a b, V a b; razem tygodniowo godzin 22.
19. **Leśniak Jan**, nauczyciel, (mianowany nauczycielem stałym z ważnością od 1 września 1929 r. rozp. Kuratorjum O. S. Kr. z dnia 8 listop. 1929 L. II—12244/29, Asystent Uniwersytetu Jagiellońskiego, prowadził w tej uczelni wykłady zlecone z matematyki elementarnej, wychowawca klasy II a, uczył matematyki w kl. II a, IV b, VII, fizyki w kl. III a; razem tygodniowo godzin 21.
20. **Łukasik Stanisław**, dr. fil., nauczyciel, zawiadowca francuskiej bibljoteki uczniów, wychowawca kl. III a, uczył w I. półroczu języka francuskiego w kl. I a, III a, IV a, V a, VIII — tygodniowo godzin 22, w II. półroczu tego samego języka w kl. III a, IV a, VI a, VII, VIII; razem tygodniowo godzin 20.
21. **Michoński Stefan**, profesor, zawiadowca niemieckiej bibljoteki uczniów, wychowawca klasy V b, uczył języka niemieckiego w kl. II a, III b, V b, VI b, VII; razem tygodniowo godzin 21.

c) Nauczyciele tymczasowi:

22. **Jasieńska Sabina**, nauczycielka, uczyła w I. półroczu języka francuskiego w kl. II a, VI a, VII, języka niemieckiego w kl. I b, II b, IV b; razem tygodniowo godzin 26; w drugiem półroczu bawiła na urlopie zdrowotnym.
23. **Kubijowicz Włodzimierz**, dr. fil., nauczyciel, docent geofrafji Uniwersytetu Jagiellońskiego, współpracownik Komisji Geograficznej Polskiej Akademji Umiejętności, Członek Komisji Egzaminacyjnej dla eksternów przy W. K. N. w Krakowie, uczył od 1 października do końca roku szkolnego historji w kl. IV b, geografji w kl. III a b; razem tygodniowo godzin 11.

d) Nauczyciele kontraktowi:

24. **Bladowska Helena** uczyła w II. półroczu języka francuskiego w kl. I a, II a, V a; razem tygodniowo godzin 14.
25. **Christoff Otton** prowadził od 1 maja do końca roku szkolnego ćwiczenia cielesne po jednej godzinie tygodniowo w kl. I a, II b, III a b, w zastępstwie P. Ludwika Leszki, który w tym czasie objął kierownictwo przystani szkolnej; razem tygodniowo godzin 5.

26. **Dürr Jan**, dr. fil., wychowawca kl. IV a, uczył języka polskiego w kl. I a, II a b, III a, IV a, historji w kl. I a, III a; razem tygodniowo godzin 22.
27. **Ks. Florkowski Eugenjusz**, dr. św. teol. i fil., exhortator młodzieży niższego gimnazjum, uczył religji rzym.-kat. w kl. II b, III b, IV b, V b; razem tygodniowo godzin 8.
28. **Gajewski Szczepan**, uczył przez grudzień i w ciągu całego II. półrocza języka niemieckiego w kl. I b, II b, IV b; razem tygodniowo godzin 14.
29. **Klęsk Adolf**, dr. wszech nauk lekarskich, pełnił obowiązki lekarza szkolnego i uczył higjeny w kl. VII; zajęć tygodniowo godzin 15.
30. **Kopyciński Adam**, zawiadowca zbiorów do nauki śpiewu, uczył w II. półroczu śpiewu w kl. I a b, II a b, III a b; razem tygodniowo godzin 10. W trzech ostatnich miesiącach był opiekunem chóru gimnazjalnego.
31. **Pelczar Marjan**, dr. fil., uczył historji w kl. IV a, V a, VI b; razem tygodniowo godzin 11.

e) Nauczyciele przydzieleni:

32. **Perlmutter Mojżesz**, dr. fil., udzielał nauki religji mojżeszowej we wszystkich klasach zakładu.

f) Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych:

1. **Koch Władysław**, prof., udzielał nauki stenografji w dwóch oddziałach po jednej godzinie tygodniowo.
2. **Michoński Stefan**, prof., udzielał języka niemieckiego w trzech oddziałach uczniom, pobierającym obowiązkową naukę języka francuskiego, w wymiarze 6 godzin tygodniowo.

II. ZMIANY I RUCH W GRONIE NAUCZYCIELSKIEM
W CIĄGU ROKU SZKOLNEGO 1929/30.

a) Do Grona przybyli:

1. **Bladowska Helena**, mianowana nauczycielką kontraktową z ważnością od 1 lutego 1930 r. rozp. Kuratorjum O. S. Kr. z 10 lutego 1930 r. L. II—1263/30.
2. **Christoff Otton**, mianowany nauczycielem kontraktowym z ważnością od 1 maja 1930 r. rozp. Kuratorjum O. S. Kr. z 10 maja 1930 r. L. II—4966/30.

3. **Dürr Jan**, mianowany nauczycielem kontraktowym z ważnością od 1 września 1929 r. rozp. Kuratorjum O. S. Krak. z 11 września 1929 r. L. II—9687/29.
4. **Gajewski Szczepan**, mianowany nauczycielem kontraktowym z ważnością od 6 grudnia 1929 rozp. Kuratorjum O. S. Kr. z 12 grudnia 1929 L. II—13709/29.
5. **Kopyciński Adam**, mianowany nauczycielem kontraktowym z ważnością od 1 lutego 1930 r. rozp. Kuratorjum O. S. Kr. z 10 lutego 1930 L. II—1272/30.
6. **Michalski Leon**, nauczyciel kontraktowy Państw. Gimn. I. w Krakowie, przydzielony do tutejszego zakładu na czas urlopu Dra Kubijowicza, uczył w miesiącu wrześniu 1929 r. historji w kl. IV b, geografji w kl. III a b, VI a b; razem tygodniowo godzin 11.
7. **Pelczar Marjan**, mianowany nauczycielem kontraktowym z ważnością od 1 września 1929 r. rozp. Kuratorjum O. S. Kr. z 11 września 1929 L. II—9710/29.
8. **Perlmutter Mojżesz** przydzielony do tutejszego zakładu rozp. Kuratorjum O. S. Krak. z 5 października 1929 r. L. II—10616.

b) Z Grona ubyli:

1. **Künstlinger Dawid**, dr. fil., nauczyciel religji mojżeszowej, przeniesiony w stan spoczynku.
2. **Mikstein Władysław**, nauczyciel tymczasowy, przydzielony z dniem 1 lutego 1930 r. na własne życzenie, a na podstawie rozp. Kuratorjum O. S. Krak. z 24 stycznia 1930 r. L. II—610/30, do Państw. Gimnazjum VI w Krakowie. W I. półroczu uczył śpiewu w kl. I a b, II a b, III a b; razem tygodniowo godzin 10.
3. **Rusinek Jan**, nauczyciel kontraktowy, przeniesiony z dniem 1 września 1929 r. w tymsamym charakterze do Państw. Gimnazjum VII w Krakowie na mocy rozp. Kuratorjum O .S. Krak. z 17 lipca 1929 r. L. II—6542/29.
4. **Stanoch Juljan**, nauczyciel kontraktowy, zwolniony ze służby rozp. Kuratorjum O. S. Kr. z 22 marca 1929 L. II—3349/29.
5. **Zaremba Stanisław** zwolniony ze służby w tutejszym zakładzie.

c) Uzyskali urlop lub zniżkę godzin:

1. **Jasieńska Sabina**, nauczycielka tymczasowa, uzyskała urlop dla poratowania zdrowia na przeciąg II. półrocza roku szk. rozp. Kuratorjum O. S. Kr. z 23 stycznia 1930 L. II—666/30.
2. **Dr Kraft Kamil** uzyskał zwolnienie od nauczania na przeciąg roku szkolnego 1929/30, mając poruczony obowiązek

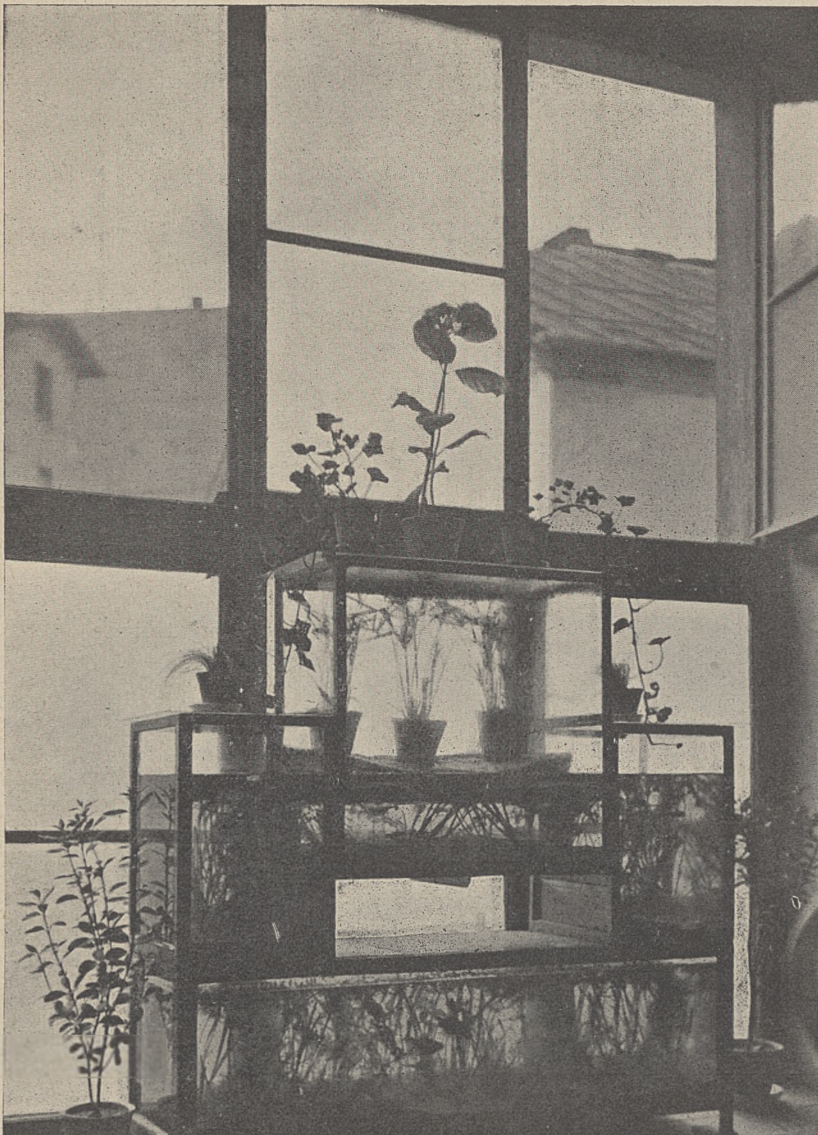
kierowania poradnią okulistyczną dla niezamożnej młodzieży szkół średnich O. S. Krak. Rozp. Kuratorjum O. S. Kr. z 15 lipca 1929 L. II—7923/29.

3. **Dr Kubijowicz Włodzimierz** uzyskał urlop na wrzesień 1929 r. dla celów naukowych rozp. Kuratorjum O. S. Kr. z 4 czerwca 1929 L. II—5534/29 i na czas od 4 maja do 19 maja 1930, celem umożliwienia mu wzięcia udziału w zjeździe geografów w Jugosławji — rozp. Kuratorjum z 24 kwietnia 1930 L. II—4042/30. Nadto otrzymał zniżenie obowiązującego wymiaru godzin do połowy na przeciąg roku szkolnego 1929/30, celem umożliwienia mu prowadzenia wykładów z zakresu geografji na Uniwersytecie Jagiellońskim. Rozp. Kuratorjum O. S. Kr. z 29 maja 1929 L. II—5160/29.
4. **Dr Momot Jan** uzyskał zniżenie obowiązującego wymiaru godzin do połowy na przeciąg roku szkolnego 1929/30, celem umożliwienia mu prowadzenia wykładów z zakresu dydaktyki przyrodoznawstwa na Studjum Pedagogicznem Uniwersytetu Jagiell. w Krakowie. (Rozp. Kuratorjum O. S. Kr. z 28 czerwca 1929 r. L. II—5268/29).
5. **Piasecki Józef** uzyskał urlop bezpłatny na przeciąg roku szkolnego 1929/30, rozp. Kur. O. S. Kr. z 23 lipca 1929 L. II—7547/29, celem umożliwienia mu objęcia kierownictwa prywatnego gimnazjum żeńskiego im. H. Kaplińskiej w Krakowie.

III. POMIESZCZENIE ZAKŁADU I SŁUŻBA
Z KOŃCEM ROKU SZKOLNEGO.

a) Pomieszczenie.

Pomieszczenie zakładu nie uległo żadnej zmianie. W czasie miesięcy letnich przeprowadzono gruntowny remont, polegający na odmalowaniu wnętrza wszystkich sal szkolnych i korytarzy. Zmieniono nieco rozkład poszczególnych klas i wewnętrzną dekorację gmachu. Zamiast bowiem dekoracji kwiatowej okien klatki schodowej, wprowadzono przyozdobienie ich zapomocą akwarjów. Najpiękniej przedstawia się okno na półpiętrzu, przyozdobione terrarjo-akwarjum, wykonanem według pomysłu Dra Momota w pracowni krakowskiej P. H. Wątrobowej. Poręcze klatki schodowej przystrojono roślinami, przystosowanemi do warunków miejscowych.

Okno przyozdobione akwarjum.

Ponieważ inne szczegóły nie uległy zmianie, przeto czytelników, pragnących bliższego ich poznania, odsyłam do sprawozdań z lat ubiegłych, a zwłaszcza do sprawozdania zeszłorocznego (patrz str. 23—27).

b) Służba zakładu.

1. **Dziama Wasyl**, starszy woźny (XIII b).
2. **Woźniak Stanisław**, starszy woźny (XIII a).
3. **Pawłowski Władysław**, kontraktowy sługa szkolny (XVI a).
4. **Zabiegaj Albin**, kontraktowy sługa szkolny (XVI a).

IV. NAUKA.

a) Początek i koniec roku szkolnego.

Rok szkolny 1929/30 rozpoczęto dnia 3 września 1929 r. uroczystem nabożeństwem, celebrowanem przez Najprzewielebniejszego Księdza Prepozyta Jana Masnego. Okolicznościowe kazanie wygłosił ks. Dr Józef Rychlicki, prefekt tutejszego zakładu. W nabożeństwie wzięła udział młodzież dwóch zakładów średnich, a to Państw. Gimnazjum IV i P. Gimnazjum VIII, Dyrektorzy, Grona nauczycielskie i Rodzice uczniów obu zakładów.

Rok szkolny zakończono dnia 28 czerwca 1930 r. Było zamiarem Dyrekcji, Rady Pedagogicznej i Zarządu Komitetu Rodzicielskiego, aby — jak to dotychczas rok rocznie bywało — zakończyć całoroczną pracę uroczystym porankiem, podczas którego odczytanoby nazwiska uczniów chlubnie uzdolnionych i wręczono każdemu z nich w nagrodę pilności i zachowania dyplom pochwalny. Ponieważ jednak Dyrekcja Krakowskiego Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń w tym roku nie mogła użyczyć sali, przeto z konieczności musiał odpaść wspólny dla całego zakładu poranek. Po wysłuchaniu zatem Mszy św., odprawionej w akademickim kościele św. Anny i po odśpiewaniu hymnów „Te Deum“ i „Boże coś Polskę“ młodzież ze sztandarem i orkiestrą powróciła do zakładu i udała się do swych sal szkolnych, gdzie oczekiwali już na nią rodzice. Panowie opiekunowie klasowi po odpowiednich przemówieniach wręczyli chlubnie uzdolnionym uczniom dyplomy, a wszystkim innym świadectwa. Po ich rozdaniu przeprowadzono wpisy na rok następny.

b) Program nauki.

Naukę prowadzono według programu obowiązującego gimnazja typu humanistycznego, uwzględniając przytem zmiany, wprowadzone rozporządzeniem Ministra W. R. i O. P., a ogłoszonem w Dzienniku Urzędowym wspomnianego Ministerstwa z r. 1929, Nr. 1, 2.

c) Program nauki przedmiotów nadobowiązkowych:

1. Język niemiecki.

Na kursie wstępnym, elementarnym, na który uczęszczało 16 uczniów, przerobiono początki języka niemieckiego według podręcznika Jakóbca - Leonharda cz. I.

12 uczniów kursu średniego przerobiło cz. II podręcznika Leonharda - Jakóbca.

Kurs trzeci, liczący uczniów 10, zaznajomił się z kulturą niemiecką na podstawie podręcznika Dra Jakóbca p. t. Deutschland und die Deutschen cz. I.

Nauka wszystkich kursów odbywała się w godzinach przedpołudniowych.

2. Nauka stenografji.

Z zeszłorocznego kursu niższego utworzono kurs wyższy, na którym obok powtórzenia całego materjału podstawowego dążono do uzyskania biegłości w stenografji. Na kurs ten uczęszczali uczniowie starsi. Nowy kurs niższy, na który uczęszczali uczniowie klas średnich, zaznajomił się z elementarnemi zasadami stenografji według systemu: Gabelsberger-Korbel. Szereg uczniów tak z kursu niższego jak wyższego wykazał końcowo bardzo dobre rezultaty w poznaniu zasad i biegłości w stenografji.

Oba te (po 1 godz. tyg.) kursy subsydjował gimn. Komitet Rodzicielski.

3. Nauka rysunków i śpiewu.

W myśl rozporządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. wprowadzono w b. roku szkolnym nadobowiązkową naukę rysunków i śpiewu do kl. IV—VIII. Nauka rysunku odbywała się przeważnie w godzinach przedpołudniowych, nauka śpiewu po południu. Przerabiano materjał przepisany programem ministerjalnym.

d) Wycieczki naukowe i ćwiczenia praktyczne w pracowniach szkolnych.

W bieżącym roku szkolnym czynne były pracownie przyrodnicza i fizyczna, w których uczniowie pod okiem nauczy-

cieli przeprowadzili w myśl programu naukowego cały szereg ćwiczeń. Dla podniesienia sprawności pracowni fizycznej zakupiono w ciągu roku cały szereg nowych kompletów (patrz rozdział „g“) tak dla klas niższych jak i wyższych.

Odbywano również wycieczki szkolne. Jakkolwiek nie były one tak liczne — jak w roku zeszłym — to jednak mimo to uczniowie mieli sposobność poznać ważniejsze zabytki Krakowa, bliższą i dalszą tego grodu okolicę. Zorganizowano kilka dalszych wycieczek, by umożliwić uczniom poznanie innych dzielnic naszej ojczyzny.

Przegląd ćwiczeń rozpoczniemy od fizyki.

1. Ćwiczenia w pracowni fizycznej.

Prowadzono je z klasami III a b, VI a b, VII, VIII. Z powodu zbyt wielkiej liczby uczniów zarówno klas trzecich jak i szóstych, podzielono każdą z nich na podstawie zezwolenia Kuratorjum O. S. Krak. na dwie grupy i prowadzono z niemi oddzielne ćwiczenia t. zw. frontem jednolitym. Przerobiono w ten sposób w ważniejszych punktach cały materjał naukowy, określony programem ministerjalnym. (Patrz sprawozdanie Dyrekcji za rok szkolny 1927/28, str. 38—40).

Uczniowie bardziej zaawansowani w tym przedmiocie i okazujący mu więcej zainteresowania mogli rozszerzać swe wiadomości w Kółku fizycznem, w którym obok wygłaszania referatów zajmowano się obserwacjami nieba, bardziej skomplikowanemi ćwiczeniami i pracą konstrukcyjną.

2. Ćwiczenia w pracowni biologicznej.

Pracownia i gabinet biologiczny służą przedewszystkiem uczniom do obserwacji i poznawania wszystkich możliwie form życia. W tym celu młodzież hoduje w doniczkach różne rośliny, śledząc całkowity ich rozwój. Ułatwia im to zrozumienie form i przejawów życia roślinnego. Życie zwierzęce badają na zwierzątkach hodowanych w terrarjach, wiwarjach i akwarjach. Aby rozbudzić w nich zaciekawienie i zamiłowanie w tym kierunku, wprowadziła Dyrekcja na wniosek Pana Dra Momota zamiast kwiatowej dekoracji okien klatki schodowej dekorację zapomocą akwarjów i terrarjów. Uczniowie okazują dotychczas wielkie zainteresowanie tą nową zmianą i chętnie przerwy między lekcjami szkolnemi spędzają na obserwacji życia różnych żyjątek.

Obok tego uczniowie pod okiem nauczycieli wykonują pracę, polegającą na prowadzeniu ćwiczeń tak makro- jak i mikroskopowych.

I tak uczniowie klas czwartych (podzieleni na dwie grupy ćwiczących) na ćwiczeniach botanicznych zapoznali się z budową

ciała i życiem rośliny jedno- i wielokomórkowej. Materjałem były z jednokomórkowych glony i grzyby (drożdże), z tkankowych przeważnie trzykrotka.

Budowę i życie komórki roślinnej poznano na okrzemkach, drożdżach, skórce z liścia trzykrotki i cebuli, bulwie ziemniaczanej, liścieniach nasienia fasoli, liściach moczarki kanadyjskiej, na których prócz budowy obserwowano krążenie protoplazmy.

Uczniowie oglądali i badali własności barwików roślinnych na komórkach z korzenia buraka, owocu ligustru i z pomidora, liściach moczarki i trzykrotki. W szeregu ćwiczeń na trzykrotce, a częściowo i na zielible poznano budowę anatomiczną rośliny naczyniowej.

W czasie nauki zoologji zapoznano uczniów na ćwiczeniach z budową i życiem komórki zwierzęcej tak na materjale żywym jak i utrwalonym. Poznano tkanki zwierzęce i organizację kręgowca w czasie sekcji królika. Obserwowali wreszcie uczniowie życie w kropli wody, przyczem dokładniej zapoznali się z pierwotniakami, robakami i skorupiakami.

W klasach piątych z konieczności przeważały ćwiczenia mikroskopowe, nad makroskopowemi. Na ćwiczeniach makroskopowych zapoznano się ze szkieletem ludzkim, przyczem kilka ćwiczeń poświęcono porównaniu szkieletu ludzkiego ze szkieletem ssaków i ptaków.

W czasie ćwiczeń mikroskopowych zapoznano się z budową systemu nerwowego, z budową oka i brodawek smakowych; z przewodu pokarmowego poznano śliniaki, przełyk, żołądek, jelito cienkie i grube; z przewodu oddechowego tchawicę i płuco, gruczoł tarczykowy, a z systemu wydzielniczego nerkę.

3. Wycieczki szkolne.

W myśl programu, nakreślonego zaraz z początkiem roku szkolnego przez Dyrektora Zakładu, Grono odbyło w bieżącym roku szkolnym z młodzieżą kilka wycieczek, które przeważnie miały charakter naukowy. Przedewszystkiem starano się zaznajomić uczniów z architekturą Krakowa. W tym celu klasy zarówno w godzinach porannych jak popołudniowych odbywały pod przewodnictwem Panów Profesorów przechadzki po mieście. Młodzież klas średnich i starszych zwiedzała wnętrza kościołów, Zamku królewskiego, Bibljoteki Jagiellońskiej. Oprowadzano ją też po muzeach i wystawach. Z przechadzek tych składali potem uczniowie sprawozdania czysto w formie wypracowań piśmiennych, czy też ustnych.

Nie zaniedbywano też wycieczek w dalsze okolice Krakowa. Zwiedzono w ten sposób Bielany (kl. I a), Tenczynek (kl. I b i II a), Czerną wraz z Tenczynkiem (kl. IV b), Ojców (kl. V a). Wycieczki te miały napoły charakter rozrywkowy, a napoły

naukowy. Zapoznawano bowiem na nich uczniów z fauną i florą i zwracano uwagę na Jurę krakowską, rów krzeszowicki, nizinę nadwiślańską.

Charakter czysto naukowy miały przedewszystkiem wycieczki organizowane przez Prof. Fijoła. Miały one na celu pogłębienie znajomości fizyki i chemji oraz zapoznanie uczniów ze stosunkami gospodarczemi. Aby uniknąć rozproszenia i powtarzania wycieczek w jedno i tosamo miejsce z pewnemi klasami, ułożył Prof. Fijoł na kilka lat stały ich program, przystosowany do przerabianego materjału naukowego. I tak klasy

Grupa wycieczkowców przed cukrownią w Chybiu.

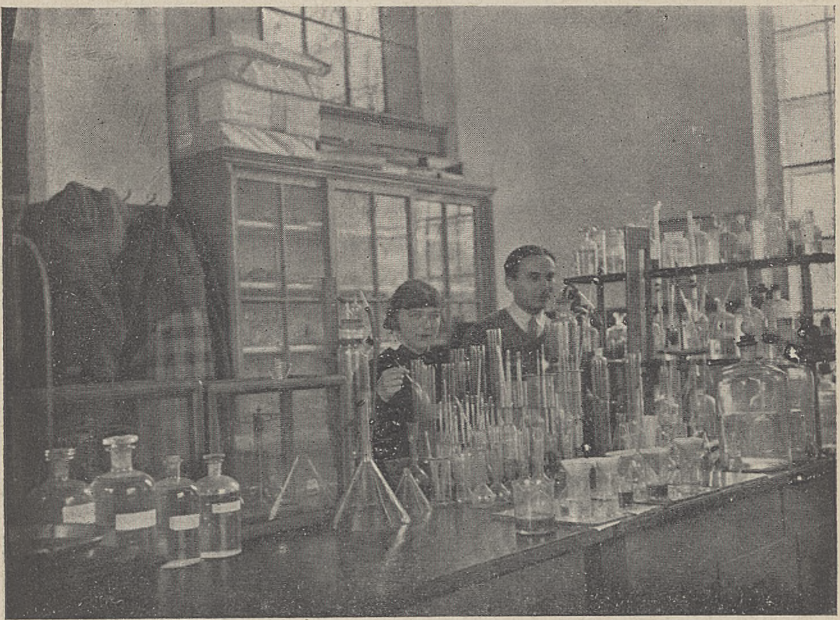
szóste zwiedzają zakłady mechaniczne i cieplne, klasy siódme fabryki chemiczne i pokrewne, klasy ósme elektrownię. Trzeba z uznaniem podnieść zapobiegliwość w tym kierunku Prof. Fijoła, który każdą wycieczkę starannie przygotowuje, nie narażając młodzieży na zawód. Na wdzięczność ze strony Zakładu zasługuje również życzliwość, jaką darzą wychowanków naszych Zarządy zwiedzanych przedsiębiorstw. To też Dyrekcja tą drogą składa im najserdeczniejsze podziękowanie.

Wycieczki te rozpoczęto zwiedzeniem dnia 6 października wystawy lotniczo-gazowej. Młodzież naszego zakładu — dzięki ruchliwości Kółka L. O. P. P. — otrzymała zaproszenie na

zwiedzenie tej wystawy w dniu jej otwarcia i korzystała z fachowych objaśnień.

Dnia 9 października 200 chłopców naszego zakładu pod przewodnictwem Pp. Prof. Fijoła i Kowalczyka wyjechało do Wieliczki na poznanie salin wielickich, korzystając z imprezy, urządzonej przez krakowską młodzież akademicką z okazji Tygodnia Akademika.

Klasy szóste zwiedziły dnia 15 maja wodociąg miejski na Bielanach, oprowadzane przez urzędnika tej instytucji. Czas

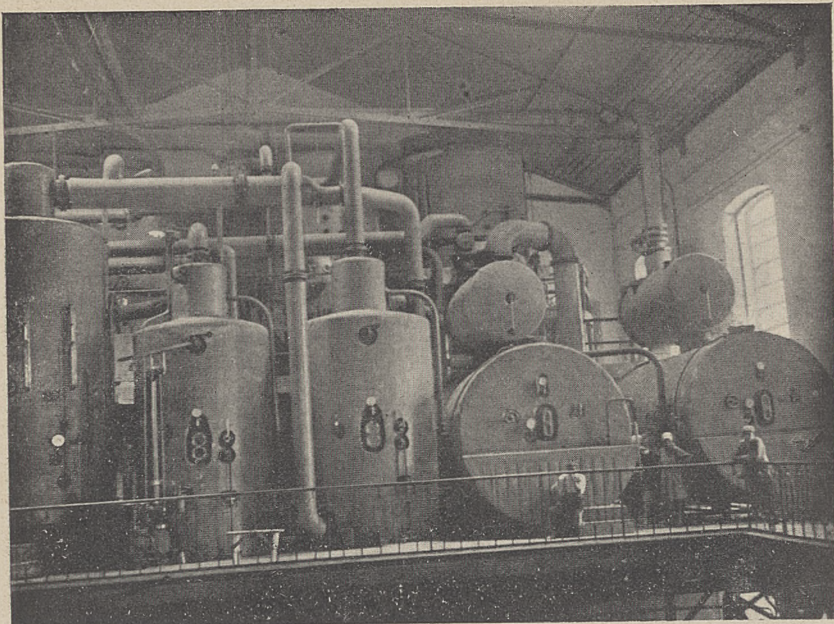

Laboratorjum chemiczne cukrowni.

pozostały poświęcono na dokładne zaznajomienie się z architekturą kościoła OO. Kamedułów na Bielanach i na zwiedzenie klasztoru. Wycieczka trwała cały dzień.

Całodniową była również wycieczka uczniów klasy siódmej do cukrowni w Chybiu. Uczniowie oglądnęli najpierw zabudowania fabryczne, poczem pod kierunkiem fachowego inżyniera zwiedzili wewnętrzne urządzenia fabryki, śledząc przebieg pracy nad otrzymaniem cukru od fazy początkowej aż do końcowej. Uczniowie dokonali kilka zdjęć, z których cztery zamieszczam.

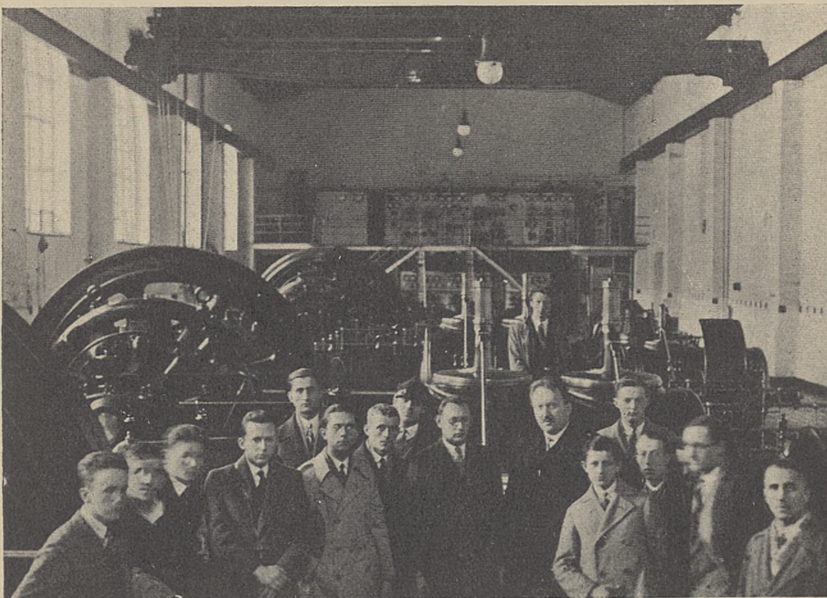
Trzy godziny poświęcił nauczyciel dnia 2 grudnia na zwiedzenie z tą klasą gazowni miejskiej. Oprócz tego ten zespół

Warzelnia cukru.

Pakowanie cukru.

uczniów dnia 10 lutego bawił w warsztatach kolejowych i ogrzewalni parowozów, przez dwie godziny zwiedzał dnia 3 czerwca zakład cynkograficzny „Ryngraf“, a 7 czerwca zapoznał się w ciągu trzech godzin z urządzeniami radjostacji na Zwierzyńcu. Korzystając z uprzejmości Zarządu kina „Uciechy“, zapoznali się chłopcy dnia 11 czerwca z mechanizmem filmu dźwiękowego.

Klasa ósma zwiedziła elektrownię miejską dnia 11 kwietnia. Z kilku zdjęć uczniowskich zamieszczam w niniejszem sprawozdaniu jedno.

„Elektrownia Miejska“.

W tym roku szkolnym Zakład zorganizował również kilka wycieczek dalszych. I tak klasa IV a dzięki staraniom Pana Wychowawcy Dra Jana Dürra, a przy pomocy rodziców Panów Siessa i Kurkiewicza, urządziła wycieczkę autami do Pienin. Koszta pokryli uczniowie z funduszu wycieczkowego, jaki zbierali przez cały rok. W czasie tej wycieczki zwiedzono szereg miejscowości klimatycznych i letniskowych na Podhalu: Nowy Targ, Czorsztyn, Krościenko i Szczawnicę. Po stronie zaś czechosłowackiej Śmierdzonkę i Czerwony Klasztor.

W miesiącu wrześniu zorganizowano drugą wycieczkę na Powszechną Wystawę Krajową do Poznania dla młodszych

uczniów. Wzięło w niej udział 60 chłopców, a z Profesorów: Dr A. Kukliński, Pani Leszkowa, Dr Momot, P. Koch, Dr Pelczar, P. Leśniak, Fijoł i Kowalczyk. Z Zarządu Komitetu Ro-

Uczestnicy wycieczki na Wystawę Poznańską.

dzicielskiego bawili razem z wycieczką Panowie Wilga i Nowakowski. Kierownictwo spoczywało w rękach Profesora Kowalczyka. Uczniowie zabawili w Poznaniu pięć dni (od 20 do 25)

i oprócz Wystawy zwiedzili: Zamek królewski, Ratusz i Katedrę. Poniżej umieszczona fotografja przedstawia grupę wycieczkowców. Komitet Rodzicielski subwencjonował tę wycieczkę kwotą kilkuset złotych.

Chcąc upamiętnić młodzieży dziesiątą rocznicę uzyskania dostępu do morza, postanowiła Rada Pedagogiczna w ścisłem porozumieniu z Zarządem Komitetu Rodzicielskiego urządzić wycieczkę nad polskie morze w początkach czerwca. Dzięki zapobiegliwości Profesora Kowalczyka wycieczka odbyła się w czasie od 7 czerwca do 13 włącznie. Wzięło w niej udział 25 chłopców klas V—VII pod przewodnictwem Panów Prof. Kowalczyka i Jodłowskiego. Zwiedzono Gdańsk, Sopoty, cały półwysep Helu, Gdynię. W drodze powrotnej zatrzymano się przez jeden dzień w stolicy Państwa.

Z całą wdzięcznością wspomnieć mi wypada o życzliwem odniesieniu się Zarządu Komitetu Rodzicielskiego do tej sprawy. Widząc, że z powodu dość poważnych kosztów tylko zamożniejsi uczniowie mogliby w niej wziąć udział, pospieszył z pomocą finansową, ofiarując na ten cel kwotę 1.550 zł. W ten sposób kilkunastu chłopców uzyskało znaczne zniżki, a czterem pokryto całkowite koszta.

Na zakończenie niniejszego rozdziału wspomnieć mi wypada jeszcze o dwóch wycieczkach, niezorganizowanych wprawdzie przez Zakład, w których jednakże młodzież nasza wzięła udział. Kierownictwo wycieczki uczniów czeskich zwróciło się za pośrednictwem konsulatu do Zarządu krakowskiego Koła Towarzystwa Dyrektorów polskich szkół średnich ogólnokształcących z zapytaniem, czyby młodzież krakowska nie zechciała wziąć udziału w wycieczce do Pragi. Prezes krakowskiego Koła P. Dyrektor Zachemski podjął się trudu zorganizowania tej międzyszkolnej wycieczki. Otóż z naszego Zakładu zgłosiło w niej udział sześciu chłopców.

Sodalicja zaś Marjańska postanowiła wysłać w miesiącu sierpniu dwóch swoich członków na uroczystość węgierską do Budapesztu.

e) Wykaz tematów wypracowań piśmiennych w językach nowożytnych:

1. Język polski.

Klasa IV a.

1. Powitanie kolegów na początku roku szkolnego. (Przemówienie lub opowiadanie) (szk.).
2. „Niewiasta z wdzięków a bohater z ducha“ (Charakterystyka Grażyny) (dom.).
3. Objaśnić tytuł powieści Prusa: „Placówka“. (szk.).
4. Podstawy kompozycji noweli: „Dym“ Konopnickiej i ustępu: „W kopalni węgla“ Żeromskiego (szk.).

5. a) Litawor a Achilles, Rymwid a Nestor, b) Interwencja świata bogów w „Iljadzie“ (dom.).
6. a) Skrzetuski w niewoli kozackiej, b) Zamek w Łubniach i dwór w Rozłogach (szk.).
7. Odpowiedź na list kolegów z Czechosłowacji (szk.).
8. Wycieczka świetnie się udała! (Wrażenie z podróży do Pienin) (dom.).
9. Bohaterski czyn Skrzetuskiego (szk.).
10. Sprawozdanie z Wystawy im. Jana Kochanowskiego na Wawelu (dom.).

Klasa IV b.

1. Bóg nagradza dobry uczynek. (Na podst. „Wiesława“) (szk.).
2. Środki komunikacyjne dawniej a dzisiaj (dom.).
3. Dzień Zaduszny w Krakowie (szk.).
4. Rozwinąć i wyjaśnić myśl, zawartą w wierszu I. Balińskiego:

   „Chcesz być czemś w świecie, to się ucz,
   Abyś nie zginął w tłumie;
   Nauka — do potęgi klucz!
   W tym moc, kto więcej umie“ (dom.).

5. Charakterystyka Grażyny (szk.).
6. a) Własny życiorys (Curriculum vitae), b) Stanowisko Rymwida a Litawora wobec Krzyżaków (szk.).
7. a) Moje zainteresowania pozaszkolne, b) Porównać życie ludzkie z porami roku (dom.).
8. a) Bitwa pod Żółtemi Wodami, b) Święta Wielkanocne w mieście (na wsi) (szk.).
9. a) Miesiąc maj w przyrodzie, b) Jak obchodzono uroczystość 3 Maja w Krakowie (dom.).
10. a) Oblężenie Zbaraża, b) Bohaterstwo Skrzetuskiego. (Na podstawie „Ogniem i mieczem“) (szk.).

Klasa V a.

1. a) Czy i o ile urzeczywistniłem swe plany i zamysły wakacyjne? b) „Oszczędnością i pracą ludzie się bogacą“ (powiastka) (do wyboru) — (dom.).
2. Na czem polegał zatarg między Stolnikiem Horeszką a Jackiem Soplicą w „Panu Tadeuszu“ Mickiewicza? (szk.).
3. a) Z jakich pobudek powzięli Hrabia i Gerwazy zamiar urządzenia najazdu na Sopliców (według Pana Tadeusza Mickiewicza), b) Dlaczego należy przestrzegać w życiu porządku? (do wyboru) — (szk.).

4. Jak Gerwazy pokrzyżował plany ks. Robaka? (według Pana Tadeusza — szk.).
5. a) Zwiedzić dowolnie obrany warsztat rzemieślniczy, opisać go i wyrazić o nim swe uwagi, b) Jak mogę przyczynić się do dobrej opinji szkoły, do której uczęszczam? (do wyboru) — (dom.).
6. Odyseusz w podziemiu (według Odysei Homera — szk.).
7. Najpiękniejszy ogród. (Opis ogrodu znanego lub pomysł urządzenia własny) (dom.).
8. Komizm Rejenta w Zemście Fredry.

Klasa V b.

1. Najmilsze wrażenia i przeżycia z wakacyj (dom.).
2. Odysseusz w podziemiu (na podst. Odyssei) (szk.).
3. Czy Jana Bieleckiego możemy nazwać prawdziwym bohaterem? (według pow. poet. J. Słowackiego) (dom.).
4. Jak miłować Ojczyznę? (wedł. kaz. sejm. Skargi) (dom.).
5. Tułacze życie Skawińskiego (wedł. noweli Sienkiewicza p. t. Latarnik) (szk.).
6. Wśród jakich okoliczności przyjeżdża Tadeusz do Soplicowa? (na podst. I. ks. „Pan Tad.“) (szk.).
7. Powitanie wiosny (dom.).
8. Dzień 3-go maja w Krakowie — wspomnienie (szk.).
9. Koleje życia Jacka Soplicy (wedł. „Pana Tad.“) (szk.).
10. Opis szkolnej wycieczki (dom.).

Klasa VI a.

1. Jakie korzyści odniosłem z wakacyj? (w formie listu np.) (dom.).
2. Wychowanie w czasach Reja a dzisiaj (szk.).
3. Aluzje polityczne w „Odprawie posłów“ (szk.).
4. Dlaczego i jak należy uczcić pamięć Jana Kochanowskiego? (dom.).
5. Znaczenie morza dla Polski (szk.).
6. Ideały dzisiejszej młodzieży (dom.).
7. Społeczeństwo polskie w świetle satyr Krasickiego (szk.).
8. Jak w kl. VI b. (dom).

Klasa VI b.

1. Jakie doświadczenia przyniosły mi ostatnie wakacje? (dom.), albo: Moje życie szkolne a pozaszkolne (w szczególności wakacyjne) (dom.).

2. Wychowanie i wykształcenie młodzieży za czasów Reja a dzisiaj (szk.).
3. Polska w utworach Jana Kochanowskiego (dom.).
4. Dlaczego i jak należy uczcić pamięć Jana Kochanowskiego? (szk.).
5. Znaczenie morza dla Polski (dom.).
6. Dzisiejsze ideały młodzieży (dom.).
7. Omówienie satyry Naruszewicza p. t. Chudy literat (szk.).
8. Moje plany wakacyjne (dom.).

Klasa VII.

1. Jak usiłowali urzeczywistnić w epoce rozbiorów Polski hasło: „Nil desperandum" Krasicki, Staszyc, Kościuszko? (dom.).
2. a) Ideologja Pieśni Legjonów a Hymn ks. Woronicza; b) O ile Wiesław Brodzińskiego stanowi postęp pod względem prawdziwości i realizmu w przedstawieniu ludu polskiego (do wyboru — szk.).
3. Znaczenie oszczędności w życiu jednostki, społeczeństwa i Państwa (dom.).
4. Związek między II a IV częścią Dziadów Mickiewicza (szk.).
5. a) Znaczenie i wartość pracy zbiorowej; b) Objaśnić i rozwinąć myśl w dwuwierszu A. Mickiewicza:
   „Niech każdy jak ów Greczyn głosi dzielność swoję:
   Mocniejszy jestem, cięższą podajcie mi zbroję" (do wyboru — dom.).
6. Towarzystwo Warszawskie w III. części „Dziadów" Mickiewicza (Charakt. — szk.).
7. Dlaczego obchodzimy rocznicę 3-go Maja jako święto narodowe i państwowe? (W formie przemówienia na poranku gimn. — dom.).
8. a) „Anhelli" Słowackiego a „Konrad Wallenrod" Mickiewicza pod względem idei przewodniej; b) Co należy czynić dla zachowania zdrowia? (do wyboru — szk.).

Klasa VIII.

1. a) Który z bohaterów Słowackiego podoba ci się najbardziej i dlaczego? b) Jak należy rozumieć zdanie Słowackiego: „Póki jesteśmy młodzi, wszystko jest przed nami" (do wyboru — dom.).
2. a) Emigracja po r. 1831 w świetle „Anhellego" i „Beniowskiego" Słowackiego; b) Rozwinąć i uzasadnić myśl w dwuwierszu Naruszewicza:

„Żaden kraj cudzej potęgi nie zwabił,
Który sam siebie pierwej nie osłabił“ (do wyboru — szk. 2 godz.).

3. a) Stanowisko Krasińskiego wobec arystokracji i demokracji w „Nieboskiej Komedji“; b) Znaczenie dostępu do morza dla Polski (do wyboru — szk. 2 godz.).
4. a) Kraszewski a Korzeniowski jako powieścio-pisarze; b) Jakie zalety powinniśmy w sobie wyrabiać, aby być dobrymi obywatelami Państwa? (od wyboru szk. 2 godz.).

2. Język francuski.

Klasa IV a.

1. La construction d'une maison.
2. Frédéric Mistral fait l'école buissonnière.
3. L'aspect de notre ville en automne.
4. Traduction du polonais en français (l'emploi des temps).
5. Comment avez-vous passé les vacances de Noël?
6. Dans la mine de houille.
7. Avec qui passez-vous le temps?
8. Le port de mer.
9. La vie des soldats.
10. Le travail est un trésor.

Klasa V a.

1. Décrivez en forme lettre l'ascension d'une montagne.
2. Les premières promenades à travers Paris.
3. Traduction (L'emploi des temps passés).
4. La fête de Saint Nicolas.
5. Le paysage en hiver.
6. La Mi-Carême à Paris.
7. Comment fut reçue à Paris la nouvelle de l'armistice.
8. Racontez une histoire de votre choix.
9. La seconde bataille de la Marne et son importance dans l'histoire de la Grande Guerre.
10. Une excursion à la campagne (en forme de lettre).

Klasa VI a.

1. La Bretagne et ses habitants.
2. Un pardon en Pologne.
3. Les Félibres et leur fête à Avignon.

4. Décrivez la bataille d' après n'importe quel livre!
5. Décrivez la noce que vous avez vue en Pologne!
6. Le rôle historique de Jeanne d'Arc.
7. Que ferez-vous pour bien connaître la France?

Klasa VII.

1. Les premiers monuments littéraires en France.
2. Le jour des morts.
3. Les passions aux prises avec le devoir dans „Le Cid" de P. Corneille.
4. Les traits caractéristiques de quelque grand personnage comique de la littérature française.
5. Les idées de Molière sur l'éducation des femmes.

Klasa VIII.

1. Pourquoi faut-il étudier les langues modernes?
2. L'évolution des genres littéraires dans la littérature française.
3. Les révolutions françaises.
4. Le théâtre français au XIX siècle.

3. Język niemiecki.

Klasa IV b.

1. Ich werde das Gedicht „Abendlied" auswendig schreiben.
2. Wie das Brot gemacht wird.
3. Hänsel und Gretel.
4. Diktat.
5. Der Morgen auf dem Lande.
6. Die Gesundheit ist ein grösserer Schatz als der Reichtum.
7. Der Landmann und sein Handel.
8. Der Vekehr und die Verkehrsmittel.
9. Till Eulenspiegel in der Herberge.

Klasa V b.

1. Meine Beschäftigungen während der Ferien.
2. Das Leben der Gebirgsleute.
3. Warum halten wir den Tod des Hermesburs für einen Heldentod.
4. Die Erlebnisse des Tannenbaumes im Zimmer.
5. Wie rettete sich Eppelein von dem Tode am Galgen.

6. Welche Belohnung nahm sich das Donauweibchen für die Rettung der Fischer vor der Überschwemmung.
7. Die Arbeit des Wassers.
8. Das erste Konzert Mozarts.

Klasa VI b.

1. Warum haben die Schüler die Ferien im Sommer.
2. Wie ist die Weissagung der Zigeunerin in Erfüllung gegangen.
3. In welchen Farben sehe ich die Natur im Herbste.
4. Die Lebensgeschichte der Sängerstochter. (Auf Grund des Gedichtes von Goethe: Die Ballade).
5. Die Wassernixen in meiner Lektüre.
6. Die Lösung der Krankheit Wilhelms (Auf Grund des Gedichtes unter d. T.: Die Wallfahrt nach Kevlaar).
7. Die Bedeutung des Hafens für die wirtschaftliche Entwicklung des Landes.
8. Inhaltsangabe des Gedichtes: Der Halligmatrose.

Klasa VII.

1. Die Gegend meiner letzten Ferien.
2. Wirtschaftliche Bedeutung der Posener Ausstellung für uns.
3. Welche dem Parzival von Gurnemanz erteilte Ratschläge haben noch jetzt ihre Geltung.
4. In wie weit hatte Major v. Tellheim Recht sich von der Regierung beleidigt zu fühlen.
5. Die sozialen Verhältnisse in Deutschland nach dem dreissigjährigen Kriege.
6. Die Stimmung in dem Gedichte von Bürger „Lenore“.

f) Wykaz dobrowolnych prac uczniów i lektur uzupełniających.

1. Język polski.

Klasa I a.

Amicis: „Serce“ — Blicharski, Chan, Dunikowski, Komorowski, Senkowski, Terczyński.

Anczyc: „Przygody prawdziwe żeglarzy i podróżników“ — Blicharski, Chowaniec; „Duch puszczy“ — Mond.

Beecher Stove: „Chata wuja Toma“ — Chan.

Buyno-Arctowa: „Koledzy“ — Swolkień.

Conscience: „Lew z Flandrji“ — Mond.

Domańska: „Królewska niedola“ — Konarski.
Dygasiński: „Wilk, psy i ludzie“ — Gawrzyński.
Gąsiorowski: „Huragan“ — Müller.
Gomulicki: „Wspomnienia niebieskiego mundurka“ — Chan, Piotrowski.
Teresa Jadwiga: „Dworzanin królewicza Jakóba“ — Macudziński.
Konopnicka: „Nasza szkapa“ — Chan; „Dym“, „Niemczaki“ — Sarna; „Przysięga“ — Truszkowski.
Kippling: „Księga dżungli“ — Swolkień.
Kraszewski: „Stara baśń“ — Osadziński; „Ksiądz Kordecki“ — Terczyński.
Makuszyński: „O dwóch takich co ukradli księżyc“ — Potocki, Rozwadowski, Stawowski.
Molnar: „Chłopcy z placu broni“ — Macudzińksi.
Nanteuil: „Na lądzie i morzu“ — Piotrowski, Popper.
Orzeszkowa: „A—B—C“ — Stroka, Truszkowski.
Ostrowski: „Bohaterski miś“ — Popper.
Ossendowski: „Najwyższy lot“ — Eppler.
Perzyński: „Uczniaki“ — Czachowski, Terczyński.
Powalski: „W grodzie żaków“ — Chan, Hartman, Pietras.
Przyborowski: „Szwoleżer Stach“ — Mond; „Namioty Wezyra“ — Thetschel; „Bitwa pod Raszynem“ — Thetschel.
Prus: „Na wakacjach“ — Górecki; „Antek“ — Truszkowski; „Michałko“ — Gawrzyński.
Reutt: „Życie za wolność“ — Wąsowicz.
Sienkiewicz: „W pustyni i puszczy“ — Hartman, Müller, Pietras, Schneider, Tochowicz, Warczewski, Wojtaszek; „Janko Muzykant“ — Chan, Mudyna, Potocki, Sarna; „Za chlebem“ — Gawrzyński; „Bartek Zwycięzca“ — Jentys; „Latarnik“ — Müller, Sarna, Thetschel.
Sieroszewski: „Zamorski djabeł“ — Müller.
Stevenson: „Wyspa skarbów“ — Komorowski, Terczyński.
Umiński: „W puszczach Kanady“ — Jentys, Pietras; „Tajemnice Oceanu Spokojnego“ — Jentys; „Zwycięzcy Oceanu“ — Komorowski; „Przygody młodego Australczyka“ — Pietras; „Młody jeniec indyjski“ — Ratz.
Verne: „Tajemniczy gród w pustyni“; „Walka północy z południem“; „Król przestrzeni“ — Jentys; „Dzieci kapitana Granta“ — Terczyński.
Wierzbiński: „Stach Wichura“ — Mond.
Zakrzewska: „Dzieci Lwowa“ — Chan.
Zalewska: „Osadnicy puszczy polskiej“ — Stawowski.

Klasa II a.

Amicis: „Serce“ — Medvey, Rosiewicz.

Bandrowski: „Na polskiej fali“ — Porembski, Perzesty.

Buyno-Arctowa: „Koledzy“, „Wilczysko“ — Nieniewski.

Cooper: „Jezioro Ontario“; „Pogromca zwierza“; Ostatni Mohikanin“ — Dura, Cichoń; „Lwy morskie“ — Flebbe; „Czerwony korsarz“ — Schermann; „Mieszkaniec puszczy“ — Cieplik.

Domańska: „Paziowie króla Zygmunta“ — Smalawski.

Gomulicki: „Wspomnienia niebieskiego mundurka“ — Cieplik.

Gąsiorowski: „Dobosz woltyżerów“ — Flebbe.

Konopnicka: „Dym“ — Medvey, Privšek; „W winiarskim forcie“ — Klimowski.

Kondratowicz: „Janko Cmentarnik“ — Privšek.

Kraszewski: „Stara baśń“ — Porembski, Rucki, Klimowski.

Kippling: „Wśród ławic oceanu“ — Kukliński.

Makuszyński: „O dwóch takich co ukradli księżyc“ — Gibiński.

Morawska: „Wilcze gniazdo“ — Wróblewski.

Molnar: „Chłopcy z placu broni“ — Cieplik.

Ostrowski: „Młodzi legjoniści“ — Śliwiński, Klimowski.

Perzyński: „Uczniaki“ — Cieplik.

Przyborowski: „Grom maciejowicki“ — Porembski, Rerutko.

Prus: ‚Katarynka“; „Na wakacjach“ — Privšek; „Placówka“; „Powracająca fala“; „Michałko“; „W górach“ — Rożański.

Rodziewiczówna: „Szary proch“ — Smalawski.

Siedlecki: „Głębiny“ — Rerutko, Cieplik.

Sienkiewicz: „W pustyni i puszczy“ — Cieplik, Cichoń; „Bartek Zwycięzca“ — Klimowski, Rerutko, Rosiewicz, Link, Pajor, Cieszanowski, Cichoń, Romer, Cieplik; „Orso“ — Bauer; „Janko Muzykant“ — Reaubourg, Cichoń, Nowicki, Kukliński; „Za chlebem“ — Cichoń, Rosiewicz; „Latarnik“ — Mroczkowski, Nowicki, Bauer, Kukliński; „Stary sługa“ — Mroczkowski, Rosiewicz, Porembski, Kukliński; „Z pamiętnika poznańskiego nauczyciela“ — Mroczkowski; „Komedja z pomyłek“ — Cichoń.

Sieroszewski: „Zamorski djabeł“ — Kalicki, Choma; „Juan-Min-Tzy“ — Reaubourg.

Stevenson: „Wyspa skarbów“ — Schermann.

Tetmajer: „Ksiądz Piotr“ — Porembski.

Umiński: „W puszczach Kanady“ — Porembski, Cieplik; „Znojny chleb“ — Porembski, Rerutko; „Młody jeniec indyjski“ — Klimowski.

Verne: „Dzieci kapitana Granta“ — Schermann, Cieplik; „Pietnastoletni kapitan“ — Schermann; „Podróż podziemna“ — Schermann, Rerutko.

Zaleska: „Młody wygnaniec“ — Rosiewicz.

Klasa II b.

Amicis: „Serce“ — Ptak.

Beecher-Stove: „Chata wuja Toma“ — Ślizowski.

Bogusławska: „Tomasz Ptak z Wielebna“ pow. z czasów Kościuszki — Cagasek.

Konopnicka: „Banasiowa“ — Gałek; „Wojciech Zapała“; „Dym“ — Grabowski; „Niemczaki“ — Kacza; „Nasza szkapa“ — Śliwiński.

London: „Przygody z zatoki San Francisco“ — Kołaczkowski.

Orzeszkowa: „Babunia“ — Neumann.

Przyborowski: „Bitwa pod Raszynem“ — Susułowski.

Prus: „Antek“ — Friedmann; „Katarynka“; „Michałko“; „Na wakacjach“ — Friedmann, Kotsch, Loegler, Śliwiński, Zamoyski; „Kamizelka“ — Kluczyński.

Sienkiewicz: „Latarnik“ — Glückstein, Kotsch, Loegler, Ptak, Tomasik; „Stary sługa“ — Grodnicki, Kuśnierz, Ungar; „Janko Muzykant“ — Hałuszczak, Kobyliński, Loegler, Norek, Ptak, Tomasik; „W pustyni i puszczy“ — Kaliński; „Bartek Zwycięzca“ — Kobiałka; „Za chlebem“ — Kotusiński, Olejnik; „Z pamiętnika poznańskiego nauczyciela“— Szewczyk; „Krzyżacy“ (wyjątki) — Nowakowski, Wołek.

Syrokomla: „Ułas“ — Eichner.

Szajnocha: „Brody krzyżackie“ — Kluczyński.

Klasa III a.

B. Björnson: „Marsz weselny“ — Bieżeński.

F. Burnett: „Mały Lord“ — Łagowski, Romański.

I. Chodźko: „Pamiętniki Kwestarza“ — Korta.

Dzwonkowski: „Stary Lew Lechistanu“ — Szlank.

W. Gąsiorowski: „Rok 1809“ — Prażmowski.

Kl. Junosza: „Na Zgliszczach“ — Głębocki.

R. Kippling: „Dwaj mali dobosze“ — Korta; „Stalky i sp.“ — Bieżeński.

M. Konopnicka: „Banasiowa“ — Niżański; „Dym“ — Glatman, Toczyski; „Niemczaki“ — Glatman, Niżański, Skórczewski.

I. Kraszewski: „Przygody i żywot hrabi Godzkiego“ — Szlank; „Starosta Kaniowski“ — Szlank.

L. Kubala: „Bitwa pod Beresteczkiem“ — Toczyski.

J. London: „Bóg Ojców jego“ — Bieżeński; „Wyga“ — Niżański, Zimnal.

Molski: „Herkules“ — Ćmikiewicz.

Z. Morawska: „Złota ostroga“ — Szlank.

E. Orzeszkowa: „Babunia“ — Palmrich, Porębski, Sadowski, Toczyski, Zubrzycki; „Dobra Pani“ — Sadowski; „Ogniwa“ — Truszkowski.

F. Ossendowski: „Nieznanym szlakiem“ — Oziębło.

Ostrowski: „Śladami legjonów“ — Sadowski.

W. Perzyński: „Uczniaki“ — Głębocki.

B. Prus: „Anielka“ — Krzeczowski, Stolfa, Zubrzycki; „Antek“ — Brzeczka, Krzeczowski, Rzegociński; „Grzechy dzieciństwa“ — Porębski; „Katarynka“ — Słowakiewicz; „Na wakacjach“ — Słowakiewicz; „Placówka“ — Brzeczka; „Przygoda Stasia“ — Wittek.

W. Przyborowski: „Bitwa pod Raszynem“ — Porębski; „Portret króla Jana“ — Warczewski; „Bóg mi powierzył honor Polaków“ — Halski; „Olszynka“ — Porębski; „Reduta Woli“ — Głębocki.

M. Rodziewiczówna: „Anima Vilis“ — Zimnal; „Dewajtis“ — Zimnal; „Lato leśnych ludzi“ — Prażmowski.

K. Rosinkiewicz: „Przygody lotnika“ — Oziębło.

H. Sienkiewicz: „Bartek Zwycięzca“ — Toczyski; „Jamioł“ — Bogatyński; „Janko Muzykant“ — Bogatyński, Chmiel, Maziarski, Oziębło, Szlank; „Komedja z pomyłek“ — Cyrankiewicz; „Latarnik“ — Ćmikiewicz, Chmiel, Romański, Rzegociński; „Legjony“ — Zaus; „Listy z podróży“ — Węgrzyn; „Orso“ — Glatman; „Pan Wołodyjowski“ — Krzeczowski, Niżański; „Potop“ — Kostołowski, Krzeczowski, Warczewski; „Stary sługa“ — Porębski, Zaus; „W pustyni i puszczy“ — Korta, Krzeczowski, Warczewski; „Z pamiętnika poznańskiego nauczyciela“ — Węgrzyn.

K. Szajnocha: „O łaźni Bolesława Chrobrego“ — Węgrzyn.

W. Umiński: „Młody jeniec indyjski“ — Hryczko, Palmrich.

Zakrzewska: „Białe róże“ — Halski.

Klasa III b.

a) Lektury uzupełniające obowiązkowe:

Amicis: „Serce“.

Chodźko: „Domek mojego dziadka“.

Dickens: „Wieczór wigilijny“.

Ostrowska: „Bohaterski Miś“.

Prus: „Kamizelka“.

Sienkiewicz: „Bartek Zwycięzca"; „W pustyni i puszczy".
Syrokomla: „Urodzony Jan Dęboróg".

b) Lektury dobrowolne.

Baylor-Courtenay: „Dzielna trójka" — Czuszkiewicz.
Barszczewski: „Przygody kapitana Saint-Claira" — Kałamarz.
Cooper: „Zwierzobójca" — Weber.
Czosnowski: „Syn Dalekiego Wschodu" — Szczepański.
Gąsiorowski: „Huragan" — Twardy; „Obrona Częstochowy" — Dutka.
Gomulicki: „Życie dla ojczyzny" — Rzebik.
Goszczyński: „Król zamczyska" — Skowron.
Kaczkowski: „Bitwa o Chorożankę" — Dym.
Konopnicka: „Dym" — Kłapa; „Niemczaki" — Moor.
Kraszewski: „Chata za wsią" — Kłosiński; „Dziecię Starego miasta" — Dym, Ster; „Historja o Janaszu Korczaku" — Skowron.
Mayne-Reid: „Dolina bez wyjścia" — Sidor; „Osada w wielkiej pustyni" — Janas.
Molnar: „Chłopcy z placu broni" — Kielman, Stanoch.
Marryat: „Wśród koralowych raf" — Skrzyński.
Prus: „Dzieci" Filek; „Placówka" — Filek, Moor, Pańszczyk, Pondel; „Anielka" — Orliński; — „Antek" — Kłapa.
Przyborowski: „Bitwa pod Raszynem" — Sidor, Strnad.
Rodziewiczówna: „Straszny Dziadunio" — Sołtan; „Na wyżynach" — Silberbach; „Dewajtis" — Pańszczyk, Sołtan, Twardy; „Lato leśnych ludzi" — Kłosiński, Skrzyński, Sołtan.
Rosinkiewicz: „Hultaj" — Michalik.
Sienkiewicz: „Za chlebem" — Czopek, Czuszkiewicz; „Jamioł" — Jasiński, Kłosiński; „Stary sługa" — Czopek; „Z pamiętnika poznańskiego nauczyciela" — Czopek, Kłosiński.
Stevenson: „Wyspa skarbów" — Orliński.
Umiński: „Młody jeniec indyjski" — Czopek, Ster; „Znojny chleb" — Filek; „Synowie puszczy" — Cholewicz, Haber.
Verne: „Wyspa tajemnicza" — Jasiński, Rzebik; „Rodzina Rozbitków" — Czuszkiewicz, Pańszczyk; „Dwadzieścia tysięcy mil żeglugi" — Steinberg.

Klasa IV a.

Bałucki: „Za późno" — Stachowicz.
Bandrowski: „W cieniu zapomnianej olszyny" — Koczur, Sta-

rachowicz; „Na polskiej fali“ — Schwarz; „Miasto mojej matki“ — Starachowicz.

Bąkowski: „Kościół Najświętszej Marji Panny“ — Heinrich.

Curwood: „Władca skalnej doliny“ — Nowicki; „Łowcy złota“— Ożga; „Szara wilczyca“ — Kurkiewicz, Ożga.

Dębicki: „Na „Lwowie“ do Rio de Janeiro“ — Starachowicz.

Domańska: „Złota przędza“ — Pagaczewski; „Napoleon“ — Pagaczewski; „Krzyż w Probołowicach“ — Starachowicz.

Dygasiński: „As“ — Kurkiewicz.

Gąsiorowski: „Huragan“ — Konopka.

Griff: „Maciek w powstaniu“ — Michoński.

Kraszewski: „Powrót do gniazda“ — Chmura, Gawrzyński, Nowicki; „Kunigas“ — Bryliński; „Dziecię starego miasta“ — Jankowski; „Boża opieka“ — Marczewski; „Powieść bez tytułu“ — Petecki.

Krasiński: „Grób rodziny Reichstalów“ — Silberzweig; „Władysław Herman i jego dwór“ — Silberzweig.

Kippling: „Księga dżungli“ — Michałowski; „Stalky i sp.“ — Siess, Wróblewski.

Konopnicka: „Nasza szkapa“ — Korzeniowski, Nowicki; „Złoty wiek Peryklesa“ — Petecki.

Lejkin: „Nasi zagranicą“ — Koczur.

London: „Biały kieł“ — Kurkiewicz.

Mayne-Reid: „Pobyt w pustyni“ — Nowicki.

Makuszyński: „Bezgrzeszne lata“ — Jarosz, Pagaczewski.

Orkan: „Komornicy“ — Gawrzyński.

Orzeszkowa: „Babunia“; „Panna Antonina“ „ABC“ — Pliszewski.

Ossendowski: „Płomienna północ“ — Konopka.

Prus: „Anielka“ — Kostecki; „Grzechy dzieciństwa“ — Nowicki; „Antek“ — Nowicki.

Przyborowski: „Olszynka grochowska“ — Jarosz.

Rodziewiczówna: „Lato leśnych ludzi“ — Kiersztyn, Ożga, Pawlik; „Hrywda“ — Korzeniowski; „Dewajtis“ — Petecki, Juras, Ożga, Riazancew; „Straszy dziadunio“ — Petecki, Siess, Riazancew; „Szary proch“ — Koczur, Ahrends; „Błękitni“ — Riazancew; „Atma“— Starachowicz.

Sabowski: „Nad poziomy“ — Petecki, Strzetelski.

Sienkiewicz: „Nowele“ — Gołębiowski, Kłosiński; „Latarnik“— Nowicki, Jaworski; „Stary sługa“ — Modelski; „Nowele“ — Pagaczewski.

Sewer: „Na pobojowisku“ — Adamski.

Tetmajer: „Janosik Nędza Litmanowski“ — Petecki; „Ksiądz Piotr“ — Nowicki.

Twain: „Przygody Tomka Savera“ — Nowicki, Silberzweig.

Umiński: „Synowie puszczy“ — Żelechowski.

Żeromski: „Syzyfowe prace“ — Gołębiowski, Michałowski:; „Promień“ — Koczur.

Klasa IV b.

Anczyc Wł.: „Duch puszczy“ — Goldblatt, Panek, Tor.

Beecher-Stove: „Chata wuja Toma“ — Tor, Wagner.

Bolesławita B.: „Nad modrym Dunajem“ — Rusek.

Brykczyński Stan.: „Wspomnienia z r. 1863“ — Broder, Stuhr.

Curwood J. O.: „Władca skalnej doliny“ — Allerhand; „Wśród Mormonów“ — Goldblatt; „Szara wilczyca“ — Allerhand.

Dąbrowa J. M.: „Telewizor Orkisza“ — Goldblatt.

Dickens Karol: „Dawid Copperfield“ — Allerhand, Kucharski.

Dygasiński A.: „Robinzon polski“ — Babulski.

Domańska A.: „Krysia bezimienna“ — Gierczyński.

Gąsiorowski W.: „Huragan“ — Gondorek.

Geittenden Marriot: „Wyspa zaginionych okrętów“ — Feix, Jordan.

Gomulicki W.: „Rok 1812“ — Pietrzyk; „Miecz i łokieć“ — Walenta.

Gruszecki Artur: „Huzar pruski“ — Babulski.

Jokay M.: „Poruszymy z posad ziemię“ — Walenta.

Izdebska W.: „Praca bogactwem“ — Rachwał St.

Kippling: „Pierwsza i druga księga dżungli“ — Goldblatt; „Pierwsza księga dżungli“ — Rothhirsch; „Biała foka“; „Riki-tiki-tawi“ — Goldblatt.

Konopnicka M.: „Nowele“ (wybór) — Allerhand, Bernal, Czapliński, Feix, Gierczyński, Goldblatt, Gondorek, Grabowski, Hein, Jordan, Karaś, Nowak, Panek, Piotrowski, Romański, Rothhirsch, Stuhr, Tor, Wagner, Walenta, Zawistowski.

Korzeniowski J.: „Kollokacja“ — Rachwał J., Rachwał St., Goldblatt, Stuhr.

Kowalski: „W grodzie żaków“ — Broder.

Kraszewski: „Historja o Korczaku“ — Benko; „Chata za wsią“ — Karaś, Kostecki, Wagner, Walenta; „Ostatni z Siekierzyńskich“ — Goldblatt, Stuhr; „Król chłopów“ — Stuhr; „Stara baśń“ — Wagner, Goldblatt; „Matka Królów“ — Wagner; „Dziecię starego miasta“ — Goldblatt.

London J.: „Zew krwi“ — Allerhand, Goldblatt; „Wilk morski“ — Antoniewicz.

Łoziński W.: „Zaklęty dwór“ — Frey.

Łubieński K.: „Rycerze śmierci“ — Rachwał St.

Mayne-Reid: „Dolina bez wyjścia“ — Benko; „Pobyt w pustyni“ — Goldblatt.

Mickiewicz Adam: „Konrad Wallenrod“ — Allerhand; „Pan Tadeusz“ — Goldblatt, Pietrzyk, Rothhirsch.

Mrozowicka I.: „Marzenie Julka“ — Pietrzyk.

Orzeszkowa E.: „Dobra Pani“ — Biernacki; „Bene nati“ — Frey, Romański; „Za doliną róż“ — Goldblatt; „Obrazek z lat głodowych„ — Goldblatt.

Ossendowski F.: „Wańko z Lisowa“ — Allerhand; „Biały kapitan“ — Broder; „Pod polską banderą“ — Broder, Rothhirsch; „Wśród lodów“ — Antoniewicz.

Prus A.: „Placówka“ — Allerhand, Babulski, Gierczyński, Goldblatt, Kucharski, Panek, Ptak, Rachwał J., Rachwał St., Rothhirsch, Stuhr, Toroń, Gondorek; „Przygoda Stasia“ — Biernacki, Goldblatt; „Kamizelka“, „Michałko“ — Rothhirsch, Goldblatt; „Pomyłka“; „Szkatułka babuni“; „Na pograniczu“; „Antek“; „Sukienka balowa“— Goldblatt.

Przyborowski W. „Młody konfederat barski“ — Goldblatt.

Reymont Wł.: „W Porębie“; „Przy robocie“ — Rothhirsch.

Rodziewiczówna M.: „Straszny dziadunio“ — Allerhand, Bartel, Gondorek, Kucharski, Panek, Rachwał St., Goldblatt; „Szary proch“ — Allerhand, Goldblatt, Jordan, Kostecki, Bartel; „Ragnarök“ — Bartel; „Lato leśnych ludzi“ — Gondorek, Panek, Pietrzyk, Wagner; „Ryngraf“ — Bartel, Gondorek, Kucharski, Rachwał St.; „Magnat“ — Gondorek, Jordan, Stuhr; „Dewajtis“ — Pietrzyk, Grabowski, Ptak, Krawczyk; „Barcikowscy“ — Jordan, Gondorek, Pietrzyk; „Pożary i zgliszcza“ — Stuhr; „Kądziel“ — Stuhr; „Czarny chleb“ — Goldblatt.

Sienkiewicz H.: „Krzyżacy“ — Allerhand, Karaś, Nodzeński, Rachwał St., Wagner, Goldblatt; „Potop“ — Allerhand, Bernal, Goldblatt, Nowak, Rothhirsch, Wagner, Walenta; „Pan Wołodyjowski“ — Frey, Karaś; „Stary sługa“ — Allerhand, Goldblatt, Rothhirsch; „Za chlebem“ — Goldblatt, Rothhirsch; „Jamioł“ — Kostecki, Goldblatt; „Orso“; „Sachem“; „Z puszczy Białowieskiej“ — Goldblatt, Rothhirsch; „Wspomnienia z Maripony“; „Walka byków“; „Organista z Ponikły“; „Komedja pomyłek“ — Goldblatt.

Syrokomla Wł.: „Urodzony Jan Dęboróg“ — Pietrzyk.

Świderska M.: „Braniec tatarski“ — Benko.

Umiński Wł.: „Synowie puszczy“ — Nodzeński; „W głębinach oceanu“ — Goldblatt, Pietrzyk; „Zwycięzcy oceanu“ — Rothhirsch; „W puszczach Kanady“ — Wagner, Goldblatt; „Przygody małego Australczyka“ — Wagner, Goldblatt; „Pod flagą polską samochodem naokoło świata“ — Walenta; „Znojny chleb“; „W podobłocznych krainach“ — Goldblatt.

Walter-Scott: „Rob-Roy“ — Allerhand.

Verne J.: „Pływające miasto“ — Allerhand; „Z ziemi na księżyc w 97 godz. 20 min.“ — Feix; „Dzieci kapitana Granta“ — Goldblatt, Stuhr, Rachwał St.; „Balonem nad Afryką“ — Goldblatt, Rothhirsch; „20.000 mil podmorskiej żeglugi“ — Stuhr, Goldblatt; „Wyspa tajemnicza“ — Stuhr; „W krainie białych niedźwiedzi“ — Goldblatt; „Wśród dzikich plemion Buchary“ — Goldblatt.

Zaleska M.: „Młody wygnaniec“ — Albiński, Panek.

Żeromski St.: „Wierna rzeka“; „Promień“ — Rusek; „Syzyfowe prace“ — Gierczyński, Walenta; „Siłaczka“; „Przy robocie“ — Rothhirsch.

Klasa V a.

a) lektury uzupełniające obowiązkowe.

Chrzanowski: „Za co powiniśmy kochać Pana Tadeusza?“

Fredro: „Pan Geldhab“.

Korzeniowski: „Kollokacja“.

Lenartowicz: „Zachwycenie“.

Molière: „Mieszczanin szlachcicem“.

Pol: „Mohort“.

Reymont: „Z ziemi chełmskiej“.

Sienkiewicz: „Latarnik“; „Pan Wołodyjowski“; „Krzyżacy“.

Słowacki: „Jan Bielecki“; „Ojciec zadżumionych“.

Żeromski: „Echa leśne“.

b) lektury dobrowolne.

Bliziński: „Pan Damazy“ — Dura, Jassem, Litawski.

Czajkowski: „Owruczanin“ — Syrżistie.

Dickens: „Dawid Copperfield“ — Beres, Święcicki; „Dwa miasta“ — Jassem.

Fredro: „Komedje“ (10) — Jassem; „Pan Jowialski“ — Beres, Gibiński, Lipczyński, Oszacki, Skrochowski; „Damy i Huzary“ — Mroczkowski; „Wielki człowiek do małych interesów“ — Mazurkiewicz, Święcicki; „Zrzędność i Przekora“ — Święcicki, Ziemba; „Cudzoziemczyzna“ —

Jassem, Mroczkowski, Ziemba; „Dożywocie“ — Gofron, Porębski; „Nikt mnie nie zna“ — Święcicki.

Gąsiorowski: „Rok 1809“; „Huragan“ — Babulski.

Jeske-Choiński: „Tiara i korona“ — Ordyński.

Jeż: „Uskoki“ — Syrżistie.

Kaczkowski: „Bitwa o chorążankę“ — Jassem.

Konopnicka: „Nowele“ — Gofron.

Korzeniowski: „Spekulant“ — Beres; „Emeryt“ — Mroczkowski, Syrżistie; „Tadeusz Bezimienny“; „Wdowiec“; „Nowe wędrówki“ — Syrżistie; „Pan Stolnikowicz“ — Syrżistie, Święcicki.

Kossak-Szczucka: „Złota wolność“ — Beres.

Krasiński: „Agay Han“ — Jassem.

Kraszewski: „Król Piast“ — Mroczkowski; „Chata za wsią“ — Porębski; „Bracia Zmartwychwstańcy“ — Święcicki; „Zaborze“ — Nędza; „Ksiądz Kordecki“ — Litawski; „Ostatni z Siekierzyńskich“ — Beres, Ordyński; „Morituri“; „Resurrecturi“; „Budnik“— Gibiński; „Bezimienna“— Gofron, Syrżistie.

Łoziński: „Życie polskie“ — Oszacki.

Molière: „Skąpiec“ — Malinowski.

Orwicz: „Wódz narodu“ — Güntner.

Orzeszkowa: „Pieśń przerwana“— Babulski; „Nad Niemnem“— Mroczkowski, Schweiger; „Pamiętnik Wacławy“ — Nędza; „Dziurdziowie“ — Pankiewicz.

Prus: „Pałac i rudera“; „Dzieci“ — Syrżistie; „Sieroca dola“ — Babulski; „Anielka“ — Babulski, Łuczko, Mroczkowski; „Dusze w niewoli“ — Gibiński, Gofron, Pytel, Syrżistie.

Rodziewiczówna: „Straszny dziadunio“ — Gibiński, Schweiger, Syrżistie; „Dewajtis“ — Gibiński, Hyla, Kowalski, Litawski, Pankiewicz, Schweiger, Syrżistie, Święcicki, Wittek; „Szary Proch“ — Porębski; „Lato leśnych ludzi“ — Gibiński, Güntner, Kowalski, Nędza, Wittek; „Czahary“ — Kowalski, Pankiewicz; „Na wyżynach“ — Gibiński, Łukowicz, Nędza, Syrżistie.

Scot: „Rob-Roy“— Gofron, Mroczkowski; „Kwintyn Durvard“— Ordyński.

Sienkiewicz: „Nowele“ — Łukowicz, Pytel, Schwelling, Skrochowski; „Jamioł“ — Jassem; „Selim Murza“ — Passakas, Pytel; „Na polu chwały“ — Beres, Gibiński, Ziemba; Z pamiętników poznańskiego nauczyciela“ — Güntner, Ordyński.

Słowacki: „Hugo“; „Mnich“ — Gibiński.

Żeromski: „Syzyfowe prace“ — Gibiński, Litawski, Pytel, Syrżistie, Święcicki.

Klasa V b.

Bliziński: „Pan Damazy“ — Słowik, Stachurski, Mikulski, Kielman.

Chlebowski: „Kołacze Szymonowicza“ — Dużyk.

Choiński: „Gasnące słońce“ — Beiersdorf.

Chrzanowski: „Za co powinniśmy kochać Pana Tadeusza?“ — Matjasik, Ziemba, Bielański, Olszewski, Wilanowski, Gajewski.

Dickens: „Powieść o dwóch miastach“ — Stachurski, Kraj, Barzycki; „Dawid Copperfield“ — Tropp, Holzer, Ramza, Mikulski, Grado, Wilanowski, Gajewski.

Fredro: „P. Geldhab“ — Słowik, Stachurski, Sokulski, Tropp, Berger, Kunzek, Grado, Zachorowski, Gajewski; „Dożywocie“ — Rydel, Ramza, Zachorowski; „Pan Jowialski“ — Buzek; „Cudzoziemszczyzna“ — Grado.

Gąsiorowski: „Rok 1809“ — Gajewski.

Homer: „Odyssea“ — Bielański, Grado (w całości).

Kaczkowski: „Bitwa o chorążankę“ — Słowik, Schudmak, Beiersdorf, Stachurski, Tropp, Kraj, Kunzek, Syska, Gajewski.

Konopnicka: „Nowele“ — Stachurski, Tropp, Miś, Ziemba, Kraj, Syska, Gajewski.

Korzeniowski: „Kollokacja“ — Słowik, Stachurski, Sokulski, Miś, Dużyk, Szetela, Kraj, Kunzek, Olszewski, Zachorowski; „Spekulant“ — Rydel, Ziemba, Szetela, Wilamowski, Herzog.

Krasicki: „Pan Podstoli“ — Gajewski.

Kraszewski: „Historja o Jan. Korczaku i pięknej miecznikównie“ — Słowik, Beiersdorff, Sokulski, Tropp, Berger, Holzer, Buzek, Dużyk, Hojło, Ziemba, Szetela, Bielański, Bielczyk, Syska, Zachorowski, Kielman, Gajewski; „Dziecię starego miasta“ — Herzog, Stachurski, Tropp, Ramza, Ziemba, Kraj, Zachorowski; „Pamiętniki Mroczka“ — Stachurski, Hojło.

Lenartowicz: „Ze starych zbroic“ — Kraj, Syska.

Libelt: „O miłości ojczyzny“ — Syska.

Łoziński: „Życie polskie w dawnych wiekach“ — Ziemba.

Małaczewski: „Historja Baśki Murmańskiej“ — Gajewski.

Molier: „Mieszczanin szlachcicem“ — Sokulski, Holzer, Buzek, Syska.

Odyniec: „Listy z podróży“— Gajewski.
Orkan: „W roztokach“ — Bielański.
Ossendowski: „Płomienna północ“ — Gajewski; „Przez kraj ludzi, zwierząt i bogów“ — Gajewski.
Or-Ot: „Pieśń o sławie“; „Stare miasto“ — Gajewski.
Orzeszkowa: „ABC“ — Buzek; „Dziurdziowie“ — Słowik, Ramza, Kunzek; „Nowele“ — Schudmak, Kraj, Syska; „Gloria victis“ — Stachurski, Wilamowski.
Owidjusz: „Przemiany“ — Syska.
Pasek: „Pamiętniki“ — Słowik, Buzek, Kielman, Gajewski.
Plutarch: „Żywoty sławnych mężów“ — Hojło, Syska.
Pol: „Mohort“ — Miś, Syska
Prus: „Placówka“ — Schudmak, Rydel, Miś, Berger, Holzer, Buzek, Kielman, Ziemba, Kraj, Kunzek, Olszewski, Grado, Merklinger, Barzycki, Wilamowski; „Dusze w niewoli“ — Berger, Grado; „Nowele“ — Stachurski, Tropp, Kunzek; „Faraon“ — Mikulski, Bielański.
Reymont: „Z ziemi chełmskiej“ — Stachurski, Hojło, Ramza, Kraj, Bielczyk, Syska, Barzycki, Zachorowski, Kielman.
Rzewuski: „Pamiętniki Soplicy“ — Gajewski.
Rodziewiczówna: „Hrywda“ — Beiersdorf; „Dewajtis“ — Berger, Buzek; „Lato leśnych ludzi“ — Szetela.
Scott Walter: „Rob-Roy“ — Hojło, Gajewski.
Sieroszewski: „Beniowski“ — Gajewski; „Na kresach lasów“ — Gajewski.
Sienkiewicz: „Krzyżacy“ — Słowik, Stachurski, Tropp, Miś, Berger, Hojło, Matjasik, Szetela, Bielański, Bielczyk, Olszewski, Grado, Herzog, Kielman; „Pan Wołodyjowski“ — Słowik, Beiersdorf, Rydel, Tropp, Miś; „W pustyni i puszczy“ — Miś; „Pisma zapomniane i niewydane“ — Schudmak; „Nowele“ — Tropp, Hojło, Barzycki; „Legjony“ — Sokulski, Hojło, Grado.
Skiba: „Nad poziomy“ — Schudmak.
Szekspir: „Makbet“ — Barzycki.
Szajnocha: „Jadwiga i Jagiełło“ — Stachurski, Tropp, Barzycki, Gajewski.
Tetmaejr: „Koniec epopei“ — Beiersdorf; „Anioł śmierci“ — Gajewski.
Tretiak: „Kto był Mickiewicz“ — Dużyk; „Z młodości Mickiewicza“ — Dużyk.
Żeromski: „Syzyfowe prace“ — Słowik, Stachurski, Berger, Ziemba, Bielański, Olszewski, Barzycki, Zachorowski, Herzog; „Echa leśne“ — Stachurski, Hojło, Ramza, Ziemba,

Szetela, Kraj, Bielczyk, Merklinger; „Ludzie bezdomni“ — Herzog; „Popioły“ — Gajewski; „Wierna rzeka“ — Gajewski; „Wiatr od morza“ — Gajewski.

Klasa VI a.

Birkowski: „Kazania“ — Głogoczowski, Uruski, Sikorski.

Bogusławski: „Krakowiacy i górale“ — Pachoński.

Brückner: „Żywot J. Paska“ — Galas, Ekier; „Mikołaj Rej“ — Rudolf.

Czartoryski: „Bard polski“ — Rejman, Chmiel, Szczepański.

Chlebowski: „Kochanowski w świetle własnych utworów“ — Sołtykiewicz.

Chrzanowski: „Kazania Skargi“ — Sołtykiewicz; „Kim był Kochanowski“ — Krzyżanowski.

Corneille: „Cyd“ — Gadomski, Jaworski, Kirchmajer, Bednarczyk W.

Drużbacka: „Opisanie czterech pór roku“ — Matecki.

Feliński: „Barbara Radziwiłłówna“ — Kłusek, Bednarczyk W., Kellner, Chmiel, Czajka.

Górnicki: „Dworzanin“ — Śliwiński, Sikorski, Kłusek, Bniński, Łaźniński, Kellner, Kirchmajer, Pachoński, Gostkorzewicz; „Dzieje w Koronie polskiej“ — Menschik; „Rozmowa o elekcji“ — Menschik, Uruski, Śliwiński, Matecki, Rejman, Majer, Bednarczyk A., Babula, Sikorski.

Hahn: „Szymon Szymonowicz“ — Piller, Menschik.

Janik: „Żywot i dzieła Mik. Reja“ — Rejman, Tuziak.

Karpiński: „Pamiętniki“ — Śliwiński.

Karbowiak: „Szkoły katedralne“ — Kellner.

Klaczko: „Wieczory florenckie“ — Matecki.

Kochanowski: „Proporzec“ — Krzyżanowski, Bednarczyk W., Krzyworzeka; „Muza“ — Krzyżanowski, Bednarczyk W.; „Szachy“ — Czajka, Głogoczowski, Bednarczyk W.; „Psałterz“ — Uruski; „Fraszki“ (wybór) — Menschik, Gostkorzewicz; „Pieśni i wybór innych wierszy“ — Menschik.

Kordecki: „Pamiętniki“ — Śliwiński.

Klonowicz: „Roxolania“ — Gadomski, Bednarczyk W.

Kłosiński: „Żywot Jana Długosza“ — A. Bednarczyk.

Kochowski: „Psalmodja“; „Wiersze różne“ — Bniński, Majer; „Niepróżnujące próżnowanie“ — Majer; „Pisma“ — Menschik.

Kopernik: „Wybór pism“ — Menschik.

Kniaźnin: „Cyganie“ — Rejman.

Krasicki: „Pan Podstoli“ — Bniński, Łaźniński, Śliwiński, Piller, Chmiel, Majer, Kellner; „Myszeis“ — Sołtykiewicz, Targowski, Gadomski, Rudolf, Majer, Jaworski, Babula, Kirchmayer, Bednarczyk W., Zachorowski; „Bajki i przypowieści“ — Czajka, Galas, Śliwiński, Rudolf, Sikorski, Kłusek, Ekier, Chmiel, Koczur, Majer, Bednarczyk A., Bednarczyk W.; „Wojna chocimska“ — Czajka, Majer, Kellner; „Monachomachja“ — Zachorowski, Czajka, Głogoczowski, Pachoński, Schütz, Gadomski, Rudolf, Rejman, Kellner, Ekier; „Przypadki Mik. Doświadczyńskiego“ — Sikorski, Czajka, Piller, Kirchmayer, Głogoczowski, Galas, Bniński, Prażmowski, Uruski, Śliwiński, Matecki, Rejman; „Myszeis“ — Głogoczowski, Galas, Śliwiński, Ekier, Targowski, A. Bednarczyk, Jaworski, Kellner, Koczur, Chmiel, Skoczowski, Kłusek, Krzyworzeka.

Krzyżanowski: „Kochowski jako człowiek i pisarz“ — Majer.

Kraszewski: „Brühl“ — Śliwiński.

Kubala: „Stanisław Orzechowski“ — Piller, Kirchmayer.

Łoziński: „Życie polskie w dawnych wiekach“ — Prażmowski, Targowski, Majer, Kirchmayer, Bednarczyk W., Zgorzelski, Kellner, Kłusek.

Modrzewski: „O naprawie Rzeczypospolitej“ — Śliwiński.

Molier: „Mieszczanin szlachcicem“ — Łaźniński.

Morawski: „Walka o język polski“ — Czajka, Głogoczowski, Rudolf, Majer, Bednarczyk W., Zgorzelski, Koczur, Kłusek, Krzyworzeka, Zachorowski.

Naruszewicz: „Satyry“ — Schütz; „Historja narodu polskiego“ tom I. — Menschik.

Nehring: „Żywot J. Kochanowskiego“ — Galas, Menschik, Ekier.

Niemcewicz: „Powrót posła“ — Prażmowski, Zachorowski, Krzyworzeka, Targowski, Łaźniński, Pachoński, Schütz, Śliwiński, Matecki, Gadomski, Rejman, Piller, Majer, A. Bednarczyk, Jaworski, Babula, Kirchmayer, Bednarczyk W., Zgorzelski, Koczur, Chmiel, Skoczowski, Tuziak, Sikorski.

Pasek: „Pamiętniki“ — Krzyżanowski, Głogoczowski, Łaźniński, Matecki, Gadomski, Rudolf, Rejman, Piller, Bednarczyk A., Menschik, Babula, Gostkorzewicz, Bednarczyk W., Kellner. Koczur, Ekier, Krzyworzeka, Zachorowski.

Pilat: „O literaturze polityczn. Sejmu czteroletniego“ — Rejman.

Potocki: „Wojna chocimska“ — Czajka, Uruski, Menschik, Kłusek, Sikorski; „Wiersze“ — Menschik.

Prus: „Faraon“ — Swolkień, A. Bednarczyk; „Emancypantki“— Swolkień.

Rappaport: „W. Potocki jako satyryk" — Chmiel.
Rey: „Pisma prozą i wierszem" — Menschik; „Wizerunek własny Żywota człowieka poczciwego" — Pachoński.
Reymont: „Chłopi"— Śliwiński; „Ziemia obiecana"— Śliwiński.
Racine: „Brytanikus" — Jaworski".
Rzewuski: „Listopad" — Czajka, Uruski, Gadomski, Tuziak, Krzyworzeka, Sikorski.
Sarzyński: „Wybór poezji" — Sołtykiewicz, Menschik.
Scott Walter: „Vaverley" — Matecki.
Skarga: „8 kazań sejmowych" — Krzyżanowski, Piller, Menschik.
Sofokles: „Król Edyp" — Bniński, Tuziak.
Sienkiewicz: „Rodzina Połanieckich" — Swolkień; „Bez dogmatu" — Swolkień.
Staszyc: „Przestroga dla Polski" — Swolkień.
Szymonowicz: „Sielanki" — Sołtykiewicz, Głogoczowski, Targowski, Uruski, Jaworski, Kirchmayer, Bednarczyk W.
Szajnocha: „Zdobycze pługa polskiego" — Matecki.
Tarnowski: „J. Kochanowski" — Gostkorzewicz.
Taszycki: „Najdawniejsze zabytki języka polskiego" — Menschik.
Tasso: „Jerozolima wyzwolona" — Swolkień, Menschik.
Trzesieski: „Żywot Mik. Reja" — Uruski, Matecki, Rudolf, Bednarczyk W., Ekier, Zachorowski.
Trembecki: „Sofijówka' wiersze różne" — Bniński, Łaźniński, Jaworski, Chmiel, Sikorski.
Windakiewicz: „J. Kochanowski" — Targowski, Rejman, Menschik.
Wybicki: „Pamiętniki" — Skoczowski.
Zabłocki: „Zabobonnik" — Kłusek, Ekier, Sołtykiewicz, Chmiel, Bednarczyk W., Gostkorzewicz, Kirchmayer, Sikorski, Krzyżanowski, Galas, Pachoński, Schütz, Matecki, Rejman, Piller, Menschik; „Fircyk w zalotach" — Czajka, Kellner, Głogoczowski, Zgorzelski, Śliwiński, Jaworski, Bniński, Menschik, Prażmowski, Kirchmayer, Babula, Targowski, A. Bednarczyk, Tuziak, Łaźniński, Pachoński, Szczepański, Ekier, Kłusek, Krzyworzeka, Schütz, Uruski, Swolkień, Matecki, Gadomski, Rudolf, Rejman, Piller; „Sarmatyzm"— Czajka, Galas, Śliwiński, Bniński, Pachoński, Schütz, Uruski, Swolkień, Rejman, Zachorowski, Kłusek, Szczepański, A. Bednarczyk, Menschik, Sikorski, Jaworski, Bednarczyk W., Chmiel.

Żeromski: „Syzyfowe prace“ — Krzyżanowski, Swolkień, Menschik, Gostkorzewicz, Kirchmayer, Bednarczyk W.; Hartman, Schneid, Ochalski, Lempart, Jamka, Wróblewski, „Popioły“ — Swolkień, Kirchmayer; „Rozdzióbią nas kruki wrony“ — Swolkień; „Uroda życia“ — Swolkień; „Przedwiośnie“ — Swolkień, Kirchmayer; „Wiatr od morza“ — Swolkień.

Klasa VI b.

Aischylos: „Persowie“ — Porębski, Chudzikiewicz.

Anonim-Gall: „Kronika Polski“ — Skrzyński, Karbowski, Hubicki.

Arystofanes: „Rycerze“ — Chudzikiewicz.

Bałucki: „Za winy niepopełnione“ — Hartman; „O kawał ziemi“ — Lempart, Frischer.

Bielski: „Kronika świata“ — Hein.

Birkenmajer: „Mikołaj Kopernik“ — Wilga, Kielawa.

Bogusławski: „Cud, czyli Krakowiacy i górale“ — Kopera, Beckman.

Brückner: „M. Rej“ — Schneid, Ruszkiewicz, Trzaska; „Historja języka polskiego“ — Hubicki.

Calderon: „Książę niezłomny“ — Bieliński, Sala.

Dante: „Boska Komedja“ — Sala.

Eurypides: „Fedra“ — Porębski, Hartman, Chudzikiewicz.

Feliński: „Barbara Radziwiłłówna“ — Kraj, Henoch.

Fredro: „Śluby panieńskie“ — Klug, Sala; „Komedje“ — Skrzyński.

Gąsiorowski: „Rok 1909“ — Henoch.

Górnicki: „Dworzanin“ — Marjan, Wilga, Beckman, Wyżga, Porębski, Zięba, Hartman, Schneid, Chudzikiewicz, Frankiewicz, Kraj, Szostak, Sarnowicz, Oświęcimski, Kielman, Kielawa.

Goszczyński: „Zamek Kaniowski“ — Wyżga.

Ibanez: „Czterech jeźdźców Apokalipsy“ — Hubicki.

Junosza: „Pod wodę“ — Hartman, Frischer.

Kaczkowski: „Murdelio“ — Skrzyński.

Kamiński: „Przyp. na odpuście i Cud, czyli Krak. i gór.“ — Kopera, Karpiński.

Kasprowicz: „Księga ubogich“; „Judasz“; „Hymny“ i inne — Chudzikiewicz.

Kiliński: „Pamiętniki“ — Zięba.

Kitowicz: „Opis obyczajów i zwyczajów za panowania Augusta III-go“ — Hein.

Kochanowski: „Szachy“ — Marjan, Wyżga, Porębski, Romański, Henoch, Zięba, Ochalski, Chudzikiewicz, Frankiewicz, Hein, Kraj, Skrzyński, Ruszkiewicz, Szostak, Oświecimski; „Zuzanna“ — Kopera; „Zgoda“ — Kraj, Hubicki; „Muza“ — Kopera, Ochalski, Chudzikiewicz, Wolny, Skrzyński, Ruszkiewicz; „Proporzec“ — Kopera, Zięba, Ochalski, Chudzikiewicz, Wolny, Frankiewicz, Kraj, Hubicki; „Fraszki“ — Porębski, Hartman, Chudzikiewicz, Hubicki; „Monachomach Parysa z Menel.“ — Hartman.

Kochowski: „Fraszki“ — Chudzikiewicz.

Kopernik: „O obrotach ciał niebieskich“ — Kopera.

Kornel: „Cyd“ — Kopera, Beckman, Porębski, Hartman, Ochalski, Henoch, Chudzikiewicz, Wolny, Frankiewicz, Frischer, Sarnowicz, Hubicki, Oświęcimski; „Horacjusze“— Porębski, Hartman.

Korzeniowski: „Kollokacja“ — Skrzyński.

Konarski: „Wybór pism polit.“ — Hubicki.

Krasicki: „Przypadki Mik. Doświadczyńskiego“ — Marjan, Ruszkiewicz, Wilga, Beckman, Wyżga, Porębski, Chowaniec, Zięba, Bromowicz, Hartman, Schneid, Wolny, Jamka, Wróblewski, Frankiewicz, Trzaska, Kraj, Hubicki, Henoch; „P. Podstoli“ — Wilga, Chudzikiewicz, Karbowski, Wolny, Jamka, Skrzyński; „Wojna chocimska“ — Schneid, Ruszkiewicz, Bieliński, Oświęcimski; „Myszeis“ — Wilga, Beckman, Bromowicz, Hartman, Schneid, Lempart, Jamka, Ruszkiewicz, Skowron; „Monachomachja“ — Kopera, Porębski, Hartman, Romański, Skowron, Wolny, Frischer, Skrzyński, Ruszkiewicz, Karbowski; „Anti - Monachomachja“ — Porębski, Hartman, Wolny, Frischer.

Kraszewski: „Chata za wsią“ — Marjan, Wróblewski; „Powrót do gniazda“ — Chowaniec, Trzaska; „Brühl“ — Hein, Klug.

Kubala: „St. Orzechowski“ — Hartman, Klug, Sarnowicz, Bieliński, Romanowski; „Jerzy Ossoliński“ — Frischer, Sala.

Kucharski: „Jan Długosz“ — Schneid.

Małaczewski: „Koń na wzgórzu“ — Hubicki.

Merczyng: „Mik. Kopernik“ — Frischer, Hubicki, Romański.

Modrzewski: „O naprawie Rzeczypospolitej“ — Chudzikiewicz, Szostak.

Morawski: „Walka o język polski“ — Porębski, Chowaniec, Zięba, Hartman, Lempart, Frischer, Sarnowicz, Kielawa, Sala, Romański.

Niemcewicz: „Powrót posła“ — Wyżga, Chowaniec, Bromowicz, Hartman, Ochalski, Jamka, Frankiewicz, Hein, Kraj, Frischer, Trzaska, Henoch;. „Jan z Tęczyna“ — Chudzikiewicz.

Orkan: „W roztokach“ — Henoch.

Orzeszkowa: „Nad Niemnem“ — Chowaniec.

Pasek: „Pamiętniki“ — Beckman, Wyżga, Chowaniec, Bromowicz, Schneid, Jamka, Kraj, Ruszkiewicz, Bieliński, Oświęcimski.

Petrarka: „Sonety“ — Sala.

Pieniążek: „Żywot i dzieła Reja“ — Wyżga, Zięba, Kraj, Skrzyński.

Potocki: „Wojna chocimska“ — Wróblewski.

Prus: „Lalka“ — Schneid, Jamka; „Faraon“ — Hartman, Jamka, Hein, Karbowski, Romański; „Emancypantki“ — Hartman, Schneid, Klug, Karbowski.

Rey: „Żywot poczciwego człowieka“ — Chowaniec.

Reymont: „Chłopi“ — Hartman, Kielman; „Z ziemi chełmskiej“ — Kielman.

Rodziewiczówna: „Dzieła wszystkie“ — Wilga; „Na wyżynach“ — Chowaniec.

Romanowski: „Dziewczę z Sącza“ — Frischer.

Rzewuski: „Listopad“ — Schneid, Jamka, Wróblewski, Kraj, Ruszkiewicz, Szostak, Bieliński, Hubicki.

Sewer: „Nafta“ — Hein.

Sienkiewicz: „Quo vadis“ — Hartman; „Bez dogmatu“ — Ruszkiewicz, Henoch; „Rodzina Połanieckich“ — Schneid, Ruszkiewicz, Henoch; „Legjony“ — Schneid, Bieliński.

Sieroszewski: „Nowele“ — Chowaniec, Bieliński; „Beniowski“ — Schneid, Bieliński, Hubicki.

Szpotański: „Odloty“ — Skrzyński.

Sarzyński: „Rymy“ — Sala.

Skarga: „Kazania sejmowe“ (cał.) — Hein, Frischer.

Słowacki: „Ahelli“ i „Balladyna“ — Beckman; „Król Duch“ — Jamka; „Dzieła Słowackiego“ — Bieliński.

Sofokles: „Antygona“ i „Król Edyp“ — Porębski, Chudzikiewicz; „Antygona“ — Zięba, Hartman, Ochalski, Sarnowicz, Wolny, Lempart, Frankiewicz, Kraj, Frischer, Ruszkiewicz.

Starowolski: „Lament utrapionej matki“ — Hein.

„Sto lat myśli polskiej“ t. I. — Hein, Romański.

Tasso: „Jerozolima wyzwolona“ — Marjan, Beckman, Chowaniec, Schneid, Lempart, Frischer, Ruszkiewicz, Hubicki, Sala, Henoch.

Trembecki: „Zofjówka“ — Ruszkiewicz, Skowron.

Szekspir: „Makbet“ — Jamka, Sala; „Otello“ — Henoch; „Romeo i Julja“ — Bieliński; „Sen nocy letniej“ — Sala; „Hamlet“ — Bieliński.

Szymonowicz: „Sielanki“ — Kielawa, Sala.
Weyssenhoff: „Sprawa Dołęgi“ — Klug; „Puszcza“ — Hubicki.
Windakiewicz: „Jan Kochanowski“ — Wilga; „Ks. P. Skarga“ — Trzaska.
Zimorowicz: „Sielanki“ — Sala.
Żeromski: „Wierna rzeka“ — Zięba; „Wiatr od morza“ — Oświęcimski; „Popioły“ — Hartman; „Syzyfowe prace“ — Karbowski.
Zabłocki: „Fircyk w zalotach“ — Marjan, Wilga, Kopera, Beckman, Wyżga, Porębski, Chowaniec, Zięba, Bromowicz, „Wierną rzeka“ — Swolkień, Gostkorzewicz, Kirchmayer; Hein, Kraj, Klug, Frischer, Skrzyński, Karbowski, Skowron, Szostak, Trzaska, Kielman, Kielawa, Sala, Romański, Henoch; „Sarmatyzm“ — Wilga, Wyżga, Porębski, Chowaniec, Zięba, Bromowicz, Hartman, Schneid, Ochalski, Lempart, Jamka, Frankiewicz, Hein, Kraj, Klug, Frischer, Karbowski, Skowron, Szostak, Trzaska, Bieliński, Oświęcimski, Sala, Henoch; „Zabobonnik“ — Wilga, Kopera, Beckman, Wyżga, Ochalski, Chudzikiewicz, Wolny, Lempart, Frankiewicz, Hein, Frischer, Ruszkiewicz, Sarnowicz, Trzaska, Bieliński, Kielawa, Sala.

Klasa VII.

a) Lektury uzupełniające obowiązkowe.

Ajschylos: „Prometeusz“
Brodziński: „O klasycz. i rom.“.
Byron: „Korsarz“.
Corneille: „Cyd“.
Chrzanowski: „Chleb macierzysty“ Ody do młod.
Feliński: „Barbara Radziwiłłówna“.
Fredro: „Śluby panieńskie“.
Goszczyński: „Zamek kaniowski“.
Malczewski: „Marja“.
Słowacki: „Kordjan“; „Balladyna“.
Szekspir: „Makbet“.
Witkiewicz: „Mickiewicz jako kolorysta“.
Zaleski: „Dumki“ (wybór).

b) Lektury dobrowolne.

Byron: „Powieści poetyckie“ — Kleszczyński.
Bystroń: „Historja w pieśni ludowej“ — Mól.
Dante: „Boska Komedja“ — Kleszczyński, Kolankowski.

Fredro: „Pan Jowialski“ — Gols.
Gąsiorowski: „Trylogja“ — Jaglarz.
Goszczyński: „Król zamczyska“ — Szczurowski.
Goethe: „Herman i Dorota“ — Kleszczyński; „Faust“ I. -- Bielański. Lutwak.
Ibsen: „Podpory społeczeństwa“, „Nora“ — Lutwak.
Kaczkowski: „Olbrachtowi rycerze“ — Kleszczyński.
Klaczko: „Wieczory florenckie“ — Kleszczyński.
Kleiner: „Jul. Słowacki“ I. — Kleszczyński.
Korzeniowski: „Karpaccy górale“ — Alber, Kleszczyński; „Żydzi“ — Alber; Tadeusz Bezimienny“ — Mól; „Pan Stolnikowicz“ — Gols; „Spekulant“ — Kuśnierz.
Kossak-Szczucka: „Pożoga“ — Jaglarz; „Złota wolność“ — Biermański.
Kraszewski: „Brühl“ — Mroczkowski; „Morituri“ — Prochyra; „Bezimienna“ — Bednarczyk.
Małaczewski: „Koń na wzgórzu“ — Jaglarz.
Małecki: „Słowacki“ I, II. — Jaglarz.
Milton: „Raj utracony“ — Bochenek.
Mościcki: „Wilno i Warszawa“ — Jaglarz; „Promieniści“ — Kolankowski.
Orkan: „W roztokach“; „Nad urwiskiem“ — Bednarczyk.
Orzeszkowa: „Matka“ — Biernakiewicz; „Nowele“ (4) — Tomaszewski; „Nad Niemnem“ — Lewadowski; „Meir Ezofowicz“ — Prochyra.
Prus: „Pałac i rudera“ — Bielański; „Emancypantki“ — Bielański, Biermański, Matus; „Faraon“ — Sokołowski.
Reymont: „Fermenty“ — Jaglarz, Wimmer; „Ziemia obiecana“ — Mól; „Trylogja“ — Jaglarz.
Rodziewiczówna: „Lato leśnych ludzi“; „Czahary“ — Rouppert.
Rydel: „Zaczarowane koło“ — Güntner.
Schiller: „Dziewica Orleańska“ — Jaglarz, Kleszczyński, Kolankowski.
Scott: „Waverley“ — Bielański.
Sienkiewicz: „Bez dogmatu“ — Biermański, Jaglarz; „Rodzina Połanieckich“ — Bielański, Mól, Niemczyk; „Na polu chwały“ — Jaglarz.
Sieroszewski: „Beniowski“ — Mól.
Słowacki: „Powieści poet.“ — Güntner; „Mindove“ — Bielański, Güntner, Gols, Jaglarz, Kleszczyński; „Marja Stuart“ — Bielański, Güntner, Jaglarz; „Lambro“ — Kleszczyński; „Mazepa“ — Güntner; „Sen srebrny Salomei“ — Güntner; „Horsztyński“ — Kleszczyński.

Sofokles: „Król Edyp“ — Güntner.
Staff: „Wawrzyny, Sny o potędze“ — Jaglarz.
Szekspir: „Sen nocy letniej“ — Kleszczyński.
Szyjkowski: „Dzieje komedji polskiej“ — Mól.
Tetmajer: „Zawisza Czarny“ — Szczurowski.
Tretiak: „Kto jest Mickiewicz?“ — Kleszczyński; „Mickiewicz w Wilnie i Kownie“ — Gols.
Ujejski: „Malczewski“ — Kleszczyński.
Weyssenhoff: „Sprawa Dołęgi“ — Bochenek, Kukliński; „Soból i Panna“— Mazurkiewicz; „Żywot i myśli Podfilipskiego“— Kleszczyński, Mól; „Syn marnotrawny“ — Jaglarz; „Puszcza“ — Wołek.
Windakiewicz: „Teatr w Polsce“ — Kleszczyński.
Wyspiański: „Bolesław Śmiały, Skałka“ — Lewandowski; „Akropolis“ — Kleszczyński; „Lelewel“ — Lewandowski, Sokołowski; „Sędziowie“ — Lutwak.
Zabłocki: „Zabobonnik“ — Kleszczyński.
Żeromski: „Syzyfowe prace“ — Mól; „Ludzie bezdomni“ — Alber, Jaglarz, Lutwak, Mól; „Sułkowski“ — Jaglarz, Lewandowski; „Popioły“ — Jaglarz, Kleszczyński, Kolankowski, Mól; „Wierna rzeka“ — Bielański, Lewandowski, Matus, Sokołowski.

Klasa VIII.

a) Lektury uzupełniające obowiązkowe.

Calderon: „Książę Niezłomny“.
Krasiński: „Przedświt, Psalm miłości, Resurrecturis“.
Platon: „Obrona Sokratesa“.
Prus: „Lalka“.
Sienkiewicz: „Quo vadis“.
Słowacki: „Król Duch“ I.
Szekspir: „Hamlet“.
Ujejski: „Skargi Jeremiasza“.
Wyspiański: „Wesele“; „Warszawianka“.
Żeromski: „Ludzie bezdomni“.

b) Lektury dobrowolne.

Asnyk: „Liryki“— Czyżowski, Machnicki, Romek; „Dramaty“— Pazur.
Dante: „Boska Komedja“ — Welanyk.
Goethe: „Herman i Dorota“ — Borowiczka, Epstein; „Faust“

Goszczyński: „Król zamczyska“ — Bogatyński, Łubieński. I. — Bross, Epstein, Iwanicki, Nowak, Radwański.

Chmielowski: „H. Sienkiewicz“ — Kretschmer; „Józ. Korzeniowski“ — Radwański.

Chodźko: „Obrazy litewskie“ — Radwański.

Chrzanowski: „O komedjach Fredry“ — Epstein, Süsskind.

Chrzanowski: „Charakterystyka romantyzmu“.

Ibsen: „Rycerze Północy“ — Jakesch, Iwanicki.

Kallenbach: „A. Mickiewicz“ — Daniewski, Iwanicki, Kirchmayer, Radwański, Welanyk; „Z. Krasiński“— Kirchmayer.

Kasprowicz: „Liryki“ — Süsskind; „Księga ubogich“ — Epstein, Radwański, Süsskind.

Kleiner: „Jul. Słowacki“ I—III. — Süsskind.

Kolbuszewski: „Wyspiański“ — Süsskind.

Konopnicka: „Pan Balcer“ — Czyżowski; „Prometeusz i Syzyf“ — Kretschmer.

Korzeniowski: „Karpaccy górale“ — Nowak, Radwański; „Mnich“ — Nowak; „Żydzi“ — Kirchmayer, Radwański.

Kossak-Szczucka: „Pożoga“; „Złota wolność“ — Łubieński.

Krasiński: „Dzień dzisiejszy“; „Ostatni“; „Trzy myśli“; „Niedokończony poemat“ — Radwański.

Małecki: „Jul. Słowacki“ — Borowiczka.

Matuszewski: „Słowacki i nowa sztuka“ — Radwański, Süsskind.

Orzeszkowa: „Nowele“ — Jakesch.

Pini: „Krasiński“ — Bross, Machnicki, Radwański.

Prus: „Emancypantki“ — Borowiczka, Janecki, Pazur; „Faraon“ — Bogatyński, Borowiczka, Jakesch, Łubieński, Machnicki, Nycz.

Reymont: „Nowele“ I. — Kirchmayer; „Ave Patria“ — Łubieński; „Komedjantka“ — Jakesch, Kirchmayer, Szura; „Fermenty“ — Machnicki, Radwański; „Ziemia Obiecana“ — Szura, Welanyk.

Romanowski: „Dziewczę z Sącza“ — Kirchmayer, Truszkowski.

Rydel: „Zaczarowane koło“ — Kretschmer, Machnicki.

Rzewuski: „Pamiątki Soplicy“ — Machnicki, Radwański.

Scott: „Rob-Roy“ — Iwanicki, Nycz; „Waverley“ — Łubieński.

Sienkiewicz: „Rodzina Połanieckich“ — Epstein, Radwański; „Bez dogmatu“ — Czyżowski, Epstein, Kretschmer.

Sieroszewski: „Zamorski djabeł“ — Welanyk.

Słowacki: „Dramaty“ — Dryszkiewicz (2), Łakomski (2), Łubieński (4), Radwański (3); „Listy do matki“ — Czyżowski.

Staff: „Sny o potędze“ — Epstein.

Szekspir: „Dramaty“ — Łubieński (2), Radwański (2), Epstein (1).

Tetmajer: „Na skalnem Podhalu“ — Daniewski, Dryszkiewicz.

Tretiak: „Młodość Mickiewicza“ — Pazur.

Weyssenhoff: „Sprawa Dołęgi“ — Bogatyński, Daniewski, Romek; „Puszcza“ — Bogatyński, Kretschmer, Łubieński, Romek; „Soból i Panna“ — Bogatyński, Skąpski; „Żywot i myśli Podfilipskiego“ — Kisielewski.

Wyspiański: „Noc Listopadowa“ — Bross, Łubieński; „Wyzwolenie“ — Bross, Romek, Süsskind; „Sędziowie“ — Kirchmayer, Łubieński, Süsskind; „Akropolis“ — Romek, Süsskind.

Żeromski: „Promień“ — Pazur; „Rozdzióbią nas“ — Łubieński; „Popioły“ — Czyżowski, Machnicki, Nycz, Süsskind; „Wierna rzeka“ — Radwański, Süsskind; „Sułkowski“ — Radwański.

Referaty z języka polskiego.

Klasa VI a.

(referaty napisane — ustnie wygłoszone).

1. Bednarczyk A.: Ks. Piotr Skarga.
2. Bednarczyk W.: Żywot Modrzewskiego.
3. Gadomski Jerzy: Wpływ literatury francuskiej na polską.
4. Jaworski Tad.: Walka o język polski w czasach Odrodzenia.
5. Just Jerzy: a) O Sarbiewskim; b) St. Orzechowski.
6. Miarczyński T.: Rozwój myśli politycznej w Polsce.
7. Menschik Zygm.: a) Pochodzenie języka polskiego; b) Najdawniejsze zabytki języka polskiego; c) Pamiętniki Paska a pamiętnik przeciętnego ucznia.
8. Matecki A.: Mik. Rej z Nagłowic.
9. Skoczowski M.: a) Jan Kochanowski (wedł. Windakiewicza); b) Mikołaj Kopernik.
10. Sołtykiewicz T.: Komisja edukacji narodowej.
11. Trzeciak Stan.: Satyry Krasickiego.
12. Kirchmayer St.: St. Orzechowski.
13. Piller Adam: a) Szymonowicz jako najwybitniejszy przedstawiciel humanizmu; b) St. Orzechowski.

Klasa VI b.

(Referaty napisane — ustnie wygłoszone).

1. Kotsch K.: a) Uniwersytet wileński w przeszłości; b) Walka o język polski (wedł. Morawskiego).

2. Porębski Jerzy: Warunki rozwoju literatury średniowiecznej.
3. Pretzel Wilh.: Powstanie i historja Uniw. wileńskiego.
4. Sala Stan.: a) Walka o język polski w czasach Odrodzenia; b) O pismach Mik. Kopernika (wedł. prof. Dra Birkenmajera); c) Historja Uniw. Stefana Batorego.
5. Schneid Wł.: a) Jan Długosz, życie i dzieła; b) Jan Kochanowski (wedł. Windakiewicza).
6. Szostak Wł. Modrzewskiego: De Republica emendanda.
7. Wilga Wit.: a) Z dawniejszej literatury kilka ciekawych obrazków; b) O Mik. Koperniku; c) O Janie Kochanowskim (wedł. Windakiewicza).
8. Wyżga J.: Historja literatury polskiej w. XVI.

Deklamacje.

a) Tak kl. VI a, jak i VI b zgłosiła (dobrowolnie) i oddeklamowała zbiorowo w styczniu w całości „Odprawę posłów greckich" Jana Kochanowskiego podczas jednej z lekcyj.

b) Z deklamacyj obowiązkowych: a) Bogu-Rodzica Dziewica; b) Jedną z pieśni Kochanowskiego; c) Święta miłości kochanej ojczyzny... Krasickiego.

c) Nadto zgłaszano i deklamowano (dobrowolnie) utwory z Reja, z Fraszek, Trenów i t. p. Kochanowskiego, Naruszewicza, Krasickiego, Karpińskiego, — a z prozy z Kazania III. Skargi od słów: Nastąpi postronny nieprzyjaciel...

Klasa VII.

1. Paszkiewicz: Staszyc jako polityk.
2. Jaglarz: Poezja barska.
3. Kolankowski: Zofjówka Trembeckiego.
4. Kukliński: Sybilla ks. Woronicza.
5. Senowski: O narodowości Polaków Brodzińskiego.
6. Pilch: Poglądy Mickiewicza na poezję romantyczną.
7. Żelewski: Organizacja młodzieży filomackiej.
8. Sokołowski: Byron i jego twórczość.
9. Bednarczyk: Malczewski jako byronista.
10. Zgut Stef.: Charakterystyka twórczości Goszczyńskiego do roku 1831.
11. Matus: Geneza Grażyny Mickiewicza.
12. Gols: Powstawanie i rozrost Pana Tadeusza Mickiewicza.
13. Alber: Pan Tadeusz Mickiewicza a Herman i Dorota Goethego oraz Rob-Roy Scotta.

14. Bochenek: Kompozycja i akcja Pana Tadeusza Mickiewicza.
15. Kukliński: Teren akcji w Panu Tadeuszu Mickiewicza.
16. Chmura: Społeczeństwo polskie w Panu Tadeuszu Mickiewicza.
17. Wimmer: Przygody w Panu Tadeuszu Mickiewicza.
18. Jaglarz: Liryzm w Panu Tadeuszu Mickiewicza.

Klasa VIII.

1. Bogatyński: Lechici a Wenedzi w Lilli Wenedzie Słowackiego.
2. Boguszewski: Lilla Weneda Słowackiego a Antygona Sofoklesa.
3. Epstein: Mickiewicz i Słowacki wobec emigracji po r. 1831.
4. Borowiczka: Ksiądz Marek Słowackiego ilustracją mistycznych poglądów poety.
5. Daniewski: Sen srebrny Salomei Słowackiego.
6. Bross: Fantazy Słowackiego jako dramat realistyczny.
7. Czyżowski: Słowacki w świetle Listów do Matki.
8. Dryszkiewicz: Horsztyński Słowackiego a Hamlet Szekspira.
9. Kirchmayer: Niedokończony Poemat Krasińskiego.
10. Iwanicki: Sądy o Nieboskiej Komedji Krasińskiego.
11. Drobniak: Rzym pogański w Irydjonie Kras. a w Quo vadis Sienkiewicza.
12. Machnicki: Rzym chrześcijański w Irydjonie Kras. a w Quo vadis Sienkiewicza.
13. Lewalski: Konrad Wallenrod, Anhelli, Irydjon.
14. Monne: Halban, Szaman, Massynissa.
15. Pileski: Hymny narodowe.
16. Süsskind: Klasycyzm a romantyzm według Chrzanowskiego a Łempickiego.
17. Truszkowski: Romantyzm a pozytywizm.
18. Nowak: Lud w poezji pol. w. XIX.

Klasa V a.

Język łaciński.

Altendorf: Cicero: Ad Att. I. 3.

Hyła: Caesar: Comment. de bello Gallico IV. 20—23, V. 12—14.

Jassem: Nepos: Atticus.

Lipczyński: Nepos: Atticus (część).

Litawski: Cicero: Ad famil. XI. 8, XIII. 67, XIV. 11.
Mazurkiewicz: Nepos: Hannibal.
Mroczkowski: Nepos: Hannibal.
Oszacki: Nepos: Hannibal (część).
Passakas: Nepos: Hannibal. Caesar: De bello Gall. V. 12—14.
Skrochowski: Cicero: Ad Att.: I. 3, 7. Ad famil. IX. 23, XIII. 67, XIV. 11, 12.
Święcicki: Nepos: Hannibal.

Klasa V b.

Cornelius Nepos: Hannibal: Buzek (r. 4), Merklinger (2), Miś (12), Olszewski (2), Sokulski (12), Werndl (2).
Atticus: Miś (4).

Klasa VI a.

Bednarczyk A.: Ovidius: Arachne, Przybycie Ewandra do Lacjum; Livius: Ab u. c. l. XXI, 49—51.
Bednarczyk W.: Ovidius: Kadmus, Wróżba w Aulidzie, Romulus i Hersylja; Livius: Ab u. c. XXI, 30, 31.
Jaworski T.: Ovidius: Wróżba w Aulidzie, Numa i Egerja, Święto Cerery, Podróże poety.
Just: Ovidius: Arachne, Feralia, Narodziny Rzymu, Romulus i Remus; Livius: Ab u. c. XXI, 49—53.
Kellner: Ovidius: Przybycie Ewandra do Lacjum, Herkules i Kakus.
Kirchmayer: Ovidius: Faeton, Arachne, Wieśniacy licyjscy; Livius: Ab u. c. l. I, 1—4, 18.
Matecki: Ovidius: Midas.
Menschik: Ovidius: Śmierć Orfeusza, Numa i Egerja, Porwanie Sabinek, Święto Cerery, Narodziny Rzymu, Nazwa Maja.
Pachoński: Ovidius: Śmierć Orfeusza.
Tuziak: Ovidius: Faeton 1—120.
Prażmowski: Ovidius: Luperkal, Numa i Egerja.

Klasa VI b.

P. Ovidius Naso: Metamorphoseon: Bromowicz (w. 69), Frankiewicz (296), Hubicki (183), Kopera (172), Kotsch (184), Kraj (40), Marjan (69), Ochalski (53), Porębski (69), Pretzel (69), Ruszkiewicz (38), Schneid (97), Trzaska (65), Tyszler (260), Wilga (375), Wolny (69), Zięba (229).
Fasti: Bromowicz (21), Hubicki (98), Klug (24), Ochalski (24), Ruszkiewicz (48), Sala (60), Tyszler (178), Wolny (70).
Tristia: Sala (75).
P. Vergilius Maro: Ecloga I.: Wolny; Georgicon: Wolny (41).

Titi Livii: Ab urbe condita: Bielański (praefatio), Bromowicz (r. 1), Klimek (1), Kotsch (3), Oświęcimski (2), Pretzel (3), Skrzyński (1).

Klasa VII.

Bednarczyk: Vergilius: Ecloga IV., z Georgik: Przyszła sława poety.

Biermański: Sallustius: Bell. Iug. c. 1—2, Vergilius Aen. II. 1—200.

Jaglarz: Sallustius: Bell. Iug. c. 5—15.

Gols: Cicero: Oratio pro Murena: §§ 1—17; Vergilius: Ecloga IV., z Georgik: Przyszła sława poety, Dobry koń. Podróże poety.

Kleszczyński: Sallustius: Bell. Iug. c. 5—15; Vergilius: Aen. V. (wyjątki).

Kolankowski: Sallustius: Bell. Iug. c. 5—11.

Kukliński: Sallustius: Bell. Iug. c. 5—20.

Mól: Vergilius: Ecloga IV., IX.

Prochyra: Vergilius: Aen. l. II. 1—505.

Redyk: Cicero: Pro Murena c. 1—19.

Sokołowski: Cicero: Pro Murena §§ 1—15; Vergilius:: z Georgik: Przyszła sława poety, Dobry koń.

Tomaszewski: Sallustius: Bell. Iug. c. 1—27.

Türschmid: Sallustius: Bell. Iug. c. 1—20; Vergilius: Aen. l. IV. 1—200.

Klasa VIII.

Qu. Horatius Flaccus: Carmina: Boguszewski (4), Epstein (ks. I), Iwanicki (2), Kwinta (1), Łakomski (14), Łubieński (9), Monné (2), Romek (6), Süsskind (ks. I, II, III i IV), Welanyk (5).

Epodi: Jukesch (1), Łubieński (4), Radwański (7), Truszkowski (3), Welanyk (4), Zaborowski (3).

Sermones: Radwański (4), Truszkowski (3), Welanyk (4), Zaborowski (3).

M. Tullius Cicero: Tusculanae disputationes: Boguszewski (§ 5), Łubieński (4), Szura (17).

De officiis: Boguszewski (2), Daniewski (33), Kirchmayer (23), Krzeczunowicz (2), Łakomski (10), Machnicki (24), Welanyk (12).

Cato maior de senectute: Drobniak (18), Jakesch (13), Pałasz (22); Laelius de amicitia: Pałasz (46), Piasecki (3), Romek (52), Wyrobek (7), Zaborowski (27); Pro Archia poeta: Dryszkiewicz (cał.), Lewalski (17), Radwański (c.);

De imperio Cn. Pompei: Iwanicki (5), Kirchmayer (16), Lubomirski (3), Łubieński (6), Nycz (9), Pileski (34), Rękiewicz (14), Skąpski (71); Pro Murena: Kirchmayer (4), Kretschmer (11); In M. Antonium or. IV: Kwinta.

P. Cornelius Tacitus: Annales: Truszkowski (14).

Paulus Manucius Ad Stampochum, ode: Truszkowski, Stanisław Konarski, Ode II. Truszkowski.

Incerti auctoris exhortatio de paenitentia: Truszkowski.

Długosz: Bitwa pod Zawichostem, Truszkowski.

C. Morawski: Ovidiana, Truszkowski.

T. Sinko: De Romanorum viro bono, Truszkowski.

Referaty.

Klasa VI b.

W. Hartman: Zachowanie się Owidjusza i jego żony przy rozstaniu (według Owidjusza).

W. Wilga: Przeżycia psychiczne Nioby (według Owidjusza); Jak do nas doszły teksty J. Marouzeau.

Klasa VII.

Gols: Obraz społeczeństwa rzymskiego za czasów Katyliny.

Lutwak: Uczty w starożytnym Rzymie; Pogrzeby rzymskie.

Kuśnierz: Jak doszły do nas teksty łacińskie?

Gols: Jak powstały dzieła?

Güntner: Pochodzenie łaciny.

Senowski: Dzieje łaciny i język Rzymu, językiem świata.

Kolankowski: Życie łaciny.

Klasa VIII.

W. Truszkowski: Petronjusz w świetle Uczty Trimalchiona i Annales Tacyta a Quo vadis H. Sienkiewicza.

K. Welanyk: Poezja opisowa i liryczna grecka; Filozofja grecka.

T. Kretschmer: T. Zielińskiego: Świat antyczny a my.

Język francuski.

Klasa III a.

A. France: „Le jongleur de Notre-Dame" — Stolfa.

A. Daudet: „Le porte-drapeau" — Halski.

Octave Feuillet: „Vie de Polichinelle" — Korta.

Ch. Perrault: „Le chaperon-rouge" — Pustelnik, Sarna, Maziarski.

H. Avelot: „Girofla" — Romański.

G. d'Houville: „Proprette et Cochonnet" — Furowicz, Korta.
Guyon: „Le petit musicien" — Stolfa.
M-me de Ségur: „Les contes français" — Palmrich.
A. Bailly: „Deux amis" — Głębocki, Toczyski.
J. Jacquin: „La Citadelle endormie" — Skórczewski.
M-lle Latappy: „Les enfants dans le bois" — Pustelnik.
Renée Zeller: „Myrtille" — Wittek.
M-me de Ségur: „Le général Dourakine" — Furowicz.
Guyau: „La propriété" — Truszkowski.
Bibliothèque illustrée pour enfants: „Bécassine chez les Turcs" — Sadowski, Belina-Prażmowski; „Frimousset dans sa maison" — Sarna.
Bibliothèque rose: „Jeannot et Margot" — Szlank, Zubrzycki; „L'homme qui a changé en loup" — Warczewski.
A. Hellé: „La mer de sable" — Ćmikiewicz.
E. Weber: „La belle cavalière" — Zimnal, Łagowski.

Klasa IV a.

Fr. Coppée: „L'Adoption" — Jankowski.
A. Daudet: „La dernière classe" — Riazancew, Jankowski; „La chèvre de M. Séguin" — Nowicki, Silberzweig; „Le secret du maître Cornille" — Gawrzyński; „La figue et le paresseux" — Marczewski; „La mort du Dauphin" — Petecki, Nowicki, Strzetelski.
Jules Lemaître: „La cloche" — Jankowski.
G. de Maupassant: „La main" — Gawrzyński, Adamski; „Mon oncle Jules" — Gawrzyński; „Le petit fût" — Modelski; „À cheval" — Korzeniowski.
Charles Nodier: „Histoire d'un chien Brisquet" — Starachowicz.
P. Margueritte: „Chien et loup" — Adamski.
P. Mérimée: „Matéo Falcone" — Nowicki.
A. Chatelain: „Mon ami Jep" — Wróblewski.
M-me de Lucy: „Histoire d'une pièce d'or" — Korzeniowski.
M. Bouchor: „Les yeux de Koumala" — Gawrzyński.
J. B. Péan: „Le petit mathématicien" — Korzeniowski.
Ch. Perrault: „La Barbe bleue" — Silberzweig.
Frédéric Boudry: „Le vieux grand-père et le petit-fils" — Koczur.
Haneyraid: „Chasseurs d'ours" — Siess.
„Les aventures de Don Quichotte" — Nowicki.
„Une brave petite Française" — Modelski.

„Histoire de Sindbad le marin“ — Nowicki.
François Coppée: „Le louis d'or“ — Heinrich.

Klasa V a.

X. de Maistre: „La jeune Sybérienne“ — Święcicki, Mazurkiewicz, Syrżistie.
A. Daudet: „La belle Nivernaise“ — Syrżistie, Beres, Wittek; „Le porte-drapeau“ — Syrżistie, Dura, Święcicki, Mazurkiewicz; „Le siège de Berlin“ — Dura, Beres, Święcicki, Mazurkiewicz; „La mort du Dauphin“ — Święcicki, Mazurkiewicz, Hyła, Schwelling.
A. France: „Les pains noirs“ — Pytel.
H. Matin: „Le collégien de Paris en 1870“ — Jassem.
La Fontaine: „Les Fables“ — Święcicki, Mroczkowski.
J. Molière: „Le bourgeois gentilhomme“ —
P. Mérimée: „Lokis“ — Mroczkowski; „Matéo Falcone“ — Schweiger, Jassem; „La vision de Charles XI“ — Jassem.
H. Lemoine: „Histoire de Paris“ — Oszacki.
A. Daudet: „Le siège de Berlin“ — Winzer.
A. France: „Les pains noirs“ — Gibiński.
Jules Lemaître: „La cloche“ — Jassem.
Ch. Perrault: „Le petit chaperon-rouge“ — Pytel; „Les fées“ — Schweiger.

Klasa VI a.

H. Bordeaux: „Les derniers jours du fort de Vaux“ — Just.
A. Daudet: „Contes du lundi“ — Kellner; „Les lettres de mon moulin“ — Just; „Port-Tarascon“ — Just; „Tartarin de Tarascon“ — Kirchmayer, Just; „Le secret du maître Cornille“ — Borkowski, Szczepański, Gadomski, Uruski.
Fr. Coppée: „Le morceau de pain“ — Uruski.
P. Mérimée: „Matéo Falcone“ — Chmiel.
E. Labiche: „Le voyage de M. Perrichon“ — Sołtykiewicz.
A. Theuriet: „Les sapins“ — Głogoczowski.
A. Lichtenberger: „Le petit roi“ — Kellner.
A. de Musset: „Il faut qu'une porte soit ouverte ou fermée“ — A. Bednarczyk.
A. Dumas: „Le pont de diable“ — Babula.
Bernardin de Saint-Pierre: „Paul et Virginie“ — Jaworski, Menschik; ‚La chaumière indienne“ — Menschik.
V. Hugo: „L'homme qui rit“ — Jaworski.
E. Rostand: „Cyrano de Bergerac“ — J. Swolkien.

J. Barante: „Jeanne d'Arc" — Majer.
A. de Musset: „Un caprice" — W. Bednarczyk.
H. Malot: „Sans famille" — Menschik, Krzyworzeka.
Fr. de Chateaubriand: „Atala" — Jaworski, Uruski; „Le dernier des Abencerages" — Jaworski.
J. Molière: „Le bourgeois gentilhomme" — Pachoński; „Les fourberies de Scapin" — Skoczowski, Malski; „L'Avare" — Gadomski.
P. Corneille: „Le Cid" — Kirchmayer.
Marivaux: „L'Épreuve" — Galas.
Voltaire: „Mérope" — Kirchmayer.
C. Mauclair: „Léonard de Vinci" — Majer, Kirchmayer.
M. Duclaux: „V. Hugo" — Kellner.
Berlitz: „La vie de Molière" — Pachoński.

Klasa VII.

P. Corneille: „Horace" — Prochyra, Żelewski, Jaglarz.
J. Molière: „Le bourgeois gentilhomme" — Gols, Kukliński, Żelewski, Jaglarz; „L'Avare" — Gols; „L'École des maris" — Sokołowski; „L'impromptu de Versailles" — Żelewski; „L'École des femmes"— Żelewski; „Le Tartuffe"— Sokołowski, Wimmer; „Monsieur de Pourceagnac" — Kukliński; „Le médecin malgré lui" — Tomaszewski, Niemczyk.
Boileau: „L'art poétique" — Jaglarz.
Fénélon: „Les aventures de Télémaque" — Gols.
Le Sage: „Turcaret" — Golonka.
Bernardin de Saint-Pièrre: „Paul et Virginie" — Gols, Sokołowski, Rouppert.
M-me de Sevigne: „Lettres" — Sokołowski.
A. de Vigny: „Chatterton" — Sokołowski.
Anatole le Braz: Pâques d'Islande" — Kleszczyński.
H. Ferrand: „La route des Alpes françaises" — Kleszczyński.
René Bazin: „Une tache d'encre" — Kleszczyński.
A. Daudet: „Lettres de mon moulin" — Zgut; „Le nouveau maître" — Tomaszewski.
C. Smogorzewski: „La politique polonaise de la France" — Kleszczyński.
Auguste Bailly: „L'École classique française" — Kleszczyński.

Klasa VIII.

M. Duclaux: „Victor Hugo" — Radwański.
Romain Rolland: „Le théâtre du peuple" — Przylęcki.

Raymond Reconty: „Foch le vainqueur“ — Szura.

Bernardin de Saint-Pierre: „La chaumière indienne“ — Przyłęcki, Sawicki, Truszkowski.

X. de Maistre: „Le prisonnier du Caucase“ — Łubieński.

Fr. R. de Chateaubriand: „Atala“ — Radwański, Süsskind, Welanyk, Przyłęcki, Łubieński; „Mémoires d'outre-tombe“ — Przyłęcki.

Victor Hugo: „Hernani“ — Szura, Łubieński, Süsskind; „Ruy Blas“ — Süsskind.

Alfred de Vigny: „Grandeur et servitude militaires“ — Łubieński, Szura, Piasecki, Dryszkiewicz, Welanyk; „La vie et la mort du capitaine Renaud“ — Przyłęcki; „Chatterton“ — Przyłęcki, Szura.

A. de Musset: „Un caprice“ — Sawicki, Süsskind, Przyłęcki; „On ne badine pas avec l'amour“ — Przyłęcki.

H. de Balzac: „La maison du chat qui pelote“ — Drobniak.

P. Mérimée: „Matéo Falcone“ — Nowak.

George Sand: „La dernière d'Aldonis“ — Bross.

A. Daudet: „Numa Roumestan“ — Kirchamayer; „Tartarin de Tarascon“ — Nowak; „Tartarin sur les Alpes“ — Nowak; „Le Petit Chose“ — Nowak, Łubieński.

H. Becque: „Les corbeaux“ — Skąpski.

E. Rostand: „Les romaneques“ — Przyłęcki; „La princesse lointaine“ — Przyłęcki; „Cyrano de Bergerac“ — Nowak.

A. Lichtenberger: „Le petit Trott“ — Epstein“.

H. Bordeaux: „Les derniers jours du fort de Vaux“ — Szura; „La fée de Port-Cross“ — Bross.

P. Loti: „Les choses et les figures qui passent“ — Machnicki; „Le roman d'un spahi“ — Skrochowski, Drobniak, Zaborowski.

J. Molière: „Le Tartuffe“ — Boguszewski; „Le Misanthrope“ — Sawicki, Przyłęcki.

Le Sage: „Turcaret“ — Sawicki.

Beaumarchais: „Le mariage de Figaro“ — Przyłęcki.

Voltaire: „Zaïre“ — Łubieński.

Referaty z literatury francuskiej.

1. „Napoléon dans la littérature française“ — L. Przyłęcki (Kl. VIII).
2. „L'art poétique par Boileau“ — Jaglarz (Kl. VII).
3. „Le développement de la comédie en France“ — Przyłęcki (Kl. VIII).

4. „La poésie française à l'époque de Malherbe“ — Żelewski (Kl. VII).
5. „Le romantisme français“ — Rouppert (Kl. VII).
6. „L'école classique française“ — Kleszczyński (Kl. VII).
7. „Molière comme acteur“ — Biernat (Kl. VII).
8. „Les moralistes français“ — Truszkowski (Kl. VII).
9. „Le style roman et le style de renaissance en France“ — Jaworski (Kl. VI a).
10. „Victor Hugo“ — Menschik (Kl. VI a).
11. „Le style de Louis XIII et de Louis XIV“ — Kirchmayer (Kl. VI a).

Język niemiecki.

Klasa V b.

Karl May: „Winetou“ — Beiersdorf.
J. London: „Das Mondtal“ — Holzer; „Münchausen“ — Syska.
A. v. Karlowitz: „Unter den Feldzeichen Kaisers Maximilians“— Wander.

Klasa VI b.

W. Hauff: „Die Karawane“ — Klimek, Hartman, Ochalski, Schneid, Wilga.
Fouqué: „Undine“ — Henoch, Beckman, Frischer, Wilga.
T. Körner: „Zriny“ — Bieliński; „Walther v. Aquitanien“ — Chowaniec.
G. Freytag: „Ingraban“ — Hartman.
A. v. Straaden: „Depeschenreiter“ — Hein.
Marryat: „Der fliegende Holländer“ — Hubicki.
Cervantes: „Don Kichote von la Mancha“ — Hubicki.
Andersen: „Schneekönigin“ — Kopera.
Grimm: „Märchen“ — Lempart.
Remarque: „Im Westen nichts Neues“ — Beckman, Schneid, Wilga.
A. v. Chamisso: „Peter Schlemihl“ — Dym.
Ch. Niese: „Gottes Wege“ — Wilga.
J. v. Eichendorf: „Aus dem Leben eines Taugenichts“ — Wilga.
K. May: „Der schwarze Murton“ — Wilga.
W. Riehl: „Die 14. Nothelfer“ — Wolny.
E. T. A. Hoffmann: „Das Fräulein van Sengderi“ — Wolny.

Klasa VII.

Lessing: „Emilia Galotti“ — Mroczkowski, Kolankowski, Türschmid, Szczurowski, Kuśnierz, Lewandowski.
Grillparzer: „Weh'dem, der lügt“ — Pietrzykowski, Wołek, Biermański, Lewandowski.
Schiller: „Wilhelm Tell“ — Alber, Matus.
Lessing: „Natan der Weise“ — Lutwak.
Goethe: „Faust“ — Lutwak.
Schiller: „Wallenstein“ Trilogie — Lutwak, Szczurowski, Kolankowski, Biermański.
Kellermann: „Der Tunnel“ — Kolankowski, Lutwak.
Goethe: „Hermann und Dorothea“ — Alber.
Storm: „Pole Popenspäler“ — Lutwak.

Referaty.

Hartmann: „Lessing als Klassiker“.
Sala: „Vorgänger der Idee des Pazifismus der Barockplastik“.
Wolny: „Die Entwicklung der Volkstracht in Deutschland“.

Historja.

W tym przedmiocie obok lektury uprawiano dwojakiego rodzaju referaty. Jedne, opracowane na podstawie książek, wygłaszali uczniowie z pamięci i te nazwano w sprawozdaniu „referatami wygłoszonemi“, drugie opracowywała młodzież na podstawie dzienników z jednego tygodnia i te nazwano „tygodniowemi“.

Klasa V b.

Beiersdorf: Choińskiego „Tyara i Korona“.
Kielman: K. Szajnocha „Bolesław Chrobry“.
Miś: J. Ptaśnik „Kultura włoska w średnich wiekach“.
Nyczek: K. Szajnocha „Bolesław Chrobry“.

Klasa VI a.

Referaty polityczne tygodniowe.

Bednarczyk Antoni, Bednarczyk Wacław, Gadomski Jan, Jaworski Tadeusz, Kellner Benon, Kirchmayer Stanisław, Menschik Zygmunt, Pachoński Zbigniew, Rudolf Zdzisław, Zbigniew Belina Prażmowski.

Referaty wygłoszone.

Zdobycie Meksyku przez Cortez'a — Bednarczyk Antoni.

Henryk IV w walce z ligą i Filipem II — Bednarczyk Ant.

Niezwyciężona Armada — Bednarczyk Wacław.

Wzrost dobrobytu i znaczenia Francji za Henryka IV — Bednarczyk Wacław.

Bezkrólewie i pierwsza wolna elekcja — Gadomski Jerzy.

Regencja Marji de Medicis — Gadomski Jerzy.

Noc św. Bartłomieja — Jaworski Tadeusz.

Charakterystyka rządów Richelieu'go i stosunek jego do hugenotów. Walka władzy książęcej z protestantami i przewaga stanów w Austrji, Węgrzech i Czechach. Walka Maksymiljana o tron Polski — Just.

Ks. Alba w Niderlandach — Kellner Benon.

Elekcja Stefana Batorego — Kirchmayer Stanisław.

Odsiecz Wiednia przez Jana Sobieskiego — Krzyworzeka Jan.

Marja Stuart — Machalski Renat.

Bitwa pod Lützen — Machalski Renat.

Cecora — Matecki Andrzej.

Zwycięstwo chocimskie. Bohdan Chmielnicki. Pobyt Henryka Walezego w Polsce — Menschik Zygmunt.

Rządy Karola I w Anglji. Richelieu w walce z Habsburgami — Pachoński Zbigniew.

Jan Kazimierz i obrona Lwowa — Piller.

Stanisław Stadnicki na tle epoki — Targowski Włodzimierz.

Ponadto rysowano plany:

Plan bitwy pod Warszawą — Galas Marjan.

Bitwa pod Rossbach — Głogoczowski Jacek.

Plan bitwy pod Warszawą. Plan bitwy pod Kirchholmem — Rejman Stefan.

Plan bitwy pod Maciejowicami — Zgorzelski Józef.

Klasa VII.

Referaty tygodniowe:

Kolankowski Zygmunt, Jaglarz Zbigniew, Kukliński Antoni, Żelewski Roman, Kuśnierz Ździ[illegible]w, Senowski Jerzy, Kleszczyński Ignacy, Palmrich Tade[illegible] [illegible]schmid Zbigniew.

Referaty wygłoszone:

Szlachta Polska — Alber Włodzimierz.

Klęski morskie Napoleona — Bochenek Bronisław.

Trafalgar — Bochenek Bronisław.

Oblężenie Malborga przez Jagiełłę — Lechowski Bolesław.

Jan Zamoyski, kanclerz i hetman wielki koronny — Palmrich.

Cesarz Napoleon I — Redyk.

Legjon Mickiewicza — Tomaszewski.

U wstępu pierwszej wojny o Polskę — Lewandowski.

G e o g r a f j a.

Klasa III a.

Sven Hedin: „Przygody w Tybecie" — Palmrich i Sadowski; „Przez pustynie Azji" — Łagowski i Szlank.

Nansen: „Podróż do bieguna poł." — Truszkowski.

Stanley: „Wyprawa Stanleya do Środkowej Afryki" — Słowakiewicz.

Ossendowski: „Konno przez Azję" — Ćmikiewicz.

Erik Miöberd: „Borneo" — Prażmowski.

Jakubski: „W krainach słońca" — Korta i Zubrzycki.

Amundsen: „Lot do bieguna" — Niżański.

Sienkiewicz: „Listy z Afryki" — Romański.

„Wyprawa Andrego do bieguna" — Głębocki.

„Aleks. Selkirk na wyspach Juan Ferdinando" — Bieżeński.

W. Sieroszewski: „Na daleki Wschód" — Bieżeński.

Klasa VI a.

Szafer: „Yellowstone" — Zygmunt Menschik.

Ostrowski: „Ziemia św. Krzyża" — Matecki Andrzej.

Siedlecki: „Jawa" — St. Kirchmayer.

Smolarski: „Polscy podróżnicy" — Pachoński Zbigniew.

Grąbczewski: „Podróże do Azji" — Just Jerzy.

Sawicki: „Wyprawa do Azji Mniejszej" — Jaworski Tadeusz.

Klasa VII.

Referaty matematyczne.

Bielański: Liczby zespolone.

Druciak: Konstrukcje geometryczne i ich znaczenie.

Kukliński: O rzutach ukośnych.

Goliszewski: Charakterystyczne cechy matematyki i metody stosowania tejże nauki (według książki „Wstęp do matematyki“ Whiteheada).

Bochenek: Metody rozumowania w matematyce (według książki „Teorja dowodu“ Śleszyńskiego).

Wołek: Twórczość matematyczna i jej przyszłość (według książki „Nauka i metoda“ Poincarego).

Lektura nadobowiązkowa z fizyki.

W celu pogłębienia wiadomości z fizyki i uzupełnienia ćwiczeń w pracowni fizycznej wskazanem jest przerabianie zagadnień, zwłaszcza przez tych uczniów, którzy mają zamiar wybrać fizykę jako przedmiot egzaminu dojrzałości. Bardzo praktycznym i wszechstronnym jest wydany przez Książnicę „Zbiór zadań z fizyki“ Rybczyńskiego. Stosownie do przygotowania wybrane zagadnienia w liczbie do 50 przerabiali następujący uczniowie:

Z klasy VI a: Gadomski, Jaworski, Just, Kirchmayer, Menschik.

Z klasy VI b: Bieliński, Chowaniec, Chudzikiewicz, Porębski, Pretzel, Schneid.

Z klasy VII: Bielański, Jaglarz, Kleszczyński.

Z klasy VIII: Bogatyński, Iwanicki, Pileski.

Z innych dzieł czytali:

Physik: Appel i Lacour — uczeń Kwinta (VIII).

Teorja względności Einsteina — ucz. Lutwak (VII).

Wiele materjału naukowego, podanego w sposób popularny, znajdują uczniowie w czasopismach, w które obfituje nasza czytelnia uczniowska.

Niemniej godnym podniesienia jest fakt zaprenumerowania miesięcznika „Przyroda i Technika“ przez ucz. kl. VI Głogoczowskiego.

Referaty wygłoszone przez uczniów.

W klasie VI a na podstawie dzieła Newcomba wygłosił referat „Ziemia“ ucz. Miarczyński; na podstawie zaś dzieła Arrheniusa referował „Obraz wszechświata w dziejach ludzkości“, ucz. Kirchmayer.

W kl. VI b ucz. Sala na podstawie „Zasad fizyki“ Witkowskiego wygłosił referat: „Energja“.

W klasie VII referowali:

„Metody skraplania i własności powietrza skroplonego“ — uczeń Bednarczyk.

„Cukrownictwo“ — uczeń Gworek.

„Fabrykacja przewodów elektrycznych i kabli“ — uczeń Lutwak.

„Gaz i produkty destylacji węgla“ — ucz. Pietrzykowski.

„Mydła i przetwory tłuszczowe“ — ucz. Prochyra.

„Technika zdjęć fotograficznych“ wraz z demonstracjami — ucz. Gols.

W klasie VIII: „Życie i zasługi naukowe Faradaya“ — ucz. Kwinta; „Maszyny i motory elektryczne“ z użyciem epidjaskopu, ucz. Wyrobek.

Inne prace wykonali:

Chudzikiewicz (VI b): „Wyniki dłuższej obserwacji ruchów księżyca“. — Wilga (VI b): Wykresy ciśnień barometrycznych i wilgotności pow. — Gols (VIII): „Jak wygląda fabryka cukru?“ Objaśnienia do filmu szkolnego i zdjęć fotograficznych, dokonanych w cukrowni przez ucznia Pietrzykowskiego (VII). Kopera (VI b) wykonał przyrząd do analizy rzutu skośnego.

Cała klasa VIII obserwowała lunetą tarczę księżyca, słońca z plamami, Jowisza z księżycami, nadto wyznaczała pozycję słońca przy pomocy teodolitu.

g) Spis nabytych w roku sprawozdawczym sprzętów szkolnych i pomocy naukowych.

W bieżącym roku szkolnym Dyrekcja w pierwszym rzędzie postanowiła dołożyć wszelkich starań, aby wymienić stare i już omal zupełnie zużyte sprzęty szkolne na nowe. W tym celu zakupiła 47 ław dwuosobowych z blatami wysuwalnemi za kwotę 4512 zł. W ten sposób dwie sale szkolne otrzymały zupełnie nowe urządzenie. Ponieważ dawne tablice stojakowe okazały się już niemożliwemi do użytku, przeto Dyrekcja sprawiła 15 tablic ściennych, wysuwalnych, za kwotę 3975 zł. Jedna sala otrzymała nową katedrę za 190 zł. W bieżącym roku okazał się gwałtowny brak sprzętów potrzebnych na przechowywanie wzrastających z roku na rok pomocy naukowych. Aby temu na dłuższy przeciąg czasu zapobiec, Dyrekcja kupiła szafę do bibljoteki uczniów za 220 zł., do czytelni za 246 zł., szafę na nowe instrumenty muzyczne za 400 zł. i szafę na przechowywanie sprzętów i narzędzi Kółka L. O. P. P. za 490 zł. Od Komitetu Rodzicielskiego otrzymał zaś zakład szafę na pianino za 240 zł. Dla Kółka L. O. P. P. sprawiono 40 blatów, mających zastąpić warsztaty, za 240 zł. Należało również wyposażyć jako tako herbaciarnię uczniowską. Sprawiono więc

do niej stół sosnowy i trzy zwykłe ławy za 110 zł. Do gabinetu muzycznego zakupiono półki za 65 zł. Dla celów higjenicznych sprawiono dwa aparaty na mydło, dwa przytrzymywacze na ręczniki i aparat do czyszczenia powietrza za łączną kwotę 158 zł. Do biura Dyrekcji sprawiono fotel za 32 zł., a do kancelarji portret P. Marszałka Piłsudskiego za 28. 50 zł. Poza tem zakupiono nowe pieczęcie z Mennicy państwowej za 105 zł. i drobiazgi za łączną kwotę 35.87 zł.

Gabinet lekarza wyposażono w lekarską wagę osobową za 710 zł.

Nadto Komitet Rodzicielski sprawił pianino, którego brak dawał się dotkliwie zakładowi odczuwać, za 2560 zł.

Ogółem na ten dział, którego inwetarz wykazuje obecnie 932 pozycyj, wydano 11.125 zł. Ponieważ zaś wartość darów wynosi 2800 zł., przeto przybytek tegoroczny przedstawia wartość 13.925 zł.

Pracownia fizyczna wzbogaciła się przez zakupno następujących przyrządów: pięciu sztuk szublerek za 50 zł., sześciu par areometrów za 66 zł., 12 par wanienek za 84 zł., 12 sztuk cylindrów do gazu za 36 zł., sześciu szpul indukcyjnych za 192 zł., sześciu par widełek stroikowych za 9 zł., sześciu sztuk dzwonków elektrycznych za 33 zł., sześciu sztuk lasek szklanych i tyluż lasek ebonitowych za 42 zł., sześciu termometrów kalorymetrycznych za 54 zł., 2 galwanometrów za 70 zł., 2 kalorymetrów za 60 zł. i sześciu mostków. Wheatstone'a za 150 zł. Nadto w darze od WPana Kurkiewicza otrzymała pracownia akumulator. Dział ten wykazuje obecnie 714 pozycyj. W b. r. zakupiono przyrządów za 856 zł.

Pracowni biologicznej przybyły trzy mniejsze akwarja za 258 zł. i jedno akwarjum ramowe wraz z nadstawką za 285 zł., wreszcie gabilota na mikroskopy za 118 zł. Obecnie inwentarz wykazuje 83 pozycyj. Liczba okazów powiększyła się przez nabycie gabiloty z transformacją jedwabnika za 77 zł., wobec czego inwentarz zbiorów wzrósł do liczby 266 pozycyj. W roku sprawozdawczym wydano na ten dział 738 zł.

Do gabinetu geograficznego zakupiono mapy: Romera, Semkowicza, Janiszewskiego, Natansona, Arnolda, Lotha za łączną kwotę 270 zł. i trzy mapy plastyczne: Babiej Góry, Pienin i Tatr za 120 zł. Łącznie wydano więc na te pomoce naukowe 390 zł. Gabinet geograficzny liczy obecnie 302 pozycyj.

Gabinet archeologiczny, liczący obecnie 80 pozycyj, otrzymał w bieżącym roku 2 albumy „Bogowie i ludzie“, „Wrogom na znak“ za 33 zł.

Zbiór obrazów do nauczania języków nowożytnych i innych przedmiotów powiększył się przez nabycie 10 obrazów Norblina, kilku kolorowych reprodukcyj dzieł Matejki i kilku drobiazgów,

przeznaczonych do nauczania języka francuskiego metodą bezpośrednią. Łącznie wydano na ten dział 165.15 zł.; liczy on obecnie 64 pozycyj w 209 egzemplarzach.

Z funduszu gier i zabaw nabyto 8 par nart za 428 zł., cztery rakiety tennisowe za 220 zł. Na drobiazgi, jak rzemyki do piłek, dętki i t. p. wydano 40.50 zł. Księga inwentarza wykazuje obecnie 132 pozycyj.

Bibljotece nauczycielskiej przybyło 48 dzieł w 64 tomach, nabytych za łączną kwotę 1055.84 zł. Obecnie liczy zatem 657 dzieł w 1118 tomach.

Bibljoteka uczniów rozpada się na trzy działy: polski, francuski, niemiecki. W bieżącym roku wzbogacił się znacznie dział polski, bo obrócono na jego uzupełnienie kwotę 2500 zł., przekazaną Dyrekcji z funduszów specjalnych przez Min. W. R. i O. P. Z dotacji tej zakupiono 297 dzieł w 488 tomach za łączną kwotę 2333.10 zł. Resztę dotacji obrócono na oprawę książek broszurowanych. Powinna zatem w tym dziale liczyć bibljoteka uczniów 2249 dzieł w 2714 tomach. Na podstawie jednak rozp. Kuratorjum O. S. Krak. z 23 stycznia 1930 r. L. II — 681/20, wykreślono z inwentarza 26 dzieł w tyluż tomach, wobec czego faktyczny stan wykazuje 2223 dzieł w 2688 tomach. Dział francuski i niemiecki pozostał bez zmiany. Pierwszy liczy zatem 486 dzieł w 662 tomach, drugi 530 dzieł w 859 tomach.

Ogółem na pomoce naukowe wydano w b. r. szkolnym 6259 zł. 59 gr., co z wydatkami na sprzęty daje łączną sumę 17.384 zł., 59 groszy.

h) Wykaz lekcyj pokazowych i referatów naukowych.

W bieżącym roku szkolnym praca Grona nad podniesieniem metody nauczania i wychowywania znalazła wyraz w pokazach lekcyj i oddziaływań wychowawczych, w całym szeregu lekcyj, przeprowadzonych wobec słuchaczy Studjum Pedagogicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, w posiedzeniach Komisji naukowej i w braniu udziału w kursach i zjazdach, poświęconych tym zagadnieniom.

Przegląd tych wysiłków rozpocznę od posiedzeń Komisji naukowej, na których poruszono wiele kwestyj natury dydaktycznej i pedagogicznej.

Zaraz z początkiem roku szkolnego zwołał Dyrektor pierwsze posiedzenie Komisji naukowej, na którem wygłosił referat p. t. „Nowsze zdobycze dydaktyki w praktyce szkolnej". Uwzględnił w nim szeroko znaczenie racjonalnie zorganizowanych wycieczek szkolnych, nadobowiązkowej lektury uczniów i samodzielnych referatów uczniowskich we wszystkich przedmiotach nauczania. Grono przeprowadziło nad uwagami referatu bardzo szczegółową dyskusję, której wynikiem było powzięcie

całego szeregu postanowień, mających obowiązywać drogą próby w b. roku szkolnym.

Posiedzenie dnia 24 października poświęcono sprawie tak zwanego wychowawstwa. Na podstawie referatu Dyrektora p. t. „Wytyczne pracy wychowawczej w b. r. szkolnym“ rozwinęła się przez dwa wieczory trwającą dyskusja, w której roztrząśnięto zarówno ogólne zasady wychowywania, jakich należałoby się trzymać, jako też szczegółowy zarys pracy wychowawczej na b. rok szkolny.

Posiedzenie dnia 10 października poświęcono zagadnieniu harcerstwa. Referat na ten temat wygłosił Prof. Jakób Plezia, który wykazał, że zakład liczy 108 harcerzy, rozbitych jednak na pięć drużyn, rozsianych po różnych zakładach. Wskazawszy pewne niedomagania w życiu naszych harcerzy (np. brak izb, brak odpowiednio wyszkolonych drużynowych), podał sposoby powolnego ich usuwania, do których Grono od siebie dorzuciło wiele cennych uwag. Cały tok dyskusji wykazał wielkie zainteresowania się tą kwestją i głębokie jej zrozumienie.

Dnia 13 grudnia odbyto posiedzenie w sprawie podniesienia pilności i karności naszych wychowanków. Wyczerpująco przedstawił ten problem Prof. Jan Leśniak, podając zarówno przyczyny pewnego obniżenia się karności i pilności jako też środki, jakie przedsięwziąć może i powinna szkoła, aby usunąć te niedomagania.

Oprócz tych referatów Grono przeprowadziło kilka pokazów. I tak dnia 7 grudnia przedstawił Profesor Ludwik Leszko lekcję pracy ręcznej w kl. II a. Tematem jej było wstępne omówienie z uczniami metody pracy przy sporządzaniu pudełka na listy. Nie była to zatem lekcja zwykła, warsztatowa, lecz teoretyczna, zniewalająca uczniów do należytego wykonania planu nowej pracy, będącej praktycznem zastosowaniem brył geometrycznych. Nauczyciel omówił najpierw z uczniami rzut poziomy i pionowy, siatkę i podziałkę, przeprowadził rysunek planu na tablicy, poczem uwzględnił stronę estetyczną, t. j. należyte zastoswanie środków zdobniczych, dostosowanych do materjału, z jakiego uczniowie mieli pudełko wykonać. Pod koniec godziny uczniowie przystąpili do części praktycznej, t. j. do przenoszenia projektu na materjał.

Na lekcji byli obecni wszyscy nauczyciele tutejszego zakładu. Z godziny tej wynieśli szczere i głębokiej przekonanie o wielkich walorach pedagogicznych tego przedmiotu.

W czasie trwania Kursu wychowawczego, zorganizowanego w dniach od 10—15 lutego przez Kuratorjum O. S. Krakowskiego dla nauczycieli szkół średnich ogólno-kształcących, odbył się pokaz pracy wychowaczej w pewnych organizacjach uczniowskich na terenie naszego zakładu.

Dnia 12 lutego zwiedzili uczestnicy Kursu antykwarnię szkolną. Po wyjaśnieniach, udzielonych im przez Opiekuna antykwarni ks. Dra Rychlickiego, zaznajomili się ze sposobem prowadzenia tego przedsiębiorstwa przez wglądanie do księgi inwentarzowej, ksiąg kasowych i t. p.

Duże zainteresowanie wzbudziła czytelnia szkolna. Opiekun tej organizacji Prof. Rudolf Niemiec wtajemniczył zebranych na czem polega podział pracy między każdorazowego opiekuna tej organizacji a uczniów, którzy muszą pod jego okiem wykonywać pewne czynności, np. prowadzić ewidencję korzystających z czytelni, największej poczytności pewnych czasopism, inwentaryzować poszczególne numery, czuwać nad sprawiedilwym przydziałem czasopism i t. p. Wielu z uczestników badało tę sprawę bliżej.

Tego samego dnia Prof. M. Kupczyński, opiekun orkiestr gimnazjalnych, przedstawił zebranym wyniki pracy zarówno w orkiestrze dętej jak i symfonicznej i pokazał im gabinet bogato wyposażony we wszystkie potrzebne instrumenty i sprzęty. Tymczasem same orkiestry popisywały się odegraniem kilku utworów.

Dnia następnego, t. j. 13 lutego uczestnicy Kursu wzięli udział w normalnem posiedzeniu Sodalicji Marjańskiej. Ks. Dr Rychlicki — jako moderator — przedstawił zebranym tablice statystyczne, ilustrujące liczbę członków i pracę w sekcjach. Jedni uczestnicy Kursu wzięli udział w całem posiedzeniu Sodalicji, drudzy, po wysłuchaniu referatu, udali się na zwiedzenie modelarni Kółka L. O. P. P., gdzie udzielał im informacyj opiekun tej organizacji Prof. M. Kupczyński. Goście przypatrywali się pracy uczniów, zaznajamiali się z jej metodą, a przytem z ciekawością śledzili próbne loty dopiero co wykończonych modeli. Przy tej sposobności, korzystając z uprzejmości Prof. Kupczyńskiego, poznali działalność samego Kółka L. O. P. P.

W pokazach tych obok uczestników Kursu wzięli udział wszyscy Panowie wizytatorzy z Panem Naczelnikiem Feliksem Przyjemskim na czele.

Na tem jednak nie ograniczyła się praca Grona nad udoskonalaniem metod nauczania. Albowiem trzech Panów Kolegów podjęło się z całą życzliwością obowiązku praktycznego zaznajamiania młodych słuchaczy Studjum Pedagogicznego z metodą nauczania pewnych przedmiotów w zakresie szkoły średniej ogólno-kształcącej.

I tak Profesor Jodłowski wszystkie niemal lekcje matematyki w II półroczu w kl. VI i VIII poświęcił pięciu adeptom zawodu nauczycielskiego, z których jednak dwóch z powodu

choroby musiało przerwać odbywanie praktyki. Pozostali przysłuchiwali się przez miesiąc lekcjom, prowadzonym przez Pana Jodłowskiego, poczem pod jego okiem prowadzili lekcje sami. Każdą z nich omawiano szczegółowo z punktu widzenia metody, celu, ujęcia naukowego, ścisłości i poprawności logicznej oraz techniki uczenia. Na ostatniej zaś lekcji, prowadzonej przez każdego słuchacza, był obecny Dr Otton Nikodym, docent Uniw. Jag. i profesor Studjum Pedagogicznego.

Pan Profesor Leśniak wziął znowu pod swoją opiekę dwóch kandydatów stanu nauczycielskiego, pp. Hetpera i Mazurka. Metoda pracy była podobna jak u Prof. Jodłowskiego. Praktykę odbywali wspomniani kandydaci w kl. VII, przyczem Pan Hetper zajął się teorją granic i jej zastosowaniami, a Pan Mazurek trygonometrją.

Przyszli przyrodnicy kształcili się w zawodzie nauczycielskim pod okiem Profesora Dra Momota, który nietylko wtajemniczał swoich słuchaczy ze Studjum w metody nauczania tego przedmiotu, lecz również zaznajamiał ich ze sposobami zakładania i prowadzenia pracowni biologicznej.

Na zakończenie tego rozdziału niech mi wolno będzie wspomnieć o udziale Członków tutejszego Grona nauczycielskiego w kursach i zjazdach, omawiających kwestje związane z nauczaniem i wychowywaniem młodzieży.

W kursie wychowawczym, o którym wyżej wspomniałem, wzięli udział jako przedstawiciele Rady Pedagogicznej Panowie Stefan Michoński i Dr Stanisław Łukasik, którzy też złożyli na jednem z posiedzeń Rady Pedagogicznej sprawozdanie z przebiegu i wyniku obrad. Nadto fachowcy uczęszczali na interesujące ich zagadnienia. Pan Dr Momot Jan wygłosił zaś referat o znaczeniu wychowawczem nauczania przyrody.

W czasie t. zw. tygodnia Kochanowskiego, jaki się odbył w czasie od 6 czerwca do 10, wzięli udział w obradach Sekcyj polonistycznych wszyscy Panowie uczący tego przedmiotu, a w obradach, jakie toczono dnia 10 czerwca również i Panowie historycy.

Gdy do tego dodam, że Panowie Koledzy wygłaszali nadto referaty na posiedzeniach Koła T. N. S. Ś. i W., w sekcjach istniejących przy Bibljotece centralnej, zajmowali się pracą oświatową, prowadzoną przez T. S. L., a trzech z nich Pp. Rudolf Niemiec, Józef Piasecki i Jakób Plezia podjęli się opracowania referatów na t. zw. wieczory dyskusyjne, urządzone staraniem Zarządu Komitetu Rodzicielskiego (patrz rozdz. VI), to dałem w całości obraz pracy tutejszego Grona w bież. roku szkolnym nad podnoszeniem metod nauczania i wychowania.

V. WYCHOWANIE.

Jak w latach ubiegłych, tak i w bieżącym roku szkolnym Grono nauczycielskie tutejszego Zakładu baczną uwagę poświęciło t. zw. wychowawstwu. Zaraz z początkiem roku odbyto w tej sprawie dwa posiedzenia Rady Wychowawczej (24 i 30 października), na których przedyskutowano na podstawie referatu Dyrektora cały szereg zagadnień, a wyniki dyskusji starano się wprowadzić w czyn w ciągu dziesięciu miesięcy pracy szkolnej. Zasadniczo postanowiono utrzymać wszystkie dotychczasowe organizacje uczniowskie z tem jednak zastrzeżeniem, że uczniowi wolno należeć co najwyżej do trzech organizacyj, z których jedna ma mieć na celu podniesienie jego sprawności fizycznej. Czuwanie nad spełnieniem tego warunku powierzono Panom Wychowawcom klasowym. Przyjęto również za zasadę, że każdy uczeń bez względu na swój wiek powinien za wiedzą i pozwoleniem rodziców należeć do odpowiadającej jego wiekowi, uzdolnieniom i zainteresowaniom organizacji, aby od wczesnej młodości przyzwyczajał się do pracy społecznej.

Wszystkie organizacje, działające na terenie naszej szkoły, można podzielić zasadniczo na kilka grup. Jedne mają charakter intelektualno-moralny, drugie narodowo-obywatelski, trzecie czysto intelektualny, czwarte estetyczny, piąte gospodarczy, szóste filantropijny, siódme wreszcie dążą do wyrobienia tężyzny fizycznej u naszej młodzieży.

a) Wychowanie intelektualno-moralne.

W dzisiejszych czasach coraz częściej słyszy się utyskiwanie starszego pokolenia na brak jakiegokolwiek idealizmu u naszej młodzieży. Zarzuca się jej, że myśl jej i uczucie nie szybuje wysoko, ale czepia się rzeczy codziennych, przyziemnych, że zamiast dążyć do celów wzniosłych, wymagających niekiedy wielkiego trudu i poświęcenia, młodzież zadawala się rozrywkami, jakie dostarcza jej środowisko, przez co duchowo karłowacieje. Nie tu miejsce rozstrzygać, czy głosy te są słuszne, ale wypada podkreślić, że tem ważniejsze wobec takich zarzutów staje się zadanie szkoły, która powinna podchwytywać każdy moment w życiu młodzieży i wykorzystać go umiejętnie dla celów wyższych. I w tem leży znaczenie różnych organizacyj uczniowskich. Młodzież, wyzwolona w nich z pęt przymusu szkolnego, pragnie wydobyć ze siebie wszystko, co najlepsze i najszlachetniejsze, przez co często podświadomie urabia swój charakter. A jest już rzeczą wychowawcy tak tą pracą kierować, aby wyszła na pożytek ogółu współpracowników pewnej organizacji.

W tym duchu działają na terenie naszej szkoły różne zrzeszenia młodzieży, a między niemi i Sodalicja Marjańska, której zadanie stanowi: pogłębianie uczuć religijnych, gruntowniejsze poznawanie prawd naszej wiary i kształcenie na nich swego charakteru. Działalność jej najlepiej scharakteryzuje sprawozdanie za ubiegły rok szkolny.

Sprawozdanie z pracy w Sodalicji Marjańskiej za rok 1929/30.

Sodalicja Marjańska, której moderatorem był Ks. Dr Józef Rychlicki, liczyła w okresie sprawozdawczym 202 członków, w czem sodalisów było 84, kandydatów 36, aspirantów 82.

Na czele Sodalicji stał wydział, w którego skład do stycznia 1930 r. wchodzili: Ignacy Kleszczyński z kl. VII (prezes), Zygmunt Kolankowski z kl. VII i Karol Welanyk z kl. VIII (wice-prezesi), Antoni Kukliński z kl. VII (sekretarz), Jerzy Senowski z kl. VII (skarbnik), Witold Wilga z kl. VI b (bibljotekarz), Jan Machnicki z kl. VIII i Władysław Głębowicz z kl. VI a (kierownicy akcji charytatywnej). Jako konsultorowie czynni byli: Zdzisław Kisielewski z kl. VIII, Zbigniew Wimmer z kl. VII, Zdzisław Rudolf z kl. VI a, Zbigniew Klug z kl. VI b, Leszek Haydukiewicz z kl. V a, Władysław Gruszka z kl. V b, Leszek Petecki z kl. IV a, Adam Pietrzyk z kl. IV b, Stefan Romański z kl. III a, Waszkiewicz Józef z kl. III b.

Wydział odbył 9 posiedzeń, na których omawiano sprawy organizacyjne i administracyjne, zastanawiano się nad programem pracy, rozstrzygano kwestje przyjmowania nowych członków.

Sodalicja ze względu na wielką liczbę członków i różny ich wiek rozpadała się na Sodalicję starszych i Sodalicję młodszych.
Sodalicja starszych odbyła 10 posiedzeń. Zagajał je zawsze Ks. Moderator, poczem następował referat jednego z sodalisów, dyskusja i wolne wnioski. Wygłoszono następujące referaty:

1) „O charakterze narodowym Polaków“ — sod. Władysław Radwański, kl. VIII.

2) „Temperament Polaków“ — sod. Jan Skąpski, kl. VIII.

3) „Pokora w życiu młodzieży“ — sod. Artur Czyżowski, kl. VIII.

4) „Znaczenie rachunku sumienia w życiu“ — sod. Zbigniew Mroczkowski, kl. VII.

5) „Kto chce zwyciężać, musi walczyć“ — sod. Zbigniew Wimmer ,kl. VII.

6) „Praca a wiara, nadzieja i miłość chrześcijańska“ — sod. Artur Czyżowski, kl. VIII.

7) „Duch poświęcenia“ — sod. Zbigniew Jaglarz, kl. VII.

8) „Bolszewizm“ — sod. Zygmunt Kolankowski, kl. VII.

9) „Kościół a bolszewizm“— sod. Tadeusz Palmrich, kl. VII.

Sodalicja młodszych miała 14 zebrań. Zadaniem ich było przedewszystkiem zaznajomić malców z duchem, celami i organizacją Sodalicji, pouczyć jak należy spełniać przyjęte na siebie obowiązki i zaprawić do lektury książek o treści religijnej, po przeczytaniu których chłopcy zdawali krótkie z nich sprawozdania. Oto ich wykaz:

1) „Św. Bernard z Clerveau“ — kand. Jan Daniek.

2) „Św. Tomasz z Akwinu“. — kand. Zdz. Rudolf.

4) „Św. Ignacy Loyola“. — kand. A. Święcicki.

5) „Św. Augustyn“ — kand. J. Oszacki.

6) „Św. Alfons z Liguori“. — kand. L. Mazurkiewicz.

7) „Piotr Kanizjusz“ — kand. Leszek Petecki (IV a).

8) „U stóp Kaźni“ — kand. Adam Pliszewski (IV a).

9) „Regina caeli laetare“ — kand. Włodz. Hein (IV b).

10) „Otchłań mąk Jezusow.“ — kand. Janusz Jarosa (IV a).

11) „U stóp Marji“ — kand. Fryderyk Siess (IV a).

W obrębie Sodalicji działały trzy sekcje: eucharystyczna, apologetyczna i misyjna.

Na czele sekcji eucharystycznej stał Jan Machnicki, kl. VIII. Odbyła cztery zebrania, na których wygłoszono następujące referaty:

1) „Rola modlitwy w doskonałości chrześcijańskiej“ — sod. Antoni Bednarczyk, kl. VI a.

2) „Eucharystja cudem miłości“ — Ks. Moderator Dr Józef Rychlicki.

3) „Eucharystja szczytem poświęcenia“ — Tadeusz Jaworski, kl. VI a.

Sekcja apologetyczna, której przewodził Karol Welanyk z kl. VIII, odbyła pięć zebrań z następującemi referatami:

1) „Zmartwychwstanie i bóstwo Jezusa Chrystusa w świetle nauki“ — sod. Zygmunt Kolankowski, kl. VII.

2) „Cud w świetle nauki“ — sod. Adam Bielański, kl. VII.

3) „Zmartwychwstanie Pana Jezusa wobec teorji pozornej śmierci“ — sod. Zygmunt Paszkiewicz, kl. VII.

4) „Prześladowanie katolików w Rosji bolszewickiej“ — sod. Adam Bielański, kl. VII.

5) „Idea mesjańska u współczesnych nam Żydów“ — sod. Antoni Kukliński, kl. VII.

Przewodniczącym Sekcji misyjnej był Zbigniew Jagiarz z kl. VII. Wspieranie akcji misyjnej przez zbierania różnych cenionych w krajach misyjnych przedmiotów było głównem jej zadaniem. Nadto przez referaty zaznajamiała swych członków ze stanem misyj w różnych krajach. I tak wygłoszono na niej następujące referaty:

1) „Idea misyjna w Polsce“ — sod. Witold Truszkowski.

2) „Stan obecny misyj katolickich“ — sod. W. Truszkowski.

3) „Indje Przedgangesowe“ — sod. Zbigniew Jaglarz, kl. VII.

4) „Misje w Indjach Zagangesowych, Chinach, Japonji i Oceanji“ — sod. Stefan Schweiger, kl. V a.

Wszyscy sodalisi brali raz na miesiąc udział w nabożeństwie, jakie dla nich wyłącznie odprawiał w kaplicy sodalicyjnej przy kościele św. Barbary ks. Moderator.

Do ważniejszych zdarzeń w życiu sodalicyjnem zaliczyć wypada przyjęcie kandydatów w poczet rzeczywistych sodalisów dnia 7 grudnia i wspólną wycieczkę do Lanckorony w czerwcu bież. roku.

Sodalicja posiada własną bibljotekę, liczącą 393 dzieła o treści filozoficzno-religijnej, do której prenumeruje kilka czasopism, poświęconych zagadnieniom religijnym. Budżet w dochodach dał sumę 697·89 zł., w rozchodach 611·12 zł. Saldo na rok przyszły wynosi 86·77 zł.

b) Wychowanie narodowo-obywatelskie.

Jeżeli Sodalicja Marjańska obrała sobie za cel urobienie silnego charakteru, opartego na niewzruszalnych podstawach wiary, to inne organizacje dążą do wyrobienia obywatelskiego młodzieży. Jest to dzisiaj ważnym obowiązkiem każdej szkoły. Narodowo młodzież nasza jest zupełnie uświadomiona. Wystarczy przypomnieć jej, lub zwrócić uwagę na ważniejsze momenty życia narodu w przeszłości i chwili obecnej, by wywołać w niej odpowiednie uczucie, a nawet i czyny.

Trudniejszem natomiast staje się zadanie, gdy chodzi o rozbudzenie u młodzieży poczucia państwowego i obywatelskiego. Wszystkie zatem wysiłki szkoły w tym kierunku iść powinny, aby młodzież jeszcze na ławie szkolnej uzyskała pełne zrozumienie znaczenia państwa dla każdego narodu i przyzwyczaiła się od młodości dla niego pracować. W ten sposób bowiem tylko zrozumie, że obywatel, któremu państwo gwarantuje pewne prawa, ma wobec niego ciężkie do spełnienia obowiązki. Nie wystarczą w tym kierunku same pouczenia; trzeba młodzieży pozostawić pewną swobodę działania. Najle-

piej spełnić to może t. zw. samorząd szkolny, który rozwija się w gminach klasowych.

1. Gminy klasowe.

Zorganizowano je w bieżącym roku na następujących zasadach: Każda klasa zbiera się na początku roku szkolnego, celem dokonania wyboru zarządu gminy, na czele której stoi t. zw. wójt, a dodani są mu do pomocy sekretarz, skarbnik i sekcyjni, mający powierzone sobie specjalne funkcje. Zarząd układa regulamin klasowy, który, po przyjęciu go przez wszystkich członków gminy, nabiera mocy obowiązującej. Zarząd zbiera się 2 razy w miesiącu i obraduje nad sprawnem funkcjonowaniem gminy i przydzielaniem członkom pewnych zadań do spełnienia. Przed zarządem odpowiedzialni są sekcyjni, a zarząd przed Walnem Zebraniem wszystkich członków gminy.

Gminom pozostawiono następujące czynności: Zarząd przy pomocy sekcyjnych czuwa nad porządkiem i karnością klasy w czasie przerw i przed nauką szkolną. Stara się, aby na każdą lekcję szkolną przygotowano konieczne przyrządy, np. aby nie brakło kredy, ściereczki, aby rozwieszono odpowiednie obrazy i mapy, przygotowano linję, ekierki, cyrkle i t. p. rzeczy.

Inna grupa chłopców dba o estetyczny wygląd swej klasy szkolnej. W tym celu przyozdabia ją kwiatami, obrazami, zielenią i własnemi pracami. W b. roku bardzo ładnie przystroiły swe sale kl. IV b, VI a, VII i VIII.

Każda gmina ma prawo i obowiązek urządzania uroczystości klasowych w rocznice narodowe, gdy zakład z powodu trudności technicznych nie może urządzić wspólnej dla wszystkich uczniów uroczystości. Gmina wtedy samodzielnie wyznacza z pośród swych członków deklamatora, czy skrzypka, który przyczynia się do podniesienia obchodu.

Wielką swobodę mają gminy w urządzaniu różnych gier i zabaw towarzyskich w obrębie swej klasy. Mogą również za zgodą wychowawcy zapraszać na nie i inne zespoły gminne. Odbywają się wtedy turnieje szachowe i ping-pongowe.

Podczas wycieczek naukowych i rozrywkowych do nich należy troska o wystaranie się o odpowiednie przyrządy, potrzebne czyto do celów naukowych, czy też do gier i zabaw.

Ważną rolę odgrywają po klasach t. zw. sekcje naukowe. Mogą one gromadzić bibljoteczki klasowe i pomagać sobie wzajemnie w nauce. Pocieszającym jest objawem wśród naszej młodzieży, że chętnie dopomaga kolegom słabszym, zwłaszcza, gdy ci po dłuższej przerwie w nauce, spowodawnej np. chorobą, w pewnych przedmiotach nie mogą sobie dać rady.

Obowiązkiem Zarządu jest czuwać, by miedzy kolegami panowała harmonja i zgoda. W tym celu każda klasa ma swój własny sąd koleżeński, który rozpatruje nieporozumienia między kolegami i drobniejsze ich przekroczenia.

Ponieważ prowadzenie gminy połączone jest z pewnemi kosztami, przeto członkowie składają drobne miesięczne wkładki do rąk skarbnika. Funduszem w ten sposób zebranym dysponuje zarząd. Niektóre klasy, np. IV a w b. r. szkolnym zbierały fundusze na wycieczkę, wskutek czego mogły wyjechać w dalsze okolice.

Przytoczyłem tylko ważniejsze zadania, jakie spełniają gminy klasowe. Wystarczy to jednak do nabrania przekonania, że gminy, racjonalnie postawione i prowadzone, odegrać mogą bardzo ważną rolę w uobywatelnieniu młodzieży.

Aby przyzwyczaić młodzież do świadczeń na rzecz społeczeństwa i państwa i wyrobić w niej zmysł ofiarności publicznej urządza się

2. Składki na cele ogólne.

W roku sprawozdawczym przeprowadzono je kilka razy. Uczniowie klasy VIII, korzystając z pogadanki o morzu, jaką urządzono po klasach dnia 8 lutego, wydali za wiedzą i zezwoleniem Dyrekcji odezwę do kolegów klas wszystkich, w której zachęcają ich do przeprowadzenia zbiórki na zakupno statku, mającego być darem Ziemi Krakowskiej. Ze względu na charakter przytaczam tę odezwę w całości.

ODEZWA.

Dziesięć lat mija od chwili, gdy nad wybrzeżem polskiem, dzięki nieugiętej tężyźnie ludu kaszubskiego, załopotały po długich latach niewoli zwycięskie sztadary z Białym Orłem. Dziesięć lat mija, jak generał Haller, stojący na czele wojsk z ziemi francuskiej do polskiej przybyłych, dokonał pełnego znaczenia symbolicznego aktu zaślubin Najjaśniejszej Rzplitej z morzem. Okazała wtedy Polska należycie swe zrozumienie do morza, własnego wybrzeża i własnej silnej floty, okazała swe ukochanie dla modrych fal Bałtyku.

Godzi się przeto, aby obchód tego dziesięciolecia stał się potężną narodową manifestacją, świadczącą, że z takim trudem odzyskanego Pomorza nie damy tknąć nikomu i zawsze gotowi będziem go bronić aż do ostatniej kropli krwi!

Oceniając doniosłe znaczenie licznej floty, do której posiadania przez krótki czas 10-letniej odbudowy nie zdążyła dojść jeszcze nasza umiłowana Ojczyzna, poszczególne Jej ziemie podjęły chwalebną inicjatywę ufundowania szeregu okrętów. Prastara ziemica Piastów, pod tylu względami przodująca innym, nie pozwoli się wyprzedzić i na tem polu i nie poskąpi ofiar na ten wzniosły cel, jakim jest powiększenie narodowej floty!

Koledzy! zwracamy się do Was z gorącym apelem, aby i Was nie brakło w szeregu wiernych synów, którym dobro Matki Ojczyzny leży głęboko na sercu!

Organizujemy w naszym zakładzie szlachetną rywalizację pomiędzy klasami w datkach na budowę okrętu ziemi krakowskiej, który powiększyć ma szeregi polskiej floty.

Klasa, która okaże się najhojniejszą, a sądzimy, że będzie to punktem honoru każdej z nich, odniesie moralny sukces, otrzymawszy pierwsze miejsce w tym wzniosłym konkursie, składając tem samem dowód swych patrjotycznych uczuć.

Konkurs ów rozpoczynamy dn. 10 b. m., w poniedziałek, a więc dokładnie w 10-tą rocznicę odzyskania bałtyckiego wybrzeża a kończymy w tydzień później, dn. 17 lutego, poczem nastąpi ogłoszenie jego ostatecznych wyników.

Prosimy usilnie wszystkich wójtów klasowych, aby łaskawie zechcieli podjąć się tej zbiórki w obrębie swych gmin a w ostatnim dniu, t. j. 17 lutego, w poniedziałek, zgłosili się na wielkiej przerwie do kancelarji wraz z złożonemi kwotami.

Ufamy, że odezwa ta nie minie bez echa, że pobudzi Was do szlachetnej emulacji i rozpali w Was płomień umiłowania idei morskiej. Wszak rozumiecie to wszyscy, że Bałtyk stanie się źrenicą naszej wolności i potęgi, ale tylko wtedy, gdy na jego fale wypłynie silna i liczna narodowa flota, by roznieść po morzach dalekich i oceanach bezkresnych chwałę polskiego imienia!

Na skutek tej odezwy klasy zbierały przez cały tydzień datki od kolegów, które złożono następnie w dniu 17 lutego w kancelarji Dyrekcji.

Wynik zbiórki dał następujące rezultaty:

Klasa	I a	złożyła . . .	31 zł.	15 gr.		
„	I b	„	15 „	45 „		
„	II a	„	14 „	— „		
„	II b	„	13 „	40 „		
„	III a	„	53 „	10 „		
„	III b	„	50 „	20 „		
„	IV a	„	20 „	— „		
„	IV b	„	35 „	— „		
„	V a	„	21 „	12 „		
„	V b	„	76 „	50 „		
„	VI a	„	208 „	50 „	i 1 dol.	
„	VI b	„	88 „	— „		
„	VII	„	40 „	— „		
„	VIII	„	40 „	20 „		
		Razem	706 zł.	62 gr.	+ 1 dolar	
Datki postronne		. . . . .	8 „	50 „		
		Ogółem	715 zł.	12 gr.	+ 1 dolar	

Po ogłoszeniu uczniom wyniku zbiórki, Dyrekcja przesłała całą kwotę do Administracji „Głosu Narodu“, która podjęła się pośrednictwa w zbieraniu datków na ten cel.

Dnia 27 marca b. r. zwrócił się Zarząd więzienia krakowskiego z gorącym apelem do młodzieży o przesłanie mu przeczytanych, a zatem niepotrzebnych już książek, aby mógł w ten sposób założyć bibljotekę dla więźniów. Na apel odpowiedziała młodzież tylko klasy VI b, która ze swej bibljoteki klasowej ofiarowała 26 książek. Dnia 2 maja naczelnik więzienia przesłał serdeczne podziękowanie młodzieży na ręce Dyrekcji.

Z okazji różnych obchodów i uroczystości przeprowadzono zbiórki zapomocą nalepek okiennych i listowych. Młodzież kupowała je chętnie. W ten sposób poparła Towarzystwo Opieki nad grobami poległych w wojnie światowej, Komitet miejski L. O. P. P., Towarzystwo przeciwgruźlicze, Towarzystwo opiekujące się emigrantem polskim i TSL dnia 3 maja.

Składki te świadczą najlepiej, że młodzież naszego Zakładu prawdziwie jest owiana duchem obywatelskiej ofiarności.

3. Obchody i uroczystości szkolne.

W wychowaniu narodowo obywatelskiem mogą bardzo wielką rolę odegrać różne obchody i uroczystości szkolne, o ile przygotowuje się je z całym pietyzmem. Zakład nasz ma ich w bieżącym roku szkolnym kilka do zanotowania.

1) Na czoło wszystkich wysuwa się wieczór ku uczczeniu 400-ej rocznicy urodzin Jana Kochanowskiego, urządzony staraniem uczniów kl. VII dnia 12 marca b. r. o godzinie 6 wieczorem w sali Starego Teatru. Na program tego wieczorku złożyły się następujące punkty: Część pierwszą rozpoczęła „Pieśń wieczorna“ Moniuszki, odegrana przez orkiestrę symfoniczną zakładu, kierowaną przez ucznia kl. VIII, Tadeusza Pileskiego. Po słowie wstępnem, wypowiedzianem z werwą i zapałem przez Zbigniewa Jaglarza, ucznia kl. VII, wystąpił chór, który przy akompanjamencie orkiestry symfonicznej, a pod kierownictwem WPana Prof. Franciszka Koniora, odśpiewał Kantatę Galla. Kiedy przebrzmiały ostatnie jej słowa, wyszedł na estradę uczeń kl. III a Jan Ćmikiewicz i oddeklamował VIII i XII Tren Kochanowskiego. Solowa gra na fortepianie ucznia kl. VI a, Jana Ekiera, odtwarzajacego z wielką biegłością „Scherzo“ Chopin‘a i „Poloneza“ Zarębskiego, zakończyła część I. Deklamacja Czesława Piaseckiego, ucznia kl. VIII, recytującego wiersz Kochanowskiego „Muza“ rozpoczęla część II. Po chórze, który odśpiewał „Pana Chorążego“ Moniuszki w opracowaniu WP. Prof. Koniora, wystąpił z solową grą na skrzypcach Jerzy Borkowski, uczeń kl. VI a w zastępstwie chorego w tym czasie ucznia Józefa Mikulskiego. Deklamacja ucznia kl. VII Jana Golsa, oddającego wiersz Kochanowskiego p. t. „Sława“ i wy-

stęp orkiestry symfonicznej, która odegrała „Fragment ze snu nocy letniej“ Mendelsohna i „Fragment z opery Zygmunt August“ Jotejki, zakończyły całą uroczystość.

Całość wypadła nadzwyczaj poprawnie dzięki niezmordowanej pracy Ks. Prof. Machety, wychowawcy kl. VII, który kierował całym wieczorkiem i zabiegom Prof. Kupczyńskiego, czuwającym nad częścią muzyczną. Za co też Dyrekcja tą drogą składa im serdeczne podziękowanie. Należy się ono również Zarządowi Komitetu Rodzicielskiego, który wziął na siebie trud wystarania się o salę i troskę o stronę materjalną tej uroczystości.

2) W czasie tygodnia lotniczego, jaki przypadł na początek października 1929 r., ruchliwe Kółko L. O. P. P. naszego Zakładu, obok innych imprez, urządziło dnia 12, X, wieczorek muzykalno-wokalny w sali rysunkowej Zakładu, na który złożyły się następujące punkty programu: 1) Słowo wstępne, wypowiedziane przez Kazimierza Iwanickiego, 2) Orkiestra symfoniczna pod batutą T. Pileckiego, która odegrała „Poloneza“ Ogińskiego i „Mazura“ Namysłowskiego, 3) Deklamacja C. Piaseckiego, ucznia kl. VIII, utworu Juljusza Wirskiego „Szalony lotnik“, 4) Koncert na harmonijkach ustnych, gościnny występ p. A. Kleczewskiego, b. wychowanka Zakładu, 5) Humoreska w reżyserji K. Pazura, ucznia kl. VIII, 6) Śpiew solowy P. Maryli Harhatównej, 7) Rapsodja Polska w układzie i wykonaniu na fortepianie przez T. Pileckiego, 8) Ostatni Lot Hołody, melodramat z ilustracją optyczną i muzyczną.

Wieczorek ten, urządzony wyłącznie staraniem samych uczniów, wykazał wiele pomysłowości artystycznej i miłe po sobie pozostawił wrażenie.

3) Dnia 11 października święcił Zakład rocznicę bohatera narodowego Kazimierza Pułaskiego. Po nabożeństwie w bazylice OO. Franciszkanów powróciła młodzież do Zakladu na poranek, na który złożyło się przemówienie P. Profesora Władysława Kocha, deklamacje uczniów: Zbigniewa Jaglarza wiersza Romanowskiego p. t. Sawannah i Ćmikiewicza wiersza Konopnickiej „o Kazimierzu Pułaskim“. Uroczystość zakończyło odegranie przez orkiestrę symfoniczną utworu „Pożegnanie ojczyzny“ i odśpiewanie przez uczestników hymnu „Jeszcze Polska...“.

4) Jedynastą rocznicę odzyskania niepodległości święcił zakład również uroczystym porankiem. Po wysłuchaniu mszy świętej, odprawionej przez Ks. Dra Rychlickiego w kościele św. Anny, zebrała się młodzież wraz z całem Gronem nauczycielskiem w odpowiednio przybranej sali rysunkowej, gdzie przemówił do niej Prof. Mieczysław Kupczyński, uwydatniając wszystkie te momenty, które przyczyniły się do wskrzeszenia naszego państwa. Występ orkiestry symfonicznej i dętej, jako

też deklamacje uczniów Czesława Piaseckiego wiersza Kasprowicza „Pali się świat“ (z Księgi Ubogich) i Kłosińskiego z III b wiersza Mondalskiego „Starym szlakiem“, wypełniły program tej uroczystości.

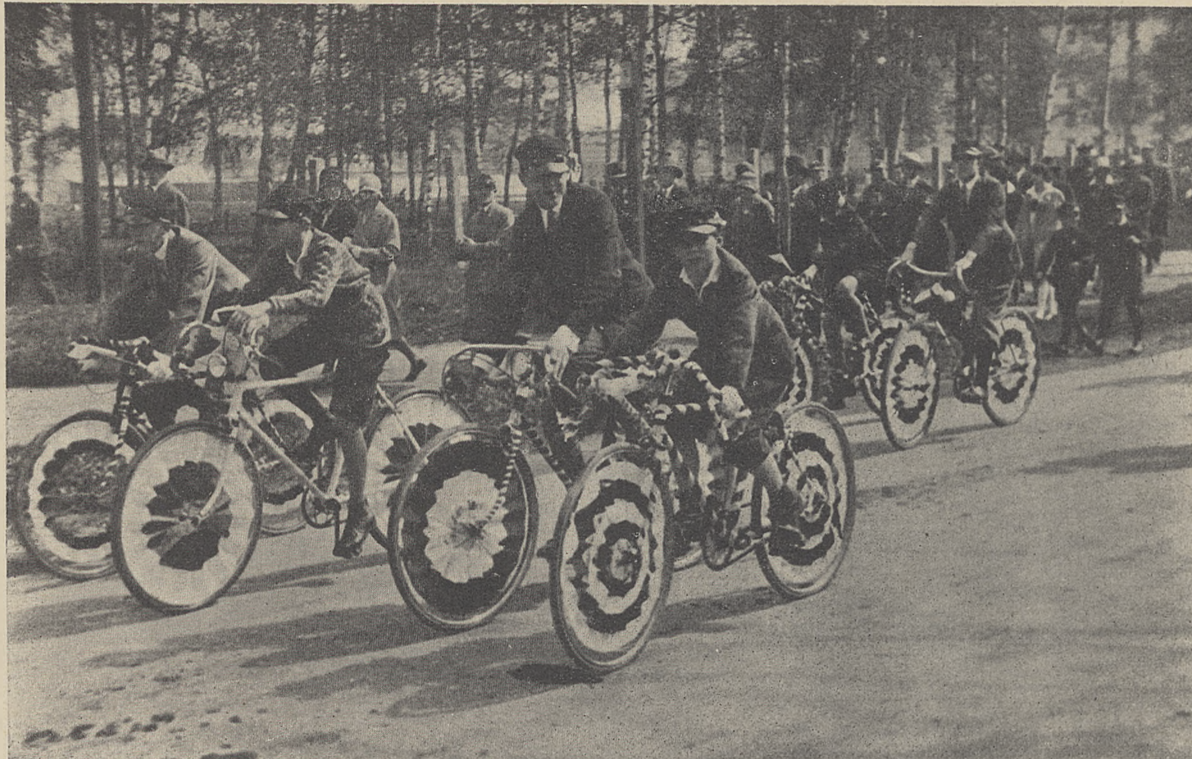
5) Uczniowie klasy VIII postanowili w uroczysty sposób uczcić 99 rocznicę Powstania Listopadowego. W tym celu urządzili dnia 30 listopada wieczorek dla młodzieży i jej Rodziców w sali rysunkowej Zakładu. Po odegraniu przez orkiestrę symfoniczną, kierowaną przez Tadeusza Pileskiego, Nokturnu, w instrumentacji Webera, wystąpił uczeń A. Czyżowski i w przemówieniu nakreślił przebieg powstania listopadowego. Przemówienie rozpadło się na kilka zasadniczych części, ilustrowanych odpowiednio dobranemi deklamacjami zbiorowemi. I tak odegrali uczniowie fragment z „Lilli Wenedy“, fragment wstępny z „Nocy Listopadowej“, scenę III i X tego dramatu i fragment z „Lelewela“ Wyspiańskiego. Wykonawcami ról byli uczniowie: Paszkiewicz, Senowski, Radwański, Gols, Piasecki, Süsskind, Pazur, Monné i p. Anna Pardjakówna, uczennica p. Gimnazjum żeńskiego.

Wieczorek ten raczył zaszczycić swą obecnością Pan Wizytator Stanisław Wrzosek.

6) Dnia 19 marca obchodził Zakład dzień imienin Pana Marszałka Józefa Piłsudskiego. Po uroczystem nabożeństwie, odprawionem w kościele św. Anny, powróciła młodzież do Zakładu, gdzie Panowie Wychowawcy klasowi przemówili po klasach do młodzieży, podnosząc rolę Pana Marszałka w odbudowie Państwa Polskiego.

7) Dzień 3 maja uczcił Zakład dwa razy odegraną po ulicach miasta przez orkiestrę gimnazjalną pobudką i wzięciem udziału w ogólnej uroczystości na Błoniach krakowskich. Zamieszczone ilustracje przedstawiają pochód Zakładu w tym dniu.

W dniu 11 maja obchodził cały Kraków po raz drugi uroczystość poświęconą Matce. Zakład nasz urządził uroczysty poranek dla rodzicielek naszych wychowanków w sali rysunkowej. O godzinie 8 rano wyruszono z orkiestrą i sztandarami do kościoła św. Anny, który oprócz młodzieży, wypełnili rodzice. Podczas mszy św. przepiękne kazanie wygłosił Ks. Dr Józef Rychlicki. Po nabożeństwie młodzież przedefilowała przed rodzicami, oczekującymi na nią u wylotu ul. Krupniczej. Po defiladzie wszyscy udali się do pięknie przystrojonej sali rysunkowej, witani polonezem, odegranym przez orkiestrę dętą Zakładu. Na poranku, rozpoczętym przez orkiestrę symfoniczną, wygłosił przemówienie wstępne Tadeusz Jaworski, uczeń kl. VI a, podnosząc znaczenie tej uroczystości dla młodzieży. Po popisie chóru młodszych, kierowanego przez P. Profesora Kopycińskiego i deklamacji Jana Krzyworzeki wiersza okolicznościowego „List z Sybiru“, uczeń Borkowski Jerzy odegrał dwa

Czoło pochodu w dniu 3-go maja.

Fragment z pochodu 3-go maja.

Fragment z pochodu 3-go maja.

kawałki na skrzypcach przy akompanjamencie fortepianu. Uroczystość zakończyły życzenia złożone przez ucznia kl. I a Swolkienia zebranym Matkom, z których jednej wręczono od Zakładu wiązankę kwiatów. Wychodzące rodzicielki żegnała ustawiona w szpaler młodzież okrzykiem „Niech nam żyją!“

Urządzeniem poranku zajęła się młodzież kl. VI a pod kierownictwem swego Wychowawcy, Prof. Rudolfa Niemca.

Z innych obchodów i uroczystości wspomnieć wypada uroczystość św. Jana Kantego, Patrona uczącej się młodzieży, jaką Zakład obchodził dnia 21 października łącznie z Państwowem Gimnazjum VIII. Uroczystość ta była czysto kościelna. Podczas nabożeństwa, celebrowanego przez Ks. Prefekta Dr Rychlickiego, kazanie wygłosił Ks. Prażnowski.

Rocznicę śmierci swego patrona, przypadającą na dzień 15 listopada, uczcił Zakład okolicznościowemi przemówieniami po klasach.

W ten sam sposób uczczono rocznicę wybuchu Powstania styczniowego.

Dzień 8 lutego poświęcono przemówieniom o znaczeniu odzyskania przystępu do morza i odczytaniu odezwy uczniów kl. VIII do kolegów (Patrz ustęp „Składki na cele ogólne“).

Dnia 31 października obchodzono „Dzień oszczędności“. Uczniowie kl. VII oddali w tym dniu wypracowanie, poświęcone zagadnieniu oszczędności, a inne klasy przedstawiły swe oszczędności, składane do P. K. O. Kasa Oszczędności Miasta Krakowa nagrodziła wypracowania uczniów Józefa Wołka i Ignacego Kleszczyńskiego, a P. K. O. przyznała nagrody za systematyczne wkładki oszczędnościowe uczniom: Chudzikiewiczowi Mieczysławowi (VI b), Górskiemu Tadeuszowi, Silberbachowi Wilhelmowi, Sterowi Włodzimierzowi, uczniom kl. III b.

4. Koło Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej.

Koło L. O. P. P., mając za sobą pięcioletnią praktykę, pełną doskonałych wyczynów, starało się w bieżącym roku szkolnym utrzymać nadal swe dominujące, a zasłużone stanowisko, jakie zajęło wśród kół gimnazjalnych, dzięki swej szarej, ale pełnej radosnych chwil pracy.

Aby członkowie Koła pracowali naprawdę z przejęciem się i z umiłowaniem idei, propagowano nieustannie wśród nich doniosłe znaczenie L. O. P. P. instytucji, oddającej tak ważne usługi państwu w czasie pokoju, a mającej również zwrócone baczne oko na wojenne znaczenie lotnictwa. W tym celu urządzano co miesiąc zebrania, na których, prócz spraw administracyjnych, zajmowano się wygłaszaniem pogadanek i referatów. Oto ważniejsze z nich: 1) „Rozwój lotnictwa“ — Jacek Jakesch, 2) „Zastosowania gazów w przyszłej wojnie gazowej i przeciwdziałanie“ — W. Szczepański (VI a), 3) „Maski ga-

zowe i ich zastosowanie" — Pazur (VIII), 4) „Czterolecie naszego Koła L. O. P. P." — Iwanicki K. (VIII), 5) „Lotnictwo słabo- i bezsilnikowe" — K. Chan (VI b), 6) „Znaczenie lotnictwa w przyszłej wojnie" — J. Porębski (VI b).

Liczne rzesze słuchaczy wskazywały na potrzebę takich zebrań i na ich znaczenie. Koło prenumerowało nadto dla swoich członków pisma lotnicze i otwierało codziennie własną bibljotekę, liczącą około 200 książek o treści lotniczej.

W celu zaznajomienia starszego pokolenia, pochłoniętego codzienną pracą, ze swoją ideą, urządziło Koło wieczorek, który zaszczycili swą obecnością P. Prof. Kupczyński, Kurator Koła, Dyrekcja Zakładu, Grono Nauczycielskie i Rodzice uczniów. Koło starało się skierować myśli młodzieży ku zagadnieniom lotniczym i wyrobić w niej zmysł konstrukcyjny przez prowadzenie Sekcji Modelarskiej, dzięki której Koło zyskało sobie dobre imię wśród innych Kół L. O. P. P. na terenie naszego państwa. Wystarczy tu wspomnieć choćby o zdobyciu I i II nagrody przez ucznia naszego Zakładu, Wyrobka K. (kl. VIII), na III krajowym konkursie modeli latających, jaki odbył się 14 września 1929 r. w Warszawie. Nie może zatem dziwić nas fakt, że Zarząd Koła i całą Sekcję Modelarską zaproszono na otwarcie wystawy Tygodnia Lotniczego, podczas której to uroczystości odbyło się wręczenie nagród naszym członkom za wyniki w konkursie modeli, uzyskane 16 czerwca 1929 r.

Sekcja nasza w b. roku szkolnym uzyskała wielkie udogodnienie w pracy, bo dzięki staraniom Prof. Kupczyńskiego otrzymała od Komitetu Rodzicielskiego znaczną subwencję, za którą zakupiono potrzebne narzędzia w liczbie 130, a od Dyrekcji specjalną szafę, w której prócz narzędzi i materjału, może się wygodnie pomieścić przeszło 40 modeli. Nic więc dziwnego, że wobec takiej życzliwej opieki modelarstwo zyskało sobie licznych zwolenników wśród szerokich rzesz uczniów naszego Zakładu, którzy zbierali się stale w soboty od 5—7 godz., i pod fachowem kierownictwem delegata Miejskiego Komitetu L. O. P. P., istruktora Piątka, któremu Dyrekcja serdecznie w tem miejscu za pracę dziękuje, zbudowali ogółem 41 modeli latających, zużywając na to: 10 m. bambusu, 1 kg. kleju lotniczego, 1 kg. gumy i t. p.

W dniu 18 maja Sekcja wzięła udział wraz z orkiestrą naszego Zakładu w pochodzie propagandowym Tygodnia L. O. P. P., godnie reprezentując nasze Koło.

O rezultatach pracy Sekcji świadczy najlepiej wynik konkursu modeli latających szkół Okręgu Krak., który odbył się w dniu 1 czerwca b. r. o 6 godz. rano. Do konkursu stanęło z naszego Koła 11 zawodników z 26 modelami.

Po obliczeniach Sądu Konkursowego stwierdzono, że Koło zdobyło za ogólny poziom modelarstwa puhar wędrowny, który, jako zdobyty po raz trzeci, stał się własnością Koła. Nadto członkowie Sekcji otrzymali następujące nagrody indywidualne:

Grupa modelarzy wraz z modelami.

W kategorji A (kadłubowe): I miejsce Sularz M. (kl. V a), II miejsce Chan K. (kl. VI b), oraz dyplom Sarnowicz J. (kl. VI b).

W kategorji B (belkowe): I miejsce Sarnowicz J. (kl. VI b), oraz dyplom Lutwak A. (kl. VII a).

W kategorji C (rekordowe): I miejsce Wyrobek K. (kl. VIII), III miejsce Sarnowicz J. (kl. VI b), oraz dyplomy Sularz M. (kl. V a), Sarnowicz J. (kl. VI b).

W klasie juniorów: W kategorji A (kadłubowe) I miejsce Bernal Z. (kl. IV b).

W kategorji C (rekordowe) dyplom Gibiński J. (kl. II a).

Pozostałe, nieliczne miejsca przypadły innym Zakładom. Uroczystego rozdania nagród dokonał, staraniem naszego Koła w dniu 20 czerwca b. r. w Sali Tow. Wz. Ubezp. JWPan Wice-prezydent miasta Krakowa, Ostrowski.

Przez cały czas otaczał ojcowską troskliwością i gorliwością prace Koła i Sekcji Prof. M. Kupczyński, któremu też owoce tej pracy niechaj będą częściową za ponoszone trudy nagrodą.

Zarząd Koła stanowili w I półroczu: K. Iwanicki (prezes), Porębski J. (sekr.), Przyłęcki L. i Kleszczyński I. K. (wice-prezesi), Wyrobek K. (sekcja Mod.), Lewalski (skarbnik), oraz Welanyk K. (bibljotekarz). W II półroczu objęli zarząd: Ignacy K. Kleszczyński (prezes), Bielański A. (wice-prezes), Porębski J. (sekretarz), Sularz M. (bibljotekarz) oraz Sarnowicz J. i Chan K. (prezesi Sekcji Mod.).

c) Wychowanie naukowe.

Dla umożliwienia i ułatwienia młodzieży naszego Zakładu samodzielnego kształcenia się w umiłowanym przez nią kierunku, działały na terenie szkoły przez cały rok szkolny różne organizacje. Z nich na pierwszy plan wysuwa się czytelnia, utrzymywana kosztem Komitetu Rodzicielskiego.

1. Czytelnia.

Komitet Rodzicielski prenumerował następujące pisma dla czytelni: Iskry, Tygodnik Ilustrowany, Ziemia, Morze, Stadjon, Przyroda i Technika, Radjo-Amator, Przegląd Powszechny, Mechanik, Harcerz, Młody Lotnik, Poradnik Językowy, Polski Przegląd Fotograficzny, Sport Wodny, Język Polski, Wiadomości Statystyczne, Przegląd Sportowy, Tęcza, L'Illustration, La Jeunesse Illustrée, Gartenlaube. — Czytelnia była otwarta od października do połowy maja dla uczniów klas od IV—VIII w środy i piątki od 5—7 wieczorem. Czytelnia w roku bieżącym mieściła się w sali rysunkowej. Żywiej — jak zwykle — interesowali się czytelnią uczniowie klas IV—VI, mniejsze zainteresowanie okazywała reszta klas. Opiekunowi czytelni,, Prof. R. Niemcowi, pomagali w pracy dyżurni, którymi byli następujący uczniowie klasy VI a: Chmiel, Głębowicz, Just,

Kellner, Krzyżanowski, Skoczowski, Swolkień, Uruski, Zachorowski.

Uczniowie nadto bardzo wydatnie korzystali z bibljoteki, z której wypożyczano im książki w następujących terminach: Po lekcji 5 we środy wypożyczano książki uczniom kl. I b, a w piątki uczniom kl. I a. Od godziny 4—5 popołudniu w poniedziałki uczniom kl. IV a, IV b, V a, V b; we wtorki klasom II a, II b, III a, III b, a w czwartki klasom VI a, VI b, VII i VIII.

Udział uczniów i ruch książek w bibljotekach uczniowskich w roku 1929/30 ilustruje następująca tablica:

Klasa	Język polski			Język francuski			Język niemiecki		Ogólna liczba	Ogólna liczba
	L. uczniów wypożyczających	L. wypożyczonych dzieł	L. wypoż. tomów	Liczba uczniów	Liczba dzieł	Liczba tomów	Liczba uczniów	Liczba tomów	czytających uczniów	przeczytanych tomów
I a	36	445	445	—	—	—	—	—	36	445
I b	35	342	342	—	—	—	—	—	35	342
II a	29	399	399	—	—	—	—	—	29	399
II b	18	145	145	—	—	—	—	—	18	145
III a	27	353	353	35	63	63		—	62	416
III b	42	549	549	—	—	—	—	—	42	549
IV a	22	175	158	37	59	59	—	—	59	244
IV b	13	67	73	—	—	—	—	—	13	73
V a	46	485	496	47	81	81	—	—	93	577
V b	21	282	289	—	—	—	26	64	47	353
VI a	24	155	160	45	95	95	—	—	69	255
VI b	25	183	201	—	—	—	38	92	63	293
VII	48	461	483	30	78	82	12	51	90	616
VIII	49	510	585	38	79	85	4	12	91	682
Razem	435	4551	4705	232	455	465	80	219	747	5389

2. Kółko literackie kl. VII i VIII

liczyło 30 uczniów (14 kl. VII, a 16 kl. VIII). Przewodniczącym Kółka był Czyżowski (VIII). zastęp. przew. Bielański (VII), sekretarzem Radwański (VIII), zast. sekretarza Jaglarz (VII), Kuratorem zaś Ks. Prof. Wł. Macheta.

Kółko wzięło sobie za zadanie głębsze zaznajomienie się z literaturą polską po r. 1863. Toteż członkowie jego studjowali twórczość pisarzy okresu pozytywizmu i neoromantyzmu i zdawali sprawę ze swych studjów na posiedzeniach w referatach, po których odbywała się dyskusja.

Referaty ilustrowane recytacjami wygłoszono następujące:

Radwański (VIII): Stanowisko Asnyka w literaturze.

Piasecki (VIII): Liryka Asnyka.

Pazur (VIII): Asnyk jako dramaturg.

Machnicki (VIII): Warszawianka Wyspiańskiego.

Süsskind (VIII): Kompozycja i idea Nocy Listopadowej Wyspiańskiego.

Iwanicki (VIII): Społeczeństwo w „Lalce“ Prusa.

Epstein (VIII): Społeczne poglądy Prusa.

Kretschmer (VIII): Charakterystyka twórczości M. Konopnickiej.

Jaglarz (VII): Idea Ludzi Bezdomnych Żeromskiego.

Lutwak (VII): Księga Ubogich Kasprowicza.

Redyk (VII): Kazimierz Wielki Wyspiańskiego.

Matus (VII): Meleager Wyspiańskiego.

Kleszczyński (VII): Twórczość Norwida.

Bielański (VII): Sprawiedliwie Reymonta.

Nadto wygłosili referaty: Bross (VIII): Wrażenia z wycieczki wakacyjnej po Francji i Wimmer (VII): Praca umysłowa uczniów francuskich (wrażenia z jednorocznego pobytu w szkole francuskiej).

3. Kółko filologiczne.

W bieżącym roku szkolnym Koło liczyło 16 członków, w tem z kl. VIII — 9, a z kl. VI b — 7. Przeważną część zebrań poświęcono lekturze autorów greckich. Dzieła te poznawano w porządku chronologicznym, przyczem jeden z członków przygotowywał każdorazowo materjał, wyjaśniający lekturę bieżącą. Odczytano w ten sposób następujące dzieła:

1) Ajschylos: Persowie. 2) Sofokles: Król Edyp. 3) Eurypides: Hippolitos (Fedra). 4) Arystofanes: Rycerze.

Lekturę wymienionych dzieł ilustrowały referaty, których wygłoszono 12, a mianowicie:

Dzieje kultury greckiej — J. Süsskind (VIII).

Początki i rozwój literatury greckiej — K. Welanyk (VIII).

Początki i rozwój tragedji greckiej do wystąpienia Ajschylosa — J. Dryszkiewicz (VIII).

Życie i twórczość Ajschylosa — J. Dryszkiewicz (VIII).

Plutarch — W. Truszkowski (VIII).

Sofoklesa życie i twórczość — Chudzikiewicz (VI b).

Eurypidesa życie i twórczość — Lempart (VI b).

Mit o Fredrze i Hippolitosie — Frischer (VI b).

Stosunki polityczne w czasie wojny peloponeskiej — Porębski (VI b).

Arystofanes, jego życie, twórczość — Hartmann (VI b).

Prócz tych referatów, związanych ściśle z opracowanym materjałem, wygłoszono 3 referaty, mające uzupełnić wiadomości z zakresu dziejów i znaczenia dawnej Grecji, a mianowicie:

Olimp starożytny — L. Łubieński (VIII).

Ateny, stolica kultury greckiej — M. Epstein (VIII).

Delfy i Parnas — W. Radwański (VIII).

Na referaty te, wygłoszone w formie odczytów, a ilustrowane przeźroczami, mieli dostęp również uczniowie nienależący do Koła.

Koło odbyło ogółem 24 zebrań.

Frekwencja przeciętnie wynosiła 68%.

Zarząd Koła stanowili:

J. Süsskind (VIII) — przewodniczący.

J. Porębski (VI b) — zastępca przew.

W. Radwański (VIII) — sekretarz.

W dniu 12 kwietnia kierownictwo przejęli z rąk ustępującej kl. VIII — członkowie z kl. VI b i nowy zarząd ukonstytuował się w następującym składzie:

J. Porębski — przewodniczący.

Chudzikiewicz — sekretarz.

Opiekę sprawował prof. J. Plezia.

4. Kółko historyczne.

Kółko historyczne, którego opiekunem był p. prof. Mieczysław Kupczyński, liczyło członków 52.

Prezesem „Kółka“ został Zbigniew Jaglarz z kl. VII, sekretarzem Benon Kellner z kl. VI a.

Zebrań odbyło się 14. Porządek dzienny obejmował zasadniczo: odczytanie protokołu z ostatniego zebrania, referat, dyskusję, wolne wnioski. Wygłoszono następujące referaty:

Konstytucja 3-go maja — Kwinta Wincenty (VIII).

Broń w dawnej Polsce — Lutwak Alfred (VII).

Jagiellonowie na tronach polskim, czeskim i węgierskim — Kwinta Wincenty (VIII).

Polska współczesna — Welanyk Karol (VIII).

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej — Lutwak A. (VII).

Pieniądz od wieku X—XVI — Drobniak Napoleon (VIII).

Wspomnienia z Verdun — Łubieński Ludwik (VIII).

Łowy królewskie — Matecki (VI a).

Ks. Adam Czartoryski — Paszkiewicz Zygmunt (VII).

Ogólna charakterystyka Powstania styczniowego — Rudolf Ździsław (VI a).

Anegdoty o Napoleonie I — Lutwak Alfred (VII).
Kolonja Polski w Brazylji — Kuśnierz Ździsław (VII).

O zawiązkach państw u zachodnich Ludów Słowiańskich — Jaglarz Zbigniew (VII).

Kółkiem historycznem kl. V a, założonem z inicjatywy kilku uczniów, kierował prof. Dr Marjan Pelczar. — Liczyło 19 członków.

Na pierwszem zebraniu wybrano następujący zarząd:

Mroczkowski Przemysław — prezes.

Święcicki Antoni — wiceprezes.

Haydukiewicz Lech — sekretarz;
oraz postanowiono zajmować się historją i zabytkami m. Krakowa.

Zebrań odbyło się 11 pod przewodnictwem prezesa i w obecności opiekuna Kółka prof. dr. Pelczara. Na każdem zebraniu sekretarz odczytywał protokół z ostatniego zebrania, następnie prelegenci wygłaszali swoje referaty, po których odbywała się dyskusja oraz objaśnienie i uzupełnienie referatu przez prof. dr. Pelczara. Wygłoszono następujące referaty:

„Pierwsza lokacja Krakowa“ — kol. Gibiński Kornel.

„Druga lokacja Krakowa“ — kol. Ziemba Jan.

„Uczta u Wierzynka w świetle krytyki historycznej“ — kol. Skrochowski Jan.

„Położenie dawnego Krakowa“ — kol. Haydukiewicz Lech.

„Bunt wójta Alberta“ — kol. Gibiński Kornel.

„Finanse m. Krakowa w wiekach średnich“ — kol. Klug Zbigniew. (z kl. VI b).

5. Kółko Miłośników Przyrody.

W myśl nowych wskazań w sprawie organizacyj uczniowskich, zastosowanych w tym roku szkolnym, zredukowała się ilość członków Kółka Miłośników Przyrody do niespełna czwartej części z lat ubiegłych.

Na skutek ścisłej selekcji pozostali w Kółku ostatecznie tylko tacy, którzy obok wybitniejszego zainteresowania się przyrodą nie mieli żadnej kolizji obowiązków tak szkolnych wogóle, jak i w innych organizacjach.

Naczelnem zadaniem w tegorocznym programie była propaganda słowem i czynem idei ochrony przyrody wogóle, a ojczystej w szczególności. Sprawa ta była właśnie bardzo aktualną ze względu na organizowanie ogólnopaństwowej Ligi Ochrony Przyrody, wobec czego i Kółko Miłośników Przyrody musiało uczestniczyć w tym spontanicznym odruchu społecznym.

Wzmożona walka ze szkodnikami stanowi dalsze pole bezpośrednich zainteresowań.

Referaty, komunikaty, a przedewszystkiem zaprawianie się praktyczne w zwalczaniu szkodników, w budowie gniazd sztucznych i hodowle, stanowiły wdzięczny program.

Zamiłowania specjalne znajdowały swoje pole działania w dwóch sekcjach, a to w sekcji miłośników akwarjum i terarjum i w sekcji miłośników kwiatów. O ile zakres działania tej ostatniej z powodu braku ogrodu szkolnego musiał ograniczać się do hodowli w pracowni biologicznej i w domu, to pierwsza sekcja, rozporządzając pokaźnym zapasem akwarjum w szkole, mogła i stała się rzeczywiście skutecznym środkiem propagandowym tego albo jeszcze wcale nieznanego, albo więcej jak prymitywnie uprawianego miłośnictwa.

Do końca roku szkolnego sprawozdawczego wytrwało czynnych członków wprawdzie tylko dwudziestu sześciu, ale, jeżeli chodzi o skonstatowanie, że nie ilość, tylko jakość decyduje o ostatecznych rezultatach danej organizacji, to taka teza w wypadku konkretnym potwierdza się w całej osnowie.

Kuratorem Kółka był jak i w latach poprzednich prof. Dr Momot.

6. Kółko fizyczne.

Opiekun prof. Fijoł, prezes Wyrobek (VIII), zast. Kleszczyński (VII), sekretarz Radwański (VIII), skarbnik Piasecki (VIII). Członków 30 z klas od szóstej do ósmej.

Pracowały sekcje odczytowa i radjowa.

Odczyty uczniów:

Siedlecki (VIII): 1) Rurki Geisslera i Crookesa z demonstr. 2) Promienie i lampy Rentgena z demonstr. 3) Pierwiastki promieniotwórcze.

Wyrobek (VIII): Promienie kosmiczne.

Bogatyński (VIII): Historja radjotechniki.

Kleszczyński (VII): Wzmacniacze lampowe niskiej częstotliwości.

Piasecki (VIII): Budowa odbiorników radjowych i odczytywanie schematów.

Głogoczowski (VI a): O możliwości komunikacji międzyplanetarnej.

Rejman (VI a): Jednolampowe odbiorniki reakcyjne.

Sekcja radjowa wyłoniła trzech uczniów: Wyrobka, Bogatyńskiego, Piaseckiego, którzy opracowali i wykonstruowali nadajnik i odbiornik krótkofalowy.

Staraniem Kółka urządzono dnia 13 grudnia 1929 skroplenie powietrza i demonstrację własności skroplonego powietrza dla klas szóstych.

Kółko starało się uświetnić uroczystość święta państwowego i 3 Maja dekoracją i oświetleniem godła państwowego.

d) Wychowanie estetyczne.

Każda jednostka prawdziwie kulturalna zdaje sobie dokładnie sprawę ze znaczenia wyrobienia estetycznego smaku i poczucia piękna u młodzieży. Toteż zakład nasz dokładał wszelkich starań, aby młodzież w nim się kształcącą owionęła naprawdę atmosfera piękna. W tym celu starano się tak przyozdobić wnętrze budynku i sal szkolnych, by na każdym wywierało miłe wrażenia. Nie zaniedbywano też innych środków oddziaływań estetycznych.

Przedewszystkiem w wysokim stopniu dbano o estetykę żywego słowa. Na każdej godzinie lekcji języków polskiego, nowożytnych i łacińskiego dążono do tego, by rozbudzić u chłopców zrozumienie i zamiłowanie w pięknie mowy ludzkiej. Skierowywano ich również na celniejsze sztuki teatralne.

Profesorowie Dąbrowski i Leszko prowadzili młodzież na wystawy dzieł sztuki malarskiej i plastycznej do Pałacu Sztuk Pięknych, przez co zaznajamiali ją z kierunkami tak malarstwa historycznego jak i współczesnego.

Aby ułatwić chłopcom zdobycie kultury muzycznej prowadzono obok obowiązkowej i nadobowiązkowej nauki śpiewu, naukę gry na skrzypcach i popierano rozwój pracujących w tym kierunku organizacyj. Należy do nich w pierwszym rzędzie.

1. Orkiestra dęta.

Jest to jedna z najstarszych organizacyj uczniowskich na terenie naszego Zakładu, gdyż istnieje już 29 lat. Od samego początku opiekuje się nią Profesor M. Kupczyński, który mimo rozlicznych zajęć poświęca jej omal cały czas wolny. Koszt jej utrzymania wziął na siebie Komitet Rodzicielski; opłaca on przedewszystkiem nauczyciela muzyki i łoży na zakupno i naprawę instrumentów.

Próby w b. r. odbywały się dwa razy w tygodniu: we środy i soboty po dwie godziny, pod kierownictwem znanego kapelmistrza p. Wacława Karasia.

Orkiestra brała udział we wszystkich szkolnych uroczystościach, a w okresie Świąt Bożego Narodzenia występowała z kolendami na chórze kościoła św. Anny.

Zespół Orkiestry dętej.

Jak w każdym roku, tak i w obecnym orkiestra straciła paru członków z powodu ukończenia przez nich studjów gimnazjalnych. Aby nie doprowadzić jej do rozbicia, utrzymuje się i kształci zawsze dwie obsady: starszą i młodszą (uzupełniającą).

W b. roku opuścili szeregi starszych następujący jej członkowie: Bogatyński Marjan, Czyżowski Artur, Epstein Marjan, Iwanicki Kazimierz, Pileski Tadeusz (dyrygent), Skąpski Jan, Süsskind Jakób.

Obecny zespół orkiestralny przedstawia się następująco:

Obsada starszych:

Kl. II a: Kukliński Czesław;

Kl. IV a: Schwarz Roman;

Kl. IV b: Karaś Eryk, Skoczowski Stanisław;

Kl. V a: Bogatyński Antoni, Pankiewicz Zbigniew;

Kl. V b: Karaś Eugenjusz;

Kl. VI a: Babula Feliks, Biedroński Mieczysław, Chmiel Miłosz, Czajka Bronisław, Gostkorzewicz Samuel, Koczur Juljan, Krzyworzeka Jan, Majer Teodor, Rudolf Zdzisław, Skoczowski Marjan, Zgorzelski Józef;

Kl. VI b: Ochalski Jan, Turek Kazimierz;

Kl. VII a: Mroczkowski Zbigniew, Niemczyk Wojciech, Senowski Jerzy;

Kl. VIII: Bogatyński Marjan, Boguszewski Bohdan, Czyżowski Artur, Epstein Marjan, Iwanicki Kazimierz, Pileski Tadeusz (dyrygent), Skąpski Jan, Skrochowski Kazimierz, Süsskind Jakób, Wyrobek Kazimierz.

Orkiestra młodsza:

Kl. II a: Medvey Ernest, Kalicki Kazimierz;

Kl. V a: Klohes Kazimierz;

Kl. V b: Ziemba Adam, Wander Edward, Szetela Kazimierz, Tropp Artur;

Kl. VI a: Krzyształowicz Władysław, Radwański Andrzej;

Kl. VI b: Sala Stanisław;

Kl. IV a: Jarosiński Paweł;

Kl. IV b: Rybarski Kazimierz;

Orkiestra dęta posiada wielu sympatyków wśród sfer rodzicielskich, a nawet pozaszkolnych. Składają oni chętnie datki na jej potrzeby. W okresie sprawozdawczym złożyła na ten cel JWPani Lewalska kwotę 50 zł, a Pan Prof. Dr Jan Jakóbiec 20 zł. Dyrekcja składa im tą drogą serdeczne podziękowanie.

2. Orkiestra symfoniczna.

Oprócz orkiestry dętej posiada Zakład orkiestrę symfoniczną, którą opiekuje się również Prof. M. Kupczyński, a prowadził ją z pełnem zaparciem i poświęceniem uczeń kl. VIII. Tadeusz Pileski.

Próby odbywały się raz na tydzień, co piątki, a przed każdorazowym występem codziennie.

Orkiestra brała udział we wszystkich uroczystościach szkolnych, oraz w wieczorze ku czci Jana Kochanowskiego, urządzonym w sali Starego Teatru; nadto występowała dwa razy na wieczorkach, urządzanych przez T. S. L. dla szerszego ogółu.

Zespół tworzyli uczniowie:

Kl. II a: Kukliński Czesław;

Kl. III b: Jasiński Mieczysław;

Kl. IV b: Gnojek Adam, Karaś Eryk, Rybarski Kazimierz, Romański Tadeusz;

Kl. V a: Bogatyński Antoni;

Kl. VI a: Borkowski Jerzy, Ekier Jan, Gostkorzewicz Samuel, Majer Teodor;

Kl. V b: Mikulski Józef, Ziemba Adam, Karaś Eugenjusz;

Kl. VI a: Menschik Zygmunt, Zgorzelski Józef;

Kl. VI b: Ochalski Jan, Turek Kazimierz, Romański Zbigniew, Wilga Witold;

Kl. VII: Chmura Henryk, Jaglarz Zbigniew, Kleszczyński Ignacy, Kukliński Antoni, Senowski Jerzy;

Kl. VIII: Czyżowski Artur, Pileski Tadeusz (dyrygent), Süsskind Jakób.

Przerobiono w b. r. następujące utwory:

1) Marsz Weselny — Feliksa Mendelsohna Barholdy'ego;
2) Polonez — Kurpińskiego;
3) Uwertura „Lustspiel" — Keller Belli;
4) Fragment z opery Zygmunt August — Jotejki;
5) Mazury — Namysłowskiego;
6) Wyjątki z opery Halki — Moniuszki.

Jak wyżej wspomniałem, Zakład prowadził w b. r. szkolnym przy finansowem poparciu Komitetu Rodzicielskiego zbiorową naukę gry na skrzypcach, powierzając ją Panu Janowi Gracy, absolwentowi Krakowskiego Konserwatorjum Muzycznego.

Zgłosiło się 31 chłopców, których stosownie do ich biegłości w grze podzielono na trzy grupy: początkujących, średnio

zaawansowanych i już dobrze wyszkolonych. Każda grupa odbywała naukę dwa razy na tydzień, w godzinach wieczornych. O postępach chłopców świadczy najlepiej fakt, że grupy średnia i wyszkolonych brały udział już w zespole orkiestry symfonicznej.

3. Koło Miłośników Fotografji.

Założone na wiosnę 1929 r. Koło Miłośników Fotografji prowadził w dalszym ciągu prof. A. Dziurzyński i Zarząd, do którego weszli uczniowie: Jan Gols (VII), Witold Goliszewski (VII), Antoni Kukliński (VII), Ignacy Kleszczyński (VII) i Józef Lipczyński (V a).

Praca w Kole polegała na kształceniu teoretycznem przez odczyty, pokazy, pogadanki i praktycznem w ciemni pod kierunkiem opiekuna i gospodarza ucznia T. Kleszczyńskiego.

Odczyty wygłosili: prof. A. Dziurzyński 1) O diapozytywach jednobarwnych, 2) O autochromach.

J. Gols 1) Historja fotografji, 2) O powiększaniu i aparatach powiększających.

W. Goliszewski 1) O zdjęciach portretowych.

Praca w ciemni dostępną była dla wszystkich członków bez ograniczenia i bez dopłaty, a to dzięki zaprowadzeniu miesięcznej wkładki członkowskiej w wysokości 1 zł. Umożliwiła ona zakup potrzebnych odczynników chemicznych, jakoteż prowadzenie drobiazgowej sprzedaży płyt i papierów, przeznaczonych dla młodzieży uboższej. Żmudną tą, odpowiedzialną, a wzorowo prowadzoną pracą zajmował się uczeń J. Kleszczyński. Dla skierowania wysiłków członków w kierunku artystycznym przeprowadzono konkurs na temat dowolny z trzema nagrodami honorowemi w formie żetonów metalowych. Sąd konkursowy w osobach prof. J. Jodłowskiego i L. Leszki i p. Golsa, ojca prezesa K. M. F., przyznał pierwszą nagrodę K. Wyrobkowi z kl. VIII, drugą A. Czyżowskiemu z kl. VIII i trzecią K. Gibińskiemu z kl. V a. Przyszły konkurs, również na temat dowolny, rozstrzygnięty będzie z końcem września i należy spodziewać się, że będzie silnie obesłany ze względu na pierwszą nagrodę, którą stanowić będzie aparat fotograficzny, formatu 4.5×6 z anastygmatem Meyera Helioplanem 5.4, kasetami i 2 paczkami filmów, a ofiarowany K. M. F. przez znaną firmę krakowską B. Furowicza, ul. Sławkowska 2. Dyrekcja, jako też zarząd Koła czują się w miłym obowiązku podziękowania na tem miejscu wspomnianej firmie za pomoc materjalną i widoczne interesowanie się rozwojem Koła od samego początku jego założenia. Również dzięki inicjatywie p. B. Furowicza otrzymało Koło od berlińskiej firmy „Agfa“ 37 paczek papieru chlorosrebrnego 9×12, 3 paczki papieru bromosrebrnego 18×24 i 8 albumów reklamowych ze zdjęciami na

papierach Agfa. Papiery te, jak na to w zupełności zasługują, cieszyły się dużą wziętością u członków, a Zarząd Koła dziękuje firmie Agfa za przyczynienie się do rozpowszechnienia fotografji amatorskiej wśród młodzieży polskiej.

W b. r. inwentarz K. M. F. powiększył się o aparat powiększający, wykonany pierwszorzędnie dzięki pomocy p. I. Kleszczyńskiego, por. W. P. i jego syna Ignacego, ucznia kl. VII. Nadto zakupiono filter żółty i album przeznaczony na lepsze zdjęcia członków. Finansami Koła kierował uczeń A. Kukliński. Ponieważ dochody wynosiły 170.25 zł., a rozchody 110.70 zł., — więc na rok przyszły pozostaje jako saldo kwota 59.55 zł.

e) Wychowanie fizyczne:

Zakład nasz, nie posiadając sali własnej do prowadzenia ćwiczeń cielesnych, korzystał za opłatą w ciągu roku szkolnego częściowo z urządzeń w „Sokole“, a częściowo w Seminarjum nauczycielskiem męskiem. Koszta znaczne wynajmu sal pokryło przeszło w ²/₃ Kur. O. S.

Metodyczne lekcje gimnastyki szwedzkiej według programu ministerjalnego odbywały się w porze rannej, nieznaczną ilość godzin (10) przeniesiono na popołudnie. W miesiącach cieplejszych ćwiczono wyłącznie na boisku „Sokoła“ i w Parku Dra Jordana. Przepisany strój gimnastyczny obowiązywał wszystkich wychowanków. Niewielka liczba uczniów z wadami organicznemi była zwolniona przez lekarza szkolnego na podstawie skrupulatnego badania od regularnych, metodycznych ćwiczeń tudzież gier popołudniowych. Słabsi, ze skłonnościami do zaziębień, korzystali przeważnie w okresie zimna z czasowego kilku- lub kilkunastotygodniowego zwolnienia. Wychowawca pozostawał w ścisłem porozumieniu z lekarzem szkolnym.

Oprócz metodycznych lekcyj stosowano w szerokim rozmiarze zabawy i gry, jużto w godzinach lekcyjnych, jużto w godzinach specjalnie na to przeznaczonych (popołudniowych). Najbardziej lubianemi grami przez uczniów były: koszykówka, siatkówka, piłka ręczna i cały szereg innych. Zarówno przy systematycznych ćwiczeniach, jak i wszelkiego rodzaju grach, olbrzymią wagę kładziono na wiek, siły i sprawność cielesną uczestników, biorąc pod uwagę czas trwania wysiłku i stopień zmęczenia. Lekką atletykę uprawiano gorliwie w parku Dra Jordana i na boisku „Cracovii“.

Ze sportów naczelne miejsce zajęły: w zimie — łyżwiarski i narciarski, w lecie — tennisowy i pływacki. Kilka drużyn zaprawiało się w hockey'u, a przeważająca liczba uczniów, posiadając własne łyżwy, jużto wypożyczając je z inwentarza szkolnego (55 par), korzystała ze ślizgawki. Narciarstwo rów-

nież kwitnęło. Szkoła, rozporządzając w inwentarzu 38 parami nart, wypożyczała je ochotnym i tym sposobem przyczyniała się w dużej mierze do rozwijania i popierania tego królewskiego sportu. Młodsze zastępy znajdowały poza łyżwami największą przyjemność w sporcie saneczkowym. Wychowawca urządził kilka wycieczek (kuligów) z młodszemi klasami w okolicę Lasu Wolskiego i Bielan.

Dyrekcja popierała bardzo silnie sport tennisowy. Zakupiwszy rakiety i piłki, wynajęła kort w Parku Dra Jordana, w maju po 3, w czerwcu po 4 godziny dziennie. Kolarstwo traktowano indywidualnie. Wspólnych imprez nie urządzano. Uwzględniano również wioślarkę, szermierkę, sport strzelecki, ale w szczupłym zakresie. Pływanie miało bardzo wielu zwolenników. Baseny w parku Krakowskim, w Łobzowie, plaże wiślane były gromadnie uczęszczane.

Wycieczki urządzano sporadycznie przez poszczególnych opiekunów. Wychowawca odbył 2 wycieczki do Tenczynka, 1 do Czerczy, 1 do Poznania na P. W. K., 1 sześciodniową nad polskie morze.

W b. r. szkolnym nie zorganizowano święta sportowego, przenosząc je w myśl zarządzenia Kuratorjum na jesień następnego roku. Pomimo to poszczególne klasy urządzały często rozgrywki z innemi w niektórych grach, lub też z drużynami z innych gimnazjów.

Oprócz tych zajęć, obowiązujących do pewnego stopnia całą młodzież, chłopców chętnych przygarniały różne organizacje uczniowskie, do których zaliczyć należy Koło Sportowe, harcerstwo i hufiec.

1. Koło sportowe.

Liczyło ono 120 członków. Rozpoczęło działalność od walnego zebrania 2 września 1929 r., na którem dokonano wyboru nowego Wydziału i omówiono program działalności. Prezesem wybrano Skrochowskiego Kazimierza, wiceprezesem Radwańskiego Wojciecha, skarbnikiem Golsa Jerzego, sekretarzem Zgorzelskiego Józefa. Praca Koła grupowała się w poszczególnych sekcjach, które rozwijały żywą działalność. I tak sekcja pływacka (kierownik Rouppert Leszek), łyżwiarska (Zgorzelski Józef), narciarska (Skrochowski Kazimierz), gier i zabaw (Czajka Br.), lekkoatletyczna (Sarnowicz Józef), tennisowa (Biedroński Mieczysław), szermiercza (Gols Jerzy) i kolarska (Sawicki Jan). Sekcja wioślarska pozostawała pod bezpośrednim kierownictwem Opiekuna Koła.

Główny nacisk położyło Koło na wyszkolenie nowych adeptów w poszczególnych gałęziach sportu, nie zaniedbując ćwiczeń dla sprawnych. Koło posiada na dość wysokim poziomie stojącą drużynę narciarską (szereg odznak za sprawność

od Polskiego Związku Narciarskiego), wioślarską (najlepsza czwórka na Przystani Szkolnej), łyżwiarską i pływacką (Rouppert).

Drużyny gier i zabaw oraz lekkoatletyczna przygotowują się pilnie do dorocznych zawodów szkolnych.

Dla zaznajomienia uczniów z pewnemi gałęziami sportu, wygłosił P. Prof. L. Leszko w zakładzie dwa odczyty, ilustrowane obrazami świetlnemi, na temat: 1) Turystyka górska; 2) Narciarstwo.

2. Harcerstwo.

Harcerze zakładu, w liczbie 91, zgrupowani byli w trzech drużynach, a to w drużynie I —25, IV — 36, VI — 30. Drużynę V rozwiązały władze harcerskie dla braku drużynowego.

Opiekę nad drużynami z ramienia Dyrekcji sprawował Profesor Jakób Plezia.

Aby dać pełny obraz życia naszych harcerzy, tak w czasie feryj letnich, jako też w ciągu roku szkolnego, zobrazuję je tak, jak się ono rozwijało w poszczególnych drużynach.

a) Drużyna I.

W czasie wakacyj wzięło udział w obozie drużyny I-szej, urządzonym na kresach wschodnich (Horoszowa, poczta Mielnica nad Dniestrem), 22 uczniów z gimn. IV., jeden w charakterze zastępcy komendanta, dwóch w charakterze zastępowych, reszta jako członkowie. Obóz trwał od 4. VII.—30. VII. 1929 r. łącznie z podróżą. Koszta na osobę wynosiły 60 złotych.

Program obozu obejmował działy:

a) Wychowanie moralne. — Wyrobienie karności i posłuszeństwa, poczucia godności osobistej, szlachetności, szczerości, wzajemnego zżycia się chłopców.

b) Wyrobienie harcerskie. — Ćwiczenia zmysłów i spostrzegawczości, program II i III stopnia (np. samarytankę, kartografję, sygnalizację, tropienie, wiadomości o Polsce, harcerstwie, krajoznawstwo i t. d.).

c) Wychowanie fizyczne. — Codzienna gimnastyka, lekkoatletyka, pływanie (chłopcy kąpali się dwa razy dziennie), wioślarka (była łódź), strzelanie, gry i zabawy.

d) Praca oświatowa. — Drużyna, aby odwdzięczyć się K. O. P., urządziła przedstawienie na dochód budowy kościoła, odczyty dla żołnierzy, a podczas pięciodniowej wycieczki urządzono szereg ognisk pokazowych.

Na obozie przebywał jako opiekun z ramienia K. P. H. pan Józef Hexel, inspektor Izby Skarbowej. Opiekę lekarską sprawował lekarz wojskowy i przebywający na obozie dh. M. Pieczarkowski, były wychowanek P. Gimn. IV, słuchacz V r. medycyny.

Drużyna urządziła z obozu wycieczkę do Okopów świętej Trójcy, skąd udała się do Chocima na stronę rumuńską, gdzie zwiedziła mury zamku chocimskiego.

W ciągu roku szkolnego celem drużyny było wyrobienie moralne, harcerskie i fizyczne. Do tego zdąża się wytrwale przez pracę prowadzoną systemem zastępowym. Zastępy poza wyrobieniem harcerskiem i moralnem zwracają baczną uwagę na wychowanie fizyczne, które już teraz dało dodatnie wyniki. Drużyna zdobyła bowiem I miejsce w zawodach pływackich o mistrzowstwo Hufca, oraz pierwsze miejsce w zawodach strzeleckich. W pracach drużyny bierze udział 25 chłopców z gimn. IV-go, a mianowicie z klasy VI — 6, V — 1, IV — 3, III — 2, I — 13. Z tego część tworzy zastęp „Lisów", który przerabia II stopień, część zastęp „Sępów", przerabiających III stopień. Reszta chłopców jest zgrupowana w innych zastępach. Zbiórki zastępów odbywają się raz na tydzień, drużyny co 2 tygodnie (Lisy: zbiórek 32, wycieczek 8 w okolice Krakowa, Sępy: zbiórek 43, wycieczek 12 w okolice Krakowa). Oprócz zbiórek odbył się w drużynie teoretyczny kurs łączności oraz kurs samarytański.

Drużynie śpieszy z wydatną pomocą K. P. H.; dzięki jej mogła drużyna odmalować izbę, w której zbierają się chłopcy, aby czytać prenumerowane pisma, np. Harcmistrza, Skauta, Harcerza, Na tropie, Morze. Drużyna urządziła wspólnie z K. P. H. opłatek, św. Mikołaja, Święcone. Naogół praca w drużynie podniosła się znacznie, czego dowodem mianowanie drużyny drużyną sztandarową Hufca Krakowskiego.

Drużynę prowadzi Z. Bałabuszyński, słuchacz I. roku agronomji.

b) Drużyna IV.

W lipcu 1929 urządziła drużyna IV obóz pod namiotami w Porębie koło Kęt. Obóz prowadził Zygmunt Lubartowski. Opiekunem był dh. Prof. Mieczysław Lewiński. W obozie wzięło udział 16 uczniów gimnazjum IV. Trwał on od 2 do 29 lipca włącznie. Celem obozu było wyrobienie tak fizyczne jak i moralne harcerzy oraz uzyskanie stopni harcerskich. Z obozu urządzono szereg parodniowych wycieczek w dalszą i bliższą okolicę.

W ciągu roku drużyna przygotowuje się intensywnie do akcji letniej i pracuje nad wyrobieniem członków pod względem harcerskim. Drużyna liczy 36 uczniów tutejszego zakładu, zgrupowanych w zastępach „Orlów", „Szarych Kozic" i „Misiów". Zastęp „Orlów", jako najstarszy, przerabiał program II-go i III-go stopnia, urządzając cały szereg ćwiczeń. Zastęp „Szarych Kozic" odbywał szereg wycieczek zarówno w porze cieplejszej, jak i w zimie. Zastęp „Misiów" składał się z najmłodszych

członków drużyny. Ogółem odbyto zbiórek: zastęp „Orłów" 62, zastęp „Szarych Kozic" 73, „Misiów" 58. Zbiórek drużyny 22.

W drużynie oprócz zastępów grupowali się członkowie w kółkach według zamiłowania, albowiem przy drużynie istniały kółka: fotograficzne, krajoznawcze, łyżwiarskie, narciarskie, które urządzały wspólne wycieczki. Zastępy zbierały się co pewien czas na wspólne „herbatki", połączone z produkcjami muzyczno-wokalnemi. Mimo trudnych warunków (lokal drużyny zajęła komenda Hufca), praca posuwa się naprzód. Zastęp „Szarych Kozic" urządził dla drużyny loterję, zastęp „Orłów" ozdobił artystycznie na konkurs świetlic izbę drużyny. Bibljoteka drużyny liczy do 500 dzieł o treści techniczno i ideowo harcerskiej, oraz odpowiedniej dla młodzieży belletrystyki.

W ciągu roku szkolnego drużyna prowadziła bufet szkolny, który cieszył się poparciem uczniów i przynosił drużynie dochód. Na uroczystość 3-go maja drużyna zajęła się rozsprzedażą nalepek T. S. L. Drużynowym był Czesław Gerula. stud. III-go roku med., przybocznym M. Mroczkowski Zbigniew, a zastępowymi druhowie: Bron. Bochenek, Aleksander Hrebeniuk i Władysław Szostak.

c) Drużyna VI.

W miesiącu lipcu odbył się stały obóz drużyny VI pod namiotami w miejscowości Krzczonów, pow. Myślenice. Obóz ten, trwający 29 dni, od 2 do 30 lipca, prowadził Stan. Leszczycki, słuchacz III roku filozofji Un. J. Koszta obozu na osobę wraz z przejazdem na miejsce i z powrotem do Krakowa samochodami wynosiły 60 zł., uboższi jednak harcerze, nie będący w stanie zapłacić całej taksy, otrzymywali zniżkę do 40 zł. Celem obozu było wyrobienie fizyczne i moralne chłopców, wyrobienie techniczno-harcerskie, przyczem silny nacisk kładziono na krajoznawstwo oraz wycieczki w Tatry, Gorce, na Babią Górę i t. p. W obozie tym wzięło udział 8 uczniów gimnazjum IV-go, a to z klasy VII — 3, z kl. V a — 1 oraz z kl. IV a — 4.

Prócz obozu letniego urządziła również drużyna, jedyna z drużyn krakowskich, obóz zimowy w Zawadce pod Myślenicami. W obozie, który trwał 9 dni, od 28. XII. 1929 r. do 5. I. 1930, wzięli udział 3 harcerze z gimn. IV, a to z kl. VIII — 2 i z kl. VI a — 1. Koszta przejazdu i pobytu na obozie wynosiły 25 zł. na osobę. Komendantem obozu był drużynowy Eugenjusz Fik. Obóz poświęcony był wyłącznie wyrobieniu narciarskiemu.

Po powrocie z obozu letniego powiększono drużynę o kilkunastu członków, których przyjmowano wyłącznie niemal z gimnazjum IV tak, że drużyna posiadała w ciągu roku 30 uczniów tego zakładu. Harcerze z gimnazjum IV zgrupowani byli w trzech zastępach: „Niedźwiedzi", „Wilków" i „Turów"; prócz

tego należeli do rady drużyny. Zastęp „Niedźwiedzi“ tworzyli wyłącznie uczniowie klas niższych; do zastępów zaś „Wilków“ i „Turów“ harcerze starsi z klas V do VIII. Program pracy dostosowany był ściśle do wieku i wykształcenia harcerzy. Z uczniów gimn. IV posiada stopień wywiadowcy 7 harcerzy, młodzika — 6, stopnie wilczęce — 2. Posiadają oni również 25 sprawności harcerskich i wilczęcych.

W okresie sprawozdawczym odbywała drużyna zbiórki w każdą niedzielę oraz brała udział w 6 zbiórkach Hufca, odbywanych bądź to w celu przyjęcia skautów angielskich, bądź też z okazji świąt narodowych: rocznicy Powstania Listopadowego, Konstytucji 3-go maja i t. p. Zastępy „Wilków“, „Niedźwiedzi“ i „Turów“ odbyły ogółem 78 zbiórek własnych. Z tego „Niedźwiedzie“ 34, „Wilki“ 27 i „Tury“ 17; prócz tego zastępy odbyły 7 wycieczek: najmłodszy na Bielany i do Skały Kmity, starsze do Tenczynka, Bolechowic, Czernej i Wierzchowia.

Drużynę prowadzi Eugenjusz Fik.

3. Hufiec P. W.

Na obozie P. W. w Bystrej było uczniów 8. Do hufca przysposobienia wojskowego zapisało się w roku szkolnym 1929/30 uczniów 33, a to z kl. VIII — 5, VII — 7, VI a — 11, VI b — 9, V — 1. Na stopniu I ćwiczyło 22, na stopniu II — 5, a do międzyszkolnego hufca należało 6. Stopień I przerobił wyszkolenie pojedyńczego żołnierza, stopień II wyszkolenie drużyny.

Hufiec brał udział w zawodach strzeleckich z broni wojskowej i mało kalibrowej oraz w trójboju, zdobywając II miejsce.

Szefem hufca był początkowo K. Pazur, ucz. kl. VIII, następnie L. Paszkiewicz, ucz. kl. VII. Opiekę sprawował Prof. J. Plezia.

4. Sprawozdanie lekarza szkolnego.

Nad zdrowiem młodzieży czuwał lekarz szkolny Dr Adolf Klęsk, który zbadał szczegółowo wszystkich uczniów i to przeważnie w obecności rodziców. Chorych niezamożnych kierowano do poradni szkolnych: wewnętrznej, ocznej, nerwowej, wad wymowy i nowo utworzonej ortopedycznej, w której uczniowie ze skrzywieniami kręgosłupa odbywali zarazem odpowiednią gimnastykę leczniczą. Ponadto lekarz zbadał członków orkiestry, hufca szkolnego, kandydatów do zawodów sportowych jako też pragnących udać się na kolonję wypoczynkową w Porębie. Z gimnastyki zwolniono zupełnie 64 uczniów z powodu cierpień serca, nerek lub płuc, 24 zaś zwolniono czasowo, względnie od cięższych ćwiczeń.

Stan zdrowia ogółem był wcale zadawalniający. Z chorób zakaźnych obserwowano: 1 wypadek szkarlatyny, 2 odry, 2 ospy wiecznej, 2 różyczki, wreszcie 38 wypadków mumpsa, co jednak tłumaczy się ogólną epidemją, panującą w miesiącach zimowych w mieście. Z powodu tego ostatniego cierpienia kontrolowano uczniów niemal codziennie po klasach, wszelkie podejrzane wypadki usuwano zaraz ze szkoły, a lekarz wygłaszał odpowiednie pogawędki do uczniów. Tym ostrym zarządzeniom zawdzięczać należy stosunkowo niewielką ilość schorzeń na mumpsa w zakładzie, podczas gdy w innych szkołach choroba ta przyjęła znacznie większe rozmiary. Wszystkie przypadki przebiegały lekko i bez komplikacyj. Prócz tego lekarz wygłaszał pogawędki higjeniczne w każdej klasie na temat czystości, chronienia się od chorób zakaźnych, a w klasach najwyższych wygłosił wykłady o alkoholizmie i zgubnych skutkach nikotyny. Rodzicom udzielano codzień informacyj o stanie zdrowia dzieci między godz. 8-mą a 9-tą rano.

W nagłych wypadkach interwenjowano 49 razy. Z apteczki szkolnej korzystało 57-miu uczniów. Apteczka zaopatrzoną została w odpowiednie lekarstwa i opatrunki częściowo przez Dyrekcję zakładu, częściowo z darów Rodziców, za co im na tem miejscu Dyrekcja składa najserdeczniejsze podziękowanie.

W szkła zaopatrzono na nowo 36 uczniów. Ogółem nosi szkła 61. Przeciwko ospie wyszczepiono 105. Dwóch skierowano z powodu cierpienia natury gruźliczej do Zakopanego, a 16-tu wątłych lub zagrożonych tem cierpieniem poddano leczeniu lampą kwarcową w Kasie Chorych, w Państw. Pomocy Lek. i w Miejskiem Ambulatorjum Lamp Kwarcowych.

W klasie 7-mej wykładał lekarz regularnie higjenę po jednej godzinie tygodniowo, jako też odbył z uczniami tej klasy kurs pierwszej pomocy w nagłych wypadkach.

W klasach są wszędzie umywalki z wodą płynącą, ręczniki i spluwaczki na stojakach, a klasy odczyszcza się prócz zwykłego szorowania także aparatem odkurzającym „Elektrolux". W czasie dni przeciwgruźliczych wygłaszano pogadanki o tej chorobie, a młodzież z wielkim zapałem pomagała lekarzowi w rozsprzedaży znaczków, których w samym zakładzie sprzedano przeszło tysiąc. Uczniowie klas wyższych zwiedzili wystawę przeciwgruźliczą. Uczniowie zakładu korzystać mogli ze zniżek w aptekach, łazienkach jako też w poradniach dentystycznych.

Na wszystkich posiedzeniach Rady Pedagogicznej higjena stanowiła osobny punkt programu; lekarz odczytywał sprawozdanie okresowe o stanie zdrowotności dzieci szkolnych, przyczem wywiązała się zawsze bardzo ożywiona dyskusja na ten temat. Na jednem poruszył P. Dr Klęsk zagadnienie zwalniania uczniów od ćwiczeń cielesnych.

Uwalnianie dzieci od ćwiczeń cielesnych.

W sprawie uwalniania dzieci od ćwiczeń cielesnych i gimnastyki spotykamy się bardzo często z rozmaitemi żądaniami, które nie stoją zawsze w prostym stosunku do zdrowia dzieci. Dość wpomnieć, że przeszło 10% dzieci zgłasza się o uwolnienie od ćwiczeń cielesnych. Chcąc właśnie wyjaśnić tutaj parę kwestyj ku pożytkowi młodzieży, zabieram głos w tej sprawie.

Chęć uwalniania dzieci od gimnastyki wypływa bardzo często z tego powodu, że rodzice przypominają sobie jak to za ich szkolnych czasów gimnastyka była przedmiotem męczącym. Obecnie czasy się zmieniły. Gimnastykę prowadzą fachowo wykształceni wychowawcy fizyczni, posiadający gruntowne wiadomości z anatomji i fizjologji. Ćwiczenia prowadzi się nie mechanicznie, ale urozmaica często i przeplata śpiewem, zabawami a nawet tańcem i łączy z zabawami ruchowemi tak, że dziecko nietylko się na tych lekcjach nie nudzi, ale owszem bawi, czego najlepszym dowodem jest objaw, że rodzice bardzo często proszą lekarza o uwolnienie dziecka, a dziecko błaga znów, by na gimnastykę chodzić mogło!

Przedewszystkiem zmieniły się nasze zapatrywania na kwestję ewentualnej szkodliwości gimnastyki, względnie przemęczania dziecka. Dawniej uwalniano z zasady od gimnastyki dzieci wątłe, źle rozwinięte i niedokrwiste, a to z tych powodów, że rzekomo nie mają one sił do ćwiczeń. Obecnie jesteśmy przeciwnego zdania i właśnie dzieciom takim polecamy umiarkowane i niemęczące ćwiczenia, aby mogły rozwinąć się fizycznie. Kiedyż to bowiem będą one miały do tego sposobność, jeżeli nie w swej młodości? Uwalniano również od gimnastyki dzieci łatwo męczące się, cierpiące na bóle głowy i skłonne do zaziębień. Obecnie względy te odpadają, skoro ćwiczenia prowadzi fachowy wychowawca, a każde dziecko przedtem bada lekarz. Nadto wychowawca fizyczny uważa na każdego ucznia i w razie potrzeby sam skierowywuje go zpowrotem do lekarza. W dzisiejszych czasach nie brak nawet takich higjenistów, którzy polecają umiarkowaną gimnastykę nawet przy pewnych formach cierpień serca, np. nerwicy, lekkich schorzeniach nerek i w początkowych stadjach gruźlicy, zwłaszcza jeżeli wchodzą w rachubę ćwiczenia ruchowe i oddechowe na świeżem powietrzu.

Ćwiczenia fizyczne, zabawy ruchowe i sporty działają prócz tego dodatnio na dziecko psychicznie, wyrabiając w niem samodzielność, przytomność umyslu, szybką orjentację i życiową pewność siebie.

Obecnie w szkole współpracuje lekarz z wychowawcą fizycznym. Dawniej uwalniano dzieci w czambuł od wszelkich ćwiczeń, obecnie indywidualizuje się i po zbadaniu lekarskiem

uwalnia się dzieci tylko częściowo, lub czasowo od pewnych ćwiczeń, a natomiast zaleca się im inne, przez co gimnastyka nietylko nie może szkodzić, ale stała się jednym ze środków leczniczych. Dawniej np. twierdzono, że wskutek długiego siedzenia nieraz w niedogodnej i niewłaściwej ławce szkolnej i przez wadliwą pozycję przy pisaniu dzieci nabywają w szkole skrzywień kręgosłupa. Tymczasem badania lekarzy szkolnych wykazały niezbicie, że **w największej ilości wypadków dzieci przychodzą już do szkoły ze skrzywieniem kręgosłupa** i tu dopiero ewentualnie to cierpienie się pogarsza. Obecnie lekarz bada każde dziecko przy wstąpieniu do szkoły i dlatego żadne skrzywienie nie może ujść jego uwagi; poleca też zaraz w lżejszych przypadkach odpowiednie ćwiczenia gimnastyczne, prostujące kręgosłup, a w cięższych kieruje dziecko do poradni ortopedycznej. **Z tego też powodu szkoła w dzisiejszych czasach nie krzywi dzieci, jak dawniej twierdzono, lecz owszem prostuje!**

Bardzo często popełnia się czasem tę nielogiczność, że **prosi się lekarza o zwolnienie dziecka z gimnastyki, a równocześnie pozwala się im oddawać bez wytchnienia rozmaitym sportom, które o wiele więcej młodzież przemęczają niż racjonalne ćwiczenia gimnastyczne!**

Aby jednak gimnastyka rzeczywiście spełniała dobrze swoje zadanie, musi odbywać się w dogodnych i odpowiednich warunkach. Każda szkoła powinna zatem posiadać higjeniczną, w zimie dobrze ogrzaną salę gimnastyczną, by dzieci mogły tam spokojnie ćwiczyć w odpowiednich strojach. Niestety niewiele szkół takie sale posiada i z tego powodu dzieci muszą śpieszyć się gdzieś do odległego miejsca na gimnastykę, a po gimnastyce muszą znowu, nieraz nie odpocząwszy należycie, wracać do zakładu. Stąd pochodzą skargi rodziców, że dzieci na lekcji gimnastyki się zaziębiają. Jeżeli jednak zakład posiada dobrą salę gimnastyczną, to w takim wypadku rodzice mogą być zupełnie spokojni i całą tę sprawę zostawić do rozstrzygnięcia lekarzowi szkolnemu jako też wychowawcy fizycznemu. Żywimy też nadzieję, że z czasem uwalniania z gimnastyki należeć będą do wyjątków i ograniczać się będą rzeczywiście tylko do tych dzieci, które absolutnie ze względu na swój stan zdrowia żadną miarą ćwiczyć nie mogą, a tych będzie znikomo mało.

f) Wychowanie gospodarcze.

Do roku sprawozdawczego istniały w Zakładzie dwie organizacje, które miały wyrabiać u uczniów zainteresowanie się sprawami handlowo-gospodarczemi, a to Kramik szkolny i antykwarnia. Ponieważ jednak uczniowie okazywali małe zainteresowanie się kramikiem, przeto Dyrekcja w porozumieniu

z dotychczasowym opiekunem, Prof. Rudolfem Niemcem, postanowiła go zlikwidować, co też uskuteczniono w ciągu miesiąca września. W dalszym ciągu działała natomiast

Antykwarnia,

która jak w latach uprzednich, tak i w obecnym okresie sprawozdawczym zabiegała przedewszystkiem o to, ażeby młodzieży naszego zakładu ułatwić tanie a łatwe nabycie podręczników szkolnych. Żeby tem pewniej osiągnąć wytknięty cel, opiekun antykwarni Ks. Dr J. Rychlicki odbył parę zebrań z przedstawicielami poszczególnych klas, na których omówiono pewne zmiany w dotychczasowej metodzie działania.

Na pochwałę młodzieży zaznaczyć wypadnie, iż z roku na rok coraz lepiej rozumie zamierzenia antykwarni i darzy ją coraz większem zaufaniem, czego dowodem oczywistym było to, iż z pośród naszych wychowanków bardzo mały odsetek brał udział w „giełdzie książkowej“ na ulicy Szpitalnej. Dla dobra swych młodszych kolegów pracowali z całą bezinteresownością Pazur Kazimierz i Łubieński Ludwik z kl. VIII-ej.

Z roku ubiegłego zostało książek	386
W obecnym zakupiono	830
Razem	1216
z czego sprzedano książek	913
Na rok następny zostaje	303

Wartość ich szacunkowa wynosi: 647.85 zł.

W p r z y c h o d z i e:

Ze sprzedaży 913 książek	1834.90 zł.

W r o z c h o d z i e:

1) Kupno 830 książek	1300.10 zł.
2) Oprawa książek	417.30 zł.
3) Bloczki	1.15 zł.
Razem	1718.55 zł.

Saldo: 116.35 zł. + 647.85 zł. = 764.20 zł.

g) Opieka nad młodzieżą.

Zakład nasz, liczący z początkiem roku szkolnego 678 uczniów, był w tem szczęśliwem położeniu, że mając dzieci przeważnie ze sfer inteligencji, znajdował je otoczone troskliwą opieką Rodziców, rozumiejących znaczenie i wartość dobrego wychowania. Nad temi więc dziećmi nie potrzebował roztaczać zbyt daleko posuniętej opieki pozaszkolnej.

Z tem większą gorliwością zajął się młodzieżą umieszczoną po stancjach — było jej stosunkowo bardzo niewiele — i uczniami dojeżdżającymi, nad którymi roztaczał opiekę z ramienia Rady Pedagogicznej Ks. Prof. Władysław Macheta.

Duże pole działania otworzyło się jednak w dziedzinie charytatywnej. Pogarszające się z dnia na dzień stosunki ekonomiczne, rosnąca drożyzna, musiały niekorzystnie odbić się na dziatwie szkolnej. Nad złagodzeniem jej doli czuwał Ks. Prefekt Dr Józef Rychlicki, jako opiekun Pomocy Koleżeńskiej, a zarazem Moderator Sodalicji.

Zorganizował bowiem przy Sodalicji Marjańskiej sekcję, która wzięła sobie za cel dostarczanie drugich śniadań najbiedniejszym kolegom. Tego rodzaju działalność miała z jednej strony ulżyć doli potrzebujących, z drugiej zaprawić i wyrobić członków Sodalicji w posłudze potrzebującym.

Całą akcję oparto przedewszystkiem na dobrej woli i życzliwości zamożniejszej dziatwy. Ochotni robili ofiarę nie z „kieszeni rodziców", czy też ze złożonych oszczędności, ale z własnych najlepszych uprawnień, składając w jeden dobrowolnie obrany i zgóry zgłoszony dzień tygodnia swoje drugie śniadanie na ręce ustanowionych „kwestarzy". Zebrane dary gromadził w wypożyczalni podręczników szkolnych prezes sekcji, dokąd śpieszyli po nie na dużej pauzie ci, którym rodzice mogli dać tylko pierwsze i to nieraz bardzo skromne śniadanie.

Dla zrozumiałych powodów tok całej pracy był pomyślany w duchu Chrystusowej zasady: „niech nie wie lewica, co daje prawica!" Ci, którzy otrzymali drugie śniadanie, nigdy nie wiedzieli, kto je złożył do „kwestarskiego kosza"; ofiarodawcy również nie znali tych, którym wyświadczyli koleżeńską przysługę. Miłość miała naprawdę piękne do działania pole, a próżność i pycha nie znalazła żeru.

W tak ułożonych warunkach zebrano i rozdano przez ten czas śniadań 5786. Niewątpliwie tak pokaźna liczba świadczy bardzo dodatnio nietylko o sprawności sodalicyjnych kwestarzy, ale przedewszystkiem o dobrem i szlachetnem sercu naszej młodzieży. Jeśli dziś szczodrze i bez szemrania robi ofiarę na rzecz rówieśników, toć można sobie tuszyć, że się przed nią nie cofnie, gdy jej od niej zażąda Ojczyzna.

Z dobrego serca swych kolegów korzystało codziennie 27—32 chłopców. Z prawdziwie chrześcijańską miłością zabiegali o ich dobro sodalisi: Menschik Zygmunt z kl. VI a, Głębowicz Władysław z kl. VI a, Kuśnierz Zdzisław z kl. VII, Gibiński Kornel z kl. V a, Oszacki Jan z kl. V a.

Jakkolwiek młodzież, uczęszczająca do naszego Zakładu, w przeważnej części pochodzi z zamożniejszych domów, toć przecież w jej szeregach nie brakło i takich, którym niedostatek materjalny dawał się we znaki. Pieczę nad nimi roztoczyła „Pomoc Koleżeńska", która rozporządzając znacznemi funduszami, nie szczędziła trudów ni wydatków, żeby im zapewnić niezbędne do pracy warunki.

Kilkunastu uczniom dostarczyła materjału na ubranie, zakupiła nowe obuwie lub podniszczone dała do naprawy, to znowu w razie koniecznej potrzeby udzielała zasiłków pieniężnych na zakup okularów i lekarstwa, a w jednym wypadku na opłatę szkolną. Stosunkowo bardzo wielką kwotę przeznaczyła na obiady dla najbardziej potrzebującej dziatwy. Kuchnia „Związku Katolickich Niewiast“ przy ul. św. Tomasza stołowała u siebie przez cały okres sprawozdawczy przeciętnie dziesięciu z pośród naszych wychowanków, a między nimi byli i tacy, którym matka „na cały obiad“ mogła dać w domu „kromkę chleba i szklankę czystej herbaty“.

Żeby takie czy inne wsparcie, dane uczniom, nie miało w ich oczach piętna „jałmużny“, Pomoc Koleżeńska baczyła na to, ażeby mogli — przynajmniej niektórzy — stosownie do uzdolnień, spłacić dług wdzięczności. Zdolniejsi przerabiali lekcje ze słabszymi, a inni pracowali więcej od swoich kolegów dla organizacyj szkolnych.

Przy znanej drażliwości naszej młodzieży może niezawsze udało się odkryć rzeczywiście potrzebujących wsparcia. Atoli „Pomoc Koleżeńska“ robiła wszystko, co leżało w granicach jej możliwości, ażeby wyszukać i dać im to, co było konieczne do spełniania obowiązków szkolnych.

Że swoje zbożne założenia urzeczywistniła, to ma do zawdzięczenia „Komitetowi Rodzicielskiemu“ przy naszem Gimnazjum, który jej to zadanie ułatwił znacznym zasiłkiem, oraz JWP. Dyrektorowi Dr Ant. Kuklińskiemu, boć przeważnie przez jego ręce płynęły fundusze, któremi rozporządzała „Pomoc Koleżeńska“.

Imieniem niezamożnej młodzieży, Zarząd „Pomocy Koleżeńskiej“ składa im na tem miejscu najserdeczniejszą podziękę za dobre i ofiarne serce.

Przychód.

1)	Saldo z roku 1928/29	zł. 1,855.71
2)	Składki przy wpisach uczniów	„ 1,762.10
3)	JWP. M. Krzyżanowski	„ 50.—
4)	JWP. Potocki	„ 30.—
5)	JWP. Łastowiecka	„ 30.—
6)	JWP. Jabłonowska	„ 20.—
7)	JWP. Jedrzejowicz	„ 10.—
8)	JWP. Walter	„ 5.—
9)	JWP. Horodyński	„ 10.—
10)	JWP. Olszewski	„ 7.—
11)	Byli Abiturjenci przez Adm. „Czasu“	„ 100.—
12)	Uczniowie przy pożycz. książek z „P. Kol.“ .	„ 548.35
13)	Zasiłek Komitetu Rodzicielskiego Gimn. IV. .	„ 1,650.—
	Razem	zł. 6,114.16

Rozchód.

1) Zapomogi pieniężne dla uczniów	zł.	352.—
2) Obiady dla niezamożnej młodzieży	„	1,504.30
3) Obuwie	„	120.—
4) Materjał na ubrania	„	542.50
5) Na drugie śniadania dla uczniów	„	151.—
6) Oprawa książek szkolnych dla „Wypożyczalni" przy „Pomocy koleżeńskiej"	„	296.40
7) Zakup nowych podręczników szkolnych	„	811.70
8) Różne	„	8.55
	Razem zł.	3,759.45

Saldo na rok 1930/31: 2,359.71 zł.

Przy Pomocy Koleżeńskiej istniała również

Wypożyczalnia podręczników szkolnych.

Wszyscy uczniowie, bez względu na stan swej zamożności korzystali z Wypożyczalni podręczników szkolnych. Bogatsi uiszczali z tego powodu drobne i dowolne kwoty; natomiast niezamożni otrzymywali częstokroć wszystkie potrzebne podręczniki bezpłatnie, co przy dzisiejszych warunkach finansowych, a zwłaszcza tak częstej zmianie szkolnych książek było dla nich naprawdę niemałą pomocą.

Z końcem ubiegłego roku Wypożyczalnia posiadała książek 1358; niezdatnych do dalszego użytku wycofano 73; nowych zakupiono 179. Zatem obecny stan inwentarza Wypożyczalni wykazuje dość pokaźną liczbę 1464 książek.

VI. KOMITET RODZICIELSKI.

Siódmy rok działalności Komitetu Rodzicielskiego na terenie naszego Zakładu zaznaczył się pewnemi korzystnemi zmianami zarówno w metodzie pracy, jako też w rozszerzeniu zakresu działania. Na pierwszem bowiem posiedzeniu nowowybranego Zarządu Komitetu, Prezes Pan Bronisław Bochenek nakreślił program, uwzględniający nietylko współpracę z Gronem Nauczycielskiem w dziele wychowania młodzieży, lecz również zbliżenie się do samej młodzieży i do jej Rodziców.

Ścisły kontakt z Radą Pedagogiczną utrzymywano za pośrednictwem delegata Rady Profesora Rudolfa Niemca, który brał udział we wszystkich posiedzeniach Zarządu, informując go o ważniejszych postanowieniach Rady, a tę znowu o uchwałach i życzeniach Komitetu.

Z młodzieżą zadzierżgnął Zarząd bliższe stosunki przez udział swych delegatów w niektórych przynajmniej organiza-

cjach uczniowskich. Było to niewątpliwie wielkiem poświęceniem się członków Zarządu, ale trud ten sowicie im się opłacił, ponieważ poznali nietylko zakres zainteresowań młodzieży, ale również warunki jej pracy, a co najważniejsze samą młodzież.

Szczęśliwie również powiodła się próba zbliżenia się Zarządu do większości rodziców przez urządzenie kilku tak zwanych wieczorów dyskusyjnych, na których omówiono gruntownie na podstawie referatów i obszernej dyskusji wiele zagadnień, dotyczących różnych dziedzin dzisiejszego prowadzenia młodzieży.

Pomyślność swej pracy zawdzięcza Zarząd swym członkom, którzy okazali się nietylko rodzicami, kochającymi własne swe dzieci, ale również jednostkami, miłującemi młodzież i przejętemi do głębi chęcią służenia jej swoją opieką i radą tak w szkole, jak i w życiu pozaszkolnem.

Prezesem Zarządu Komitetu Rodzicielskiego był w bieżącym roku szkolnym Pan Bronisław Bochenek, pełniący również funkcję delegata kl. VII, a zarazem opiekuna Czytelni uczniowskiej. Jego zastępcą był Pan Jan Menschik, delegat klasy VI a. Do prezydjum wchodzili nadto Pan Stanisław Nowakowski, jako sekretarz Zarządu i delegat klasy II b i Pan Wilga Józef, delegat kl. VI b, pełniący funkcję skarbnika, a zarazem interesujący się orkiestrą gimnazjalną. Delegatami klas byli następujący Panowie i Panie: Dr Stawowski Eugenjusz dla kl. I a i dla Kółka L. O. P. P., Rudolf Oplustil dla kl. I b, Różańska Zofja dla kl. II a, Jan Święcicki dla kl. III a i dla Kółka fotograficznego, Andrzej Filek dla kl. III b, Stanisław Siess dla kl. IV a i Kółka sportowego, Panek Władysław dla kl. IV b i harcerzy, Feliks Mroczkowski dla kl. V a, Felicja Daniekowa dla kl. V b, Emil Bogatyński dla kl. VIII.

Z ramienia zakładu zasiadali w zarządzie Dyrektor Dr A. Kukliński, Ks. Dr Józef Rychlicki, prefekt, i P. Rudolf Niemiec, profesor, jako delegat Rady Pedagogicznej.

Zarząd Komitetu zbierał się stale raz na miesiąc na posiedzenia, na których składano sprawozdanie z dokonanych czynności i układano program pracy na miesiąc przyszły. Razem odbyło się 11 posiedzeń, a to 27/IX, 27/X, 21/XI, 12/XII, 15/I, 18/II, 20/III, 15/IV, 4/V i 18/VI. Walne Zebranie zaś 9 października 1930 r.

Jak w latach ubiegłych, tak i w bieżącym roku szkolnym Komitet Rodzicielski popierał przedewszystkiem nadobowiązkową naukę młodzieży. Zorganizował bowiem naukę języka niemieckiego i stenografji, pobierając za to od uczniów bardzo skromną opłatę. Subwencjonował pracownię biologiczną kwotą 50 zł. miesięcznie, a Kółku fizycznemu użyczył kilkaset złotych na budowę krótkofalowej stacji nadawczej.

Rozumiejąc wielkie znaczenie wychowawcze wycieczek szkolnych, zorganizował razem z Radą Pedagogiczną dwie poważne wycieczki. We wrześniu do Poznania na Powszechną Wystawę Krajową, a w czerwcu wycieczkę nad polskie morze. Pierwszą subwencjonował kwotą 800 zł., na drugą przeznaczył 1550 złotych.

Przez cały czas swego istnienia dokładał wszelkich starań wraz z Dyrekcją Zakładu, aby rozbudzić wśród młodzieży umiłowanie muzyki. W tym celu opłacał nauczyciela orkiestry dętej, wydatnie subwencjonował orkiestrę symfoniczną, dla której w bieżącym roku szkolnym zakupił pianino za kwotę 2560 zł., i opłacał nauczyciela gry na skrzypcach i kontrabasie.

Z organizacyj uczniowskich szczególniejszą opieką otaczał czytelnię, Sodalicję i Kółko L. O. P. P. Dla czytelni prenumerował cały szereg czasopism literackich, naukowych, sportowych — zarówno polskich, jak i zagranicznych. W przyszłym roku szkolnym postanowił zakupić dla czytelni najważniejsze słowniki i encyklopedje, aby w ten sposób ułatwić młodzieży samodzielną pracę naukową.

Bardzo wydatną okazała się pomoc Zarządu w czasie urządzania różnych obchodów i uroczystości szkolnych. Niezapomniane będą jego usługi, oddane w czasie urządzania wieczorku ku uczczeniu 400 rocznicy urodzin wieszcza z Czarnolasu i w zorganizowaniu t. zw. Dnia Matki w obrębie Zakładu. Wszystkie inne zaś uroczystości cieszyły się zarówno tak moralnym jak i materjalnym jego poparciem.

Wielkie zrozumienie okazywał Zarząd dla akcji charytatywnej przez wydatne zasilanie swemi funduszami kasy Pomocy koleżeńskiej i inych filantropijnych instytucyj, np. Kuchni S. Samueli i t. p.

W miesiącach zimowych wydawał bezpłatnie wszystkim uczniom tutejszego Zakładu herbatę. Wdzięczność przeto należy się wszystkim Paniom, a przedewszystkiem WPani Bogatyńskiej i Oliwowej, które nie szczędziły swego trudu i czasu, przebywając codziennie po kilka godzin w szkolnej herbaciarni.

Powodowany troską o zdrowie młodzieży, przeznaczył Komitet kwotę 500 zł. jako subwencję dla Towarzystwa Kolonji Wakacyjnej w Porębie Wielkiej i zasiłek 600 zł. dla harcerzy naszego Zakładu, wyjeżdżających na obozy harcerskie.

Jak gorąco zajmował się Zarząd sprawami wychowania młodzieży, świadczy najlepiej fakt, że w czasie Kursu Pedagogicznego, urządzonego dla nauczycieli szkół średnich przez Kuratorjum O. S. Krak., wziął gremjalny udział w pokazie pracy wychowawczej w Zakładzie i podejmował uczestników Kursu skromnym podwieczorkiem.

Jedną z walnych trosk Zarządu była sprawa budowy gmachu gimnazjalnego. Nie spuszczał jej ani na chwilę z oka

Sprawozdanie kasowe Komitetu Rodzicielskiego

Przychód. za czas od 1. września

			Zł.	gr.
1. Saldo z poprzedniego okresu rachunkowego . . .			290	41
2. Składki miesięczne na cele Komitetu Rodzicielskiego:				
z klasy	I A	Zł. 1,170·—		
„	I B	„ 804·50		
„	II A	„ 1,212·—		
„	II B	„ 1,298·—		
„	III A	„ 1,113·50		
„	III B	„ 1,177·—		
„	IV A	„ 1,078·—		
„	IV B	„ 1,053·30		
„	V A	„ 1,268·—		
„	V B	„ 1,539·—		
„	VI	„ 1,206·—		
„	VII	„ 1,170·—		
„	VIII A	„ 682·—		
„	VIII B	„ 470 50	15,241	80
3. Wpływ za sprzedane sprawozdania szkolne patrz Rozchód poz. 10)			2.886	—
4. Wpływ za sprzedane koszulki gimnastyczne patrz Rozchód poz. 9)			186	—
			18.604	21

Komisja rewizyjna:

Dr Bronisław Kuśnierz m. p. *Florjan Mikulski* m. p.

Państw. Gimnazjum IV. im. H. Sienkiewicza w Krakowie

1928 do 31. sierpnia 1929 r. **Rozchód.**

		Zł.	gr.
1. Za dopłatę do nauki języka niemieckiego, stenonografji i gry na skrzypcach		256	50
2. Za naukę muzyki na instrumentach dętych . . . . , . .	Zł. 1.680·—		
b) za naprawę instr. i nuty . . .	„ 430·77		
c) „ 7 pulpitów i szarfę dla orkiestr	„ 122·—	2.232	77
2. Za czasopisma i oprawę dla czytelni uczniowskiej		582	54
4. Za dotację dla pracowni biologicznej utrzym. inw. żywego	Zł. 636·20		
b) za naczynia i przyrządy dla lab. chem.	„ 187·55		
c) za sprzątanie sali gimnastycznej .	„ 97·50	921	25
5. Subwencje:			
a) na wyjazd nauk. uczniów na P. W. K. w Poznaniu	Zł. 760·17		
b) na pomoc koleżeńską	„ 200·—		
c) „ akcję charytatywną i dla Sod. Marj.	„ 2.000·—		
d) „ dla sekcji L. O. P. P. na konkurs modeli w Warszawie i koszty . .	„ 155·—		
e) dla Obozów harcerskich	„ 250·—		
f) „ Kolonji wakac. w Porębie Wielk.	„ 500·—		
g) „ wydawnictwa „Nasza myśl" . .	„ 407·33		
h) „ Kółka fotogr. wydatki	„ 20·40		
i) „ Komitetu budowy bursy dla ucz. szkół średnich	„ 900·—		
j) na sztandar (gwóźdź) dla Gimn. VII.	„ 20·—		
k) „ nowe insrumenty muzyczne dla orkiestry szkolnej	„ 1.500·—	6.712	90
4. Herbaciarnia:			
Gazowni III rata za herbaciarnię	„ 200·56		
589.00 kg. cukru	„ 942·40		
herbata (4·10 kg. i 22 p.) . . .	„ 217·60		
40· szt. garnuszków	„ 32·—		
mycie naczyń	„ 260·—		
naprawa herbaciarni i naczyń .	„ 177·15		
posiłki dla uczniów	„ 48·68	1.878	39
7. Za odznaki i legitymacje dla uczniów		710	—
8. „ koszty urządzenia uroczystości szkolnych (10-roczn. Niepodległ. Polski, imieniny Marsz. Piłsudskiego, Dzień Matki, koniec roku szkolnego), tudzież udziału w wystawie eksponatów na wystawach: drobiu i okr. wyst. szkolnej		980	71
9. „ koszulki gimnastyczne (patrz przychód. poz. 5.)		512	50
10. „ druk Sprawozdania szkolnego, i klisze, (patrz przychód, poz. 4.)		3.337	46
11. „ druki dla Komitetu na zaprosz. i pom. biurową		244	—
12. „ Saldo kasowe na rok następny:			
na ks. wkł. Bku Przemysł. Nr. 11077	Zł. 103·86		
w 4% dolarówkach im. wart. dol. 25	„ 131·33	235	19
		18.604	21

Kraków, dnia 23 września 1929 r.

Za Komitet Rodzicielski:

Przewodniczący: *Br. Bochenek* m. p.

Skarbnik: *Józef Wilga* m. p.

i doprowadził do tego, że Ministerstwo Robót Publicznych przeznaczyło w b. r. kwotę 20.000 zł. na sporządzenie planów. W przyszłym roku szkolnym postanowił Zarząd zaapelować do Rodziców, aby przez dobrowolne opodatkowanie się dążyli do zebrania funduszów potrzebnych do rozpoczęcia przynajmniej wstępnych robót.

Jak na początku niniejszego rozdziału wspomniałem, Zarząd dążył do utrzymywania ścisłego kontaktu z ogółem rodziców. W tym celu w porozumieniu z Dyrekcją i Radą Pedagogiczną urządził cztery wieczory dyskusyjne, które ściągnęły i zainteresowały sporą liczbę rodziców. Pierwszy z nich zaszczycił nadto swą obecnością JWPan Feliks Przyjemski, Naczelnik W. II Kuratorjum.

Każdy wieczór poprzedzał referat, po którym następowała dyskusja.

Aby pozostawić trwały ślad po tej pracy — pozwalam sobie przytoczyć skróty referatów.

I. *Profesor Józef Piasecki.*

O czystości młodzieńczych serc.

(referat wygłoszony dnia 9 stycznia 1930 r.)

„*Przyszłość należy do ludzi czystych*“
Tomasz Mann.

Tylko z czystych młodzieńców wyróść może zdrowe, silne i uczciwe społeczeństwo. Tymczasem cała dzisiejsza atmosfera moralna zatruta jest niezdrowemi miazmatami, przyziemna i zmaterjalizowana; zgorszenie i zepsucie czyha na każdym kroku na młode dusze, usiłuje wcisnąć się do nich wszystkiemi porami (strój, taniec, książka, kino, teatr); natomiast odporność wewnętrzna narażona jest poważnie na osłabienie wobec ogólnego obniżenia się idealizmu i wobec powszechnej miękkości, w jakiej tak często wychowujemy nasze dzieci.

Pamiętać trzeba, że niemoralność w dziedzinie czystości ma szczególną zdolność deprawowania całej psychiki: osłabia energję życiową, odhartowuje wolę, łamie i wynaturza charakter, prowadzi do zblazowania, apatji lub cynizmu.

Wina takiego smutnego stanu rzeczy leży w znacznej mierze w jednostronności dzisiejszej bujnej, ale przeważnie materjalnej, technicznej cywilizacji, za którą nie nadąża równym krokiem wewnętrzna, duchowa, zwłaszcza moralna kultura. Umiemy opanowywać przyrodę i wprzęgać jej siły w służbę człowieka; nie nauczyliśmy się opanowywania samych siebie. W samej zaś już pracy wewnętrznej zbyt znowu jednostronnie akcentujemy rozwój intelektu z zaniedbaniem kultury woli i charakteru.

Stąd upadek etyki w życiu prywatnem i publicznem, stąd chęć użycia za wszelką cenę, byle dogodzić instynktom, choćby najniższym; stąd ten zastraszający przerost erotyzmu i rozluźnienie wewnętrznej karności duchowej. W ogólnej pogoni za „radością życia“ ginie wstydliwość, zatraca się samo poczucie czystości i zrozumienie jej nieocenionych walorów etycznych.

Radykalnym środkem zaradzenia niebezpieczeństwu, jakie zagraża naszej młodzieży, byłaby oczywiście zasadnicza przemiana i uzdrowienie samego tego „ducha czasu“, gruntowne odczyszczenie dzisiejszej duchowej atmosfery. Trudne to, zapewne, ale nie niemożliwe. Chrystjanizm już tego dokonał na przełomie starożytności i średniowiecza. Czyżby się nie dało stworzyć jakiejś powszechnej Ligi dobrych obyczajów? zorganizować dobrej, zdrowej opinji, któraby piętnowała i zwalczała solidarnie wszelkie objawy zapsucia i zgorszenia w tej dziedzinie?

Tymczasem trzeba uczynić, co jest bliższe i łatwiejsze, łatwiej wykonalne a konieczne: stworzyć taką możliwie czystą i podniosłą atmosferę w najbliższem otoczeniu dziecka; w domu i w szkole; z przed oczu dorastającego pokolenia usunąć wszystko, co gorszy i podnieca. Że zaś dziecko prędzej, czy później ze światem i jego zepsuciem się zetknie, trzeba młode dusze już wcześnie uodpornić, tak wewnętrznie zahartować i w dobrem umocnić, by same umiały wystrzegać się zła, z niem walczyć i — zwyciężać.

Najlepszą metodą będzie tu dobre, zdrowe, prawidłowe wychowanie ogólne, przesiąknięte podniosłym idealizmem, głębokim kultem dla ducha i spraw jego, budzące osobistą godność, która gardzi i brzydzi się wszelką płaską i grubą przyjemnością.

Ale niema takiego zdrowego wychowania, jak niema prawdziwej wewnętrznej kultury, bez „ascezy“. Każdy moralny postęp wymaga wysiłku, walki, przełamania się i zaparcia: w nich tkwi prawdziwa męskość, szlachetna, moralna i fizyczna tężyzna. Kształcąc i umacniając wolę, trzeba wpoić w młodzież to głębokie przekonanie, że taka walka i zwycięstwo są nietylko piękne i wzniosłe, ale możliwe i konieczne.

Wyzyskać tu należy to wrodzone młodzieży, a tak jej imponujące pragnienie i hasło prawdziwej wolności, która polega przedewszystkiem na wewnętrznej niezależności od tego, co niskie i brudne, wpajać należy szlachetne poczucie odpowiedzialności każdego za wszystkich, budzić i wychowywać odwagę cywilną, która się nie ogląda tchórzliwie na zdemoralizowaną opinję otoczenia (J. Godard: „Z czystości wyśmiewają się tylko głupcy“).

W tej walce o moralną czystość dzielną dla wychowawcy pomocą jest delikatna wstydliwość, która chroni od niezdrowej

ciekawości; jest poważna i męcząca, zwłaszcza fizyczna praca; jest prawdziwa rycerskość wobec kobiety, ale rzetelna, na głębokiej czci dla niej, a kulturze własnego serca oparta.

Nie można też pominąć t. zw. uświadomienia młodzieży — byle było roztropne, delikatne i taktowne; nie należy go jednak przeceniać, bo słusznie powiedziano, że czystość jest „o wiele więcej zagadnieniem siły, niż zagadnieniem wiedzy“. Ale niech się młodzież dowie o stwierdzonej przez najpoważniejszych uczonych lekarzy nieszkodliwości wstrzemięźliwego życia, o tem, iż przeciwnie, nieczystość prowadzi — poza wszystkiemi straszliwemi skutkami natury moralnej — do okropnych cierpień i chorób fizycznych, że jej następstwa fizjologiczne są jedną z największych plag dzisiejszej ludzkości, że zapełniają szpitale, kliniki i domy obłąkanych.

Wszystkie te środki, ważne i cenne — same jednak nie wystarczą bez pomocy najskuteczniejszego: bez wychowania religijnego.

Religja sama jedna ma prawo absolutne i autorytet nadludzki, któremu człowiek wierzący poddaje się bez zastrzeżeń; ona jedna ma ponad to coś więcej: oprócz nakazów i zakazów daje zarazem wewnętrzną siłę do ich wypełnienia. „Żadna słabość nie jest skazana na porażkę, skoro Najwyższa Siła zawsze jest obecną i gotową, by wesprzeć swą pomocą tego, który o nią prosi w pokorze serca i w szczerości uczciwych postanowień. Wierny żyje w towarzystwie Boga i w przyjaźni Bożej“ (Bureau).

W organizowaniu t. zw. „higjeny wyobraźni“, a więc w samych tajnikach duszy ludzkiej, gdzie władza nasza ludzka i nasza kontrola nad sercem wychowanka się kończą, okazuje się niczem niezastąpiona pomoc wierzeń religijnych. One jedyne zdolne są skłonić serce i wolę do stałego czuwania i do energicznego poskramiania najwnętrzniejszych i najtajniejszych nawet poruszeń i pragnień, skoro się je uzna za niebezpieczne i złe. One jedynie w głosie sumienia, jako głosie Bożym, każą widzieć najwyższy trybunał. One wreszcie w przykładach Świętych wskazują żywe, rzeczywiste wzory do naśladowania, przekonywując, że silna wola, panowanie nad sobą, podporządkowanie wszystkich niższych instynktów duchowi, że zatem doskonałość moralna, heroiczna, w naszym wypadku: czystość, jest na ziemi możliwą.

Znakomity pedagog współczesny Foerster wypowiedział te trafne słowa: „Gdy etyka i filozofja może co najwyżej zakazywać i odradzać — religja umie odwieść i odwrócić“; a w innem miejscu: „Wobec etyki religijnej, moralność ludzka jest i pozostanie zawsze krzyżem bez zmartwychwstania“.

II. *Profesor Jakób Plezia.*

Harcerstwo jako czynnik wychowawczy.

(referat wygłoszony dnia 6 lutego 1930 r.)

Ideologja harcerstwa ujęta jest zwięźle w przyrzeczeniu, jakie składa każdy chłopiec, przyjmowany do Związku Harcerstwa Polskiego.

Przyrzeczenie to brzmi: Mam szczerą wolę całem życiem pełnić służbę Bogu i Ojczyźnie, nieść chętną pomoc bliźnim i być posłusznym prawu harcerskiemu. Prawo harcerskie wyraża pozytywne postulaty, według których ma postępować w życiu:

1. Na słowie harcerza polegaj jak na Zawiszy.
2. Harcerz służy Ojczyźnie i dla niej spełnia sumiennie swoje obowiązki.
3. Harcerz jest pożyteczny i niesie pomoc bliźnim.
4. Harcerz w każdym widzi bliźniego, a za brata uważa każdego innego harcerza.
5. Harcerz postępuje po rycersku.
6. Harcerz miłuje przyrodę i stara się ją poznać.
7. Harcerz jest karny i posłuszny rodzicom i wszystkim swoim pzełożonym.
8. Harcerz jest zawsze pogodny.
9. Harcerz jest oszczędny i ofiarny.
10. Harcerz jest czysty w myśli, mowie i uczykach; nie pali tytoniu i nie pije napojów alkoholowych.

Wprowadzeniu prawa w życie dopomaga organizacja ruchu harcerskiego i metoda pracy.

Jednostką podstawową organizacji i pracy harcerskiej jest drużyna. Stanowi ją gromada w zasadzie kilkunastu chłopców, pozostająca pod kierownictwem człowieka pełnoletniego, posiadającego pełne wyrobienie harcerskie. Drużyna dzieli się na zastępy po kilku chłopców, na czele których stoi chłopiec urobiony już ideowo i sprawnościowo. Zastępowy jest towarzyszem swych chłopców, a w pracy jest wspomagany i kierowany przez drużynowego. Praca harcerska odbywa się w izbie harcerskiej, gdzie każdy zastęp ma swój kąt, a przedewszystkiem na wycieczkach w teren. Zdobywane wyrobienie harcerskie i nabyte sprawności stwierdza się przez próby i przyznawanie stopni harcerskich oraz odznak, co budzi w chłopcu wiarę w własne siły i zachęca go do dalszych wysiłków.

Ogromnej wagi w pracy harcerskiej, to letnie obozy harcerskie, tak stałe jak i wędrowne.

Starsze społeczeństwo grupuje się w Kołach Przyjaciół Harcerstwa, które mogą powstawać przy drużynach lub przy

wyższych jednostkach organizacyjnych. Koła Przyjaciół mogą służyć radą i pomocą, tak moralną jak i materjalną. Są łącznikiem między organizacją i społeczeństwem; bo przecież Harcerstwo wychowuje obywateli tegoż społeczeństwa. Tak więc harcerstwo wpaja w chłopca znakomity kodeks prawa moralnego, wskazuje mu sposoby fizycznego ćwiczenia, zbliża go do przyrody i powstrzymuje od złego. Pozwala rozwijać się indywidualnościom, ale przyzwyczaja do życia społecznego. Stawia zadania do rozwiązania i trudności do przezwyciężenia, nieprzekraczające sił chłopca, dostosowane do jego wieku i zainteresowań, ale też wskazuje i środki, jakiemi ma się posłużyć przy wykonaniu.

Harcerstwo jest wspaniałą szkołą urabiania charakterów.

III. *Profesor Rudolf Niemiec.*

Troska o dobrą książkę.

(referat wygłoszony dnia 27 marca 1930 r.).

Różna była rola książki w ciągu wieków. Dawniej była rozrywką, dzisiaj stała się potrzebą życia, podporą i pomocą w trudach, doradcą przy rozważaniu wszelkich zagadnień życiowych i wychowawcą narodu. Niemałą odegrała rolę w dziejach naszych po utracie wolności, gdyż krzepiła ducha, podtrzymywała nadzieję, zapalała do czynów bohaterskich i przyczyniła się w znacznej mierze do odzyskania niepodległości. Celem jej obecnie jest uczyć, wychowywać, pogłębiać charaktery i pracować dla dobra państwa. Taki powinien być wpływ książki na wszystkich, zatem i na młodzież. Książka przeznaczona dla młodzieży powinna być dostosowana do rozwoju dziecka, powinna dawać pogodny i jasny pogląd na życie, budzić energję i samodzielność, powinna umoralniać, wychowywać etycznie i religijnie, krzewić miłość ojczyzny, wreszcie jej język i forma powinny być piękne. W każdym okresie życia dzieka rodzaj zainteresowań książką jest inny. W pierwszym okresie życia najbardziej zajmuje umysły dzieci baśń, bajka. Upodobanie to trwa u dzieci z rodzin zamożniejszych od czwartego do ósmego roku życia, u dzieci biednych zaczyna się z chwilą, gdy zaczną uczęszczać do szkoły i trwa niekiedy do 13-go roku życia. Czas między 9-tym a 12-tym roku życia nie ma jednolitego zainteresowania się książką; wtedy najchętniej czytują chłopcy opowiadania z dziejów ojczystych. Następuje okres przejściowy — 13-ty i 14-ty rok życia — w którym młodego czytelnika ogarnia żądza przygód, a książka z przygodami jest jego ulubioną lekturą. Niebezpieczną dla tego wieku a czytywaną namiętnie jest książka, której treść stanowią czyny zbrodniarzy. Książki z przygodami, o ile odpo-

wiadają warunkom wyżej przytoczonym, przynoszą młodzieży korzyść, gdyż działają wychowawczo i zbliżają chłopca do książki o treści naukowej. Po ten mniej więcej czas dziewczynka ma podobne upodobania, co chłopiec.

W pierwszym okresie dojrzewania budzi się u chłopca upodobanie do wypadków historycznych, a ideałem młodzieńca jest któryś z bohaterów narodowych. Im bardziej wkracza młodzieniec w okres dojrzewania, tem bardziej krytyczne zajmuje stanowisko wobec książki, a przy ocenie książki pod względem artystycznym, w sądzie swoim zbliża się do sądu człowieka dojrzałego. Zrozumienie dla pięknej formy, dla pięknego stylu zwiększa się od 17-go roku życia. Największą wtedy poczytnością cieszą się powieści, czemu dziwić się nie można, gdyż obecna powieść porusza wszystkie możliwe zagadnienia.

Grożą jednak ze strony książki — oczywista złej — liczne niebezpieczeństwa. Książek złych jest dużo, a pierwsze wśród nich miejsce zajmują powieści sensacyjne. Bohaterami takich książek są rozbójnicy, zbrodniarze wszelkiego rodzaju, detektywi i t. p., treścią zaś skrajny erotyzm i pochwała zbrodni. Wpływ złej książki na młodzież jest okropny. Zła książka działa niszcząco na system nerwowy, wywołuje niepokój u młodej, wrażliwej duszy, zabija zmysł piękna i doprowadza wkońcu czytelnika do tego stanu, że dobrej książki nie zdoła przeczytać. Nie koniec na tem. Zła książka powiększa zbrodniczość wśród nieletnich i wywołuje manję samobójczą. Trudnoby było znaleźć drugie zło, któreby tyle szkód przynosiło, co zła książka. Stąd wypływa obowiązek walki ze szkodliwą książką i troski o dobrą książkę. Ze złą książką walczyć powinno państwo, Kościół, szkoła, rodzice, wogóle wszyscy, którym dobro społeczeństwa leży na sercu. Ciężki obowiązek w związku z tem zagadnieniem spoczywa na szkole średniej. Musi ona wystąpić energicznie przeciw złej książce, ale nie drogą zakazów, tylko przez krzewienie różnemi sposobami zamiłowania do dobrej książki. Szkoła powinna wyrabiać smak estetyczny u młodzieży, wychowywać w duchowem i moralnem zdrowiu i w ten sposób uodpornić chłopca na wpływy złej książki. Szkoła powinna szerzyć kult dla dobrej książki przy pomocy odpowiednich referatów, które wydane drukiem, znalazłyby się w rękach rodziców i młodzieży. W tej pracy winien szkole pomagać dom. Środki zaradcze, wyżej podane, byłyby skuteczne na krótki tylko czas, jeśli nie zaspokojonoby głodu książki u młodzieży. Obowiązek ten mają spełnić bibljoteki szkolne i czytelnie. Bibljoteka szkolna powinna zawierać najlepsze dzieła, z któremi ma się człowiek spotkać na drodze swego życia, w czytelni zaś powinna młodzież korzystać z książek, słowników, encyklopedyj i czytać pisma, przeznaczone dla

niej. Tylko wspólna praca szkoły z domem rodzicielskim może dokazać tego, że młodzież uniknie tej zarazy, jaką jest zła książka.

IV. *Pułkownik Dr Tadeusz Piotrowski.*

O potrzebie godziwych widowisk dla młodzieży.

(referat wygłoszony dnia 10 kwietnia 1930 r.)

Dyspozycja: Rodzaje wrażeń zmysłowych. Widowiska teatralne w starożytności. Widowiska nowożytne. Rodzaje widowisk nowożytnych. Wpływ widowisk na masy. Znaczenie propagandowe i pedagogiczne widowisk. Teatr i kino. Ich istota, znaczenie i wartość pedagogiczna. Upadek teatru a rozwój kina. Przyczyny tego zjawiska. Wpływy dodatnie i ujemne kina na młodzież. Demoralizacja młodzieży przez kino. Potrzeba wskrzeszenia wśród młodzieży dawnych tradycyj teatralno-amatorskich. Znaczenie i wartość pedagogiczna dawnych „wieczorów Trzech Wieszczy". Kult dramatu klasycznego i jego znaczenie wychowawcze. Osobiste wspomnienia prelegenta z lat dziecinych i wpływ tych wspomnień na jego życie. Krytycyzm rodziców i wychowawców w odniesieniu do widowisk publicznych. Środki zaradcze przeciw demoralizacji młodzieży przez widowiska. Dyskusja.

Niniejsze sprawozdanie nie wyczerpuje w całości prac Zarządu. Dla jego uzupełnienia dodać należy, że na zakończenie roku szkolnego przygotował Zarząd dyplomy dla uczniów, którzy swą pilnością i zachowaniem chlubnie zapisali się w kartach naszego Zakładu.

Do niniejszego sprawozdania dołącza się zestawienie kasowe za rok 1928/29. Sprawozdanie finansowe za rok bieżący ukaże się w sprawozdaniu szkolnym za rok 1930/31.

VII. STATYSTYKA UCZNIÓW W ROKU SZKOLNYM: 1929/30.

KLASA	Ia	Ib	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IVa	IVb	Va	Vb	VIa	VIb	VII	VIIIa	VIIIb	—	Razem
1. Z końcem r. 1928/9 istniały oddziały:	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	1	—	14
2. Przy promowaniu kl. liczyły uczniów:	41	37	47	47	43	54	48	59	50	54	45	—	47	37	50	—	659
3. Z tego promowano: . . .	41	33	43	46	41	49	45	46	50	46	44	—	47	37	49	—	617
4. Z tego pozostało na rok II:	—	4	4	1	2	5	3	13	–	8	1	—	—	—	1	—	42
W r. 1929/30 klasy liczą oddziałów:	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	14
Klasy liczą uczniów:	45	44	46	40	48	48	44	57	48	56	54	48	49	51	—	—	678
W tem promowanych: . . .	—	—	40	36	42	45	40	48	44	45	50	44	43	47	—	—	524
W tem drugorocznych:	—	2	3	1	2	—	2	7	—	7	—	1	—	2	—	—	27
Ze szkół powszechnych: . .	45	39	—	—	—	—	–	—	—	—	—	—	—	—	—	—	84
„ „ średnich:	—	1	3	2	4	3	1	1	4	4	3	2	6	2	—	—	36
Z przygotowania domowego: .	—	2	—	1	—	—	1	1	—	—	1	1	—	—	—	—	7
Klasy liczą rzymsko-katolików:	42	40	41	36	48	41	43	53	46	51	53	42	48	48	—	—	635
„ „ grecko-katolików: .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ „ ewang. augsb.: . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
„ „ prawosławnych: . :	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ „ wyzn. mojżeszowego.	3	4	2	4	—	7	1	4	2	5	1	5	1	3	—	—	42
Razem . . .	45	44	46	40	48	48	44	57	48	56	54	48	49	51	—	—	678

KLASA	Ia	Ib	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IVa	IVb	Va	Vb	VIa	VIb	VII	VIIIa	VIIIb	—	Razem
Urodzonych w r. 1920 kl. liczyły	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
„ w r. 1919 „ „	29	34	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	64
„ w r. 1918 „ „	13	9	22	19	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	67
„ w r. 1917 „ „	1	1	17	15	28	23	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	89
„ w r. 1916 „ „	—	—	7	4	17	18	23	19	1	2	—	—	—	—	—	—	91
„ w r. 1915 „ „	—	—	—	1	—	6	10	19	25	16	1	—	—	—	—	—	78
„ w r. 1914 „ „	—	—	—	—	—	—	6	13	18	30	25	16	—	—	—	—	108
„ w r. 1913 „ „	—	—	—	—	—	—	2	4	4	6	17	22	25	2	—	—	82
„ w r. 1912 „ „	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	10	7	16	27	—	—	62
„ w r. 1911 „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	6	13	—	—	22
„ w r. 1910 „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	6	—	—	8
„ w r. 1909 „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	2
„ w r. 1908 „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2
„ w r. 1906 „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Razem . . .	45	44	46	40	48	48	44	57	48	56	54	48	49	51	—	—	678
Klasy liczą miejscowych . . .	34	36	38	37	42	41	34	53	45	27	42	41	38	40	—	—	548
„ „ z powiatu . . .	2	3	2	3	1	4	3	1	1	9	2	2	1	2	—	—	36
„ „ z dalszych okolic .	9	5	6	—	5	3	7	3	2	20	10	5	10	9	—	—	94
Razem . . .	45	44	46	40	48	48	44	57	48	56	54	48	49	51	—	—	678
Dojeżdżają koleją	2	3	1	1	2	3	2	1	3	2	2	3	3	1	—	—	29
Dzieci: obywateli ziemskich . .	4	1	1	—	4	—	2	2	2	3	7	2	2	6	—	—	36
Włościan i rolników drobnych .	—	4	1	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	1	—	—	9
Urzędników i oficjalistów rolnych	—	—	—	—	1	—	2	1	—	—	3	—	2	—	—	—	9
Do przeniesienia . .	4	5	2	—	5	—	4	5	2	3	10	3	4	7	—	—	54

KLASA	Ia	Ib	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IVa	IVb	Va	Vb	VIa	VIb	VII	VIIIa	VIIIb	—	Razem
Z przeniesienia . .	4	5	2	—	5	—	4	5	2	3	10	3	4	7	—	—	54
Robotników rolnych	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Przemysłowców	4	2	4	3	3	2	5	2	—	3	1	5	3	4	—	—	41
Rzemieślników	—	3	—	3	—	3	—	3	2	10	—	—	2	—	—	—	26
Urzędników fabrycz. i przemysł.	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	2	—	—	—	5
Robotników fabrycz. i przemysł.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kupców i przedsiębiorców handl.	3	2	2	1	6	4	3	1	1	6	2	5	2	3	—	—	41
Urzędników handl. i bankowych	3	—	1	—	—	—	4	2	2	—	2	2	—	3	—	—	19
„ kolei poczt. i telegr.	3	10	8	—	12	6	1	9	5	—	4	13	4	2	—	—	77
Służby i rob. kolei poczt. i telegr.	—	—	—	3	1	10	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	17
Wojskowych stopni oficerskich .	9	1	4	1	1	2	5	4	2	3	5	—	3	2	—	—	42
„ „ niższych .	1	3	—	6	—	—	—	1	1	3	—	—	—	1	—	—	16
Zawody wolne	6	4	4	4	7	6	3	5	9	4	3	4	6	5	—	—	70
Profesorów i nauczycieli . .	2	1	3	1	4	2	6	2	5	—	6	1	8	5	—	—	46
Urzędników państwowych . .	5	8	13	8	6	2	9	6	9	16	9	8	14	11	—	—	124
„ komunalnych . .	3	2	2	—	1	2	3	6	3	6	8	4	1	3	—	—	44
Służby z urzędów państw. . .	1	3	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	7
„ „ komunalnych	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Właścicieli nieruch. miejsk. i kap.	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Wyrobników	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2
Dzierżawców	—	—	—	1	—	1	—	4	1	—	—	—	—	—	—	—	7
Innych zawodów	—	—	2	8	2	5	—	1	4	—	4	3	—	4	—	—	33
Zupełne sieroty	—	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3
Razem . . .	45	44	46	40	48	48	44	57	48	56	54	48	49	51	—	—	678

VIII. STATYSTYKA EGZAMINOW DOJRZAŁOSCI,

odbytych w roku sprawozdawczym.

W myśl rozporządzenia Kuratorjum O. S. Krakowskiego z 26 kwietnia 1930 L. II — 4339/30, odbył się egzamin dojrzałości w tutejszym Zakładzie przed Komisją, w której skład wchodzili następujący członkowie Grona nauczycielskiego: Dr A. Kukliński, dyrektor, jako przewodniczący; Ks. Dr Józef Rychlicki, jako egzaminator z rel. rzymsko-kat.; Ks. Prof. Władysław Macheta, jako egzaminator z języka polskiego; Prof. Jakób Plezia, jako egzaminator z języka łacińskiego; Dr Stanisław Łukasik, jako egzaminator z języka francuskiego; Prof. Stefan Michoński, jako egzaminator z języka niemieckiego; Prof. Mieczysław Kupczyński, jako egzaminator z historji; P. Józef Jodłowski, jako egzaminator z matematyki; Prof. Kazimierz Fijoł, jako egzaminator z fizyki.

Do egzaminu dojrzałości dopuszczono ogółem 47 abiturjentów.

Egzamin piśmienny odbył się w dniach 5, 6, 7, 8, 9 maja.

Egzamin piśmienny z **języka polskiego** składało czterech uczniów.

Z podyktowanych tematów:

a) Jan z Czarnolasu. Przemówienie na zebraniu młodzieży.

b) Rozwinąć słowa Żeromskiego z „Międzymorza“: „Przychodzimy na to jałowe wybrzeże z cudownego losów użyczenia, na skutek przedziwnej zapłaty, ażeby zeń uczynić naszej wolności skarb bez ceny“.

c) Przyszły zawód jako teren pracy dla Państwa.

Wszyscy piszący wybrali temat pierwszy.

Wypracowanie z **historji** pisało 42 abiturjentów. Podyktowano im do wyboru następujące tematy:

a) Gospodarcze i polityczne znaczenie Polskiej Wystawy Krajowej w Poznaniu.

b) Jaka postać historyczna działa najsilniej na moją wyobraźnię i dlaczego?

c) Nowożytny ruch kolonizacyjny, jego przyczyny oraz znaczenie kolonij dla państwa.

Temat pierwszy wybrało uczniów 12, temat drugi 25, temat trzeci 6.

Do piśmienego egzaminu z **języka łacińskiego** zgłosiło się 39 abiturjentów. Na wypracowanie otrzymali do przetłumaczenia na język polski wyjątek z dzieła Cicerona „De natura deorum“ L. II §§ 154—157, a zatytułowany „Świat dla ludzi stworzony“.

Wypracowanie z **języka francuskiego** pisało 6 abiturjentów.

Z tematów:

a) Les grands personnages comiques dans la littérature française.

b) Quelle est la profession qui m'attire le plus.

c) Décrivez à grands traits la ville que vous habitez.

Wszyscy abiturjenci wybrali temat pierwszy.

Do piśmienego egzaminu z języka niemieckiego zgłosiło się dwóch abiturjentów.

Jeden z nich opracował temat:

a) Die wichtigsten Kulturstätten in Polen.

Drugi:

b) Der Sport (Seine Licht- und Schattenseiten).

Trzeci temat, podyktowany uczniom do wyboru, brzmiał:

c) Die Vorzüge und Feller des deutschen Volkes.

Do piśmiennego egzaminu z matematyki zgłosiło się 41 abiturjentów.

Podyktowano im następujące zagadnienia do rozwiązania:

a) W czasie konkursów hippicznych rozdzielono pewną ilość nagród w sumie 3630 zł. Pierwsza nagroda wynosiła 2430 zł., każda następna była pewną tą samą częścią poprzedzającej, a ostatnia wynosiła 30 zł. Ile było nagród i jakiej wielkości?

b) W odległości 19,3 m. od pionowego przekroju wieży stoi widz i widzi osadzoną na jej szczycie kulę pod kątem wzniesienia 63°20'. Ile wynosi powierzchnia tej kuli, jeżeli jej kąt widzenia wynosi 2°30' ?

Sześciu abiturjentów poddało się piśmiennemu egzaminowi z fizyki.

Opracowali następujące zagadnienia:

a) Sposoby porozumiewania się na odległość i zasady najważniejszych przyrządów, do tego celu dziś używanych.

b) W celu wyznaczenia temperatury pieca ogrzano w nim kulę platynową o masie 100 gr. i wrzucono ją do 500 gr. wody w temperaturze 12°, zawartej w miedzianym kalorymetrze o masie 117 gr. Temperatura wody podniosła się do 19,2°. Jaką jest temperatura pieca, jeżeli ciepło właściwe platyny wynosi 0,032 kal. gr.

Na podstawie wyniku wypracowań piśmiennych dopuszczono do ustnego egzaminu dojrzałości, który odbył się w dniach od 19 do 23 maja włącznie, wszystkich abiturjentów.

Następujący uczniowie otrzymali świadectwa dojrzałości:

1. Bogatyński Marjan
2. Borowiczka Zbigniew
3. Bross Stefan
4. Czyżowski Artur
5. Daniewski Władysław
6. Drobniak Napoleon
7. Dryszkiewicz Jan
8. Epstein Marjan
9. Iwanicki Kazimierz
10. Jakesch Jerzy
11. Janecki Jerzy
12. Kirchmayer Jan
13. Kisielewski Czesław
14. Kisielewski Zdzisław
15. Kretschmer Tadeusz
16. Krzeczunowicz Zbigniew
17. Lewalski Antoni
18. Lubomirski Andrzej
19. Łakomski Tadeusz
20. Łubieński Ludwik
21. Machnicki Jan
22. Monné Bolesław
23. Nowak Jan
24. Nycz Jan
25. Pałasz Mieczysław
26. Pazur Kazimierz
27. Piasecki Czesław
28. Pileski Tadeusz
29. Przyłęcki Lech
30. Radwański Antoni
31. Rakiewicz Adam
32 Rękiewicz Stefan
33. Romek Adam
34. Skąpski Jan
35. Süsskind Jakób
36. Szura Tadeusz
37. Truszkowski Witold
38. Welanyk Karol
39. Bański Henryk (pryw.)
40 Cybulski Stefan (pryw.)
41. Olszewski Paweł (pryw.)
42. Rojek Stanisław (pryw.)
43. Soczówka Andrzej (pryw.)
44. Wrzalik Kazimierz (pryw.)
45. Zawadziński Bolesław (pryw).

Reprobowano 2 kandydatów

B) W terminie wrześniowym odbył się uzupełniający egzamin dojrzałości na podstawie zezwoleń Min. W. R. i O. P. i Kuratorjum Okr. S. Krakowskiego; część piśmienna dnia 27 września; część ustna w dniach 30 września i 1 października pod przewodnictwem Dyrektora Zakładu, a przed Komisją ustanowioną rozp. Kurat. Okr. S. Krak. z 22 lutego 1926 r. L. II — 1074/26.

Świadectwo uzupełniającego egzam. dojrzałości otrzymali:

1. Herzog Józef
2. Kaleta Tadeusz
3. Leibowicz Herman
4. Nabryski Józef
5. Putzlacher Leonard
6. Ronikier Adam
7. Rozenblatt Bronisław
8. Rzebik Józef
9. Stasiniewicz Andrzej
10. Zięba Stanisław

C) Taki sam egzamin odbył się w terminie lutowym. Egzamin piśmienny 17 lutego, a ustny w dniach 19—22 lutego, 2 marca, 2 kwietnia i 17 maja.

Świadectwo uzupełniającego egzam. dojrzałości otrzymali:

1. Birn Herman
2. Blochman Eugenjusz
3. Bodner Adolf
4. Brenes Joachim

5. Chmielnicki Hersz
6. Eckstein Dawid
7. Ehrlich Marjan
8. Fein Aleksander
9. Gazeł Antoni
10. Kleiner Jakób
11. Komorowska Adrjanna
12. March Mojżesz
13. Paciej Mieczysław
14. Pańska Wanda
15. Perzanowski Adam
16. Polesiński Władysław
17. Pruszyński Mieczysław

Reprobowano 6 kandydatów.

IX. A. STATYSTYCZNE ZESTAWIENIE WYNIKU KLASYFIKACJI
z końcem roku szkolnego 1929/30.

KLASA	Ia	Ib	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IVa	IVb	Va	Vb	VIa	VIb	VII	VIII	Razem
Na początku r. 1929/30 przyjęto .	45	42	48	38	45	48	42	57	48	54	52	48	49	50	666
W ciągu roku przybyło	—	2	—	2	2	—	1	—	—	2	2	1	—	1	13
„ „ ubyło	1	6	2	2	2	1	5	5	2	4	1	1	—	2	34
Z końcem roku klasy liczyły . .	44	38	46	38	45	47	38	52	46	52	53	48	49	49	645
Z tego otrzymało:															
Wynik ogólny bardzo dobry . .	6	2	9	2	8	6	3	4	7	1	5	2	10	2	67
„ „ dobry	19	16	14	9	20	10	13	9	8	14	11	19	14	14	190
„ „ dostateczny . . .	16	14	21	19	13	23	19	28	28	28	25	19	20	24	297
„ „ niedostateczny . .	2	6	1	7	4	7	3	10	3	8	11	8	5	9	84
do egzaminu uzupeł. przeznaczono	1	—	1	1	—	1	—	1	—	1	1	—	—	—	7
Ogółem	44	38	46	38	45	47	38	52	46	52	53	48	49	49	**645**

IX. B. WYKAZ IMIENNY UCZNIÓW
zapisanych w r. szk. 1929/30.

Klasa I a.

Uzdolnieni:

Baumgardt Ernest
Blicharski Juljan (dypl.)
Chan Mieczysław
Chowaniec Adam
Czachowski Adam
Dunikowski Andrzej
Epler Zbigniew
Gawrzyński Zbigniew
Gorecki Marjan (dypl.)
Hartman Władysław
Jentys Andrzej
Komorowski Jerzy
Konarski Maksymiljan
Krokay Adam
Kulikowski Narcyz
Laskowski Włodzimierz
Macudziński Jan
Malinowski Ignacy
Medvey Alfred
Mond Stanisław
Mudyna Edward
Müller Witold
Osadziński Andrzej
Pietras Antoni
Piotrowski Zbigniew
Popper Ernest
Potocki Jan
Ratz Leon
Rozwadowski Jan
Sarna Romuald
Senkowski Tadeusz
Stawowski Eugenjusz (dypl.)
Stroka Franciszek
Suchodolski Jan
Swolkień Andrzej
Terczyński Łukasz
Thetschel Jerzy
Tochowicz Zbigniew
Truszkowski Andrzej (dypl.)
Warczewski Tadeusz
Wąsowicz Zbigniew

Wystąpił:

Lewicki Zbigniew dn. 6. II. 1930 r.

Do egzaminu uzupełniającego przeznaczeni:

Machlowski Jerzy

Nieuzdolnieni:

Schneider Aleksander
Wojtaszek Jan.

Klasa I b.

Uzdolnieni:

Busz Mieczysław
Cichoń Jan
Ciołkowski Roman
Domagała Marjan
Frańczuk Stanisław
Godyń Eugenjusz
Gołębiowski Rudolf
Gottesman Artur
Hausmann Bruno
Kaleciński Tadeusz
Kielman Edward
Klimczyk Wiktor
Kowalówka Stanisław
Machnica Zbigniew

Milowski Józef
Misiów Edward
Nowacki Stanisław
Oplustil Jerzy (dypl.)
Pajączkowski Marjan
Pańków Tadeusz (dypl.)
Pstraś Ignacy
Rink Hieronim
Simon Adam
Skulski Stanisław
Socha Jan
Śniegowski Zbigniew
Trojnar Stanisław
Widerski Zbigniew
Wilk Stefan
Winiarski Marjan
Wolf Juljusz
Zwierzyński Mieczysław

Wystąpili:

Borowski Tadeusz 7. I. 1930 r.
Fraenkel Stanisław 30. IX. 1929
Ptak Tadeusz 10. I. 1930 r.
Rachwał Zdzisław 1. II. 1930 r.
Strusiewicz Lech 6. XI. 1929 r.
Szuldenfrej Jerzy 7. III. 1930 r.

Nieuzdolnieni:

Altmann Tadeusz
Bobula Stanisław
Nieckarski Zdzisław
Ochalski Jerzy
Pakoński Mieczysław
Słonina Adam

Klasa II a.

Uzdolnieni:

Bauer Ryszard
Białek Zygmunt
Brandman Egon
Choma Jan
Cichoń Tadeusz (dypl.)
Ceplik Zbigniew
Cieszanowski Jerzy
Dura Leszek
Flebbe Norbert
Gibiński Józef (dypl.)
Heller Zbigniew
Kalicki Kazimierz (dypl.)
Kleszczyński Karol
Klimowski Józef
Kukliński Czesław (dypl.)
Lijowski Ludwik
Link Tadeusz
Medvey Ernest (dypl.)
Mroczkowski Kazimierz
Niedźwiecki Jan
Nieniewski Andrzej
Nowicki Zbigniew (dypl.)
Pajor Kazimierz
Pallas Stefan
Perzesty Zdzisław
Porembski Jerzy
Privšek Edward
Reaubourg Marjan
Rerutko Jan
Romer Bronisław
Rosiewicz Kazimierz
Rożański Władysław
Rucki Władysław
Rutkowski Włodzimierz
Scherman Ludwik
Setmajer Jerzy
Smalawski Zbigniew (dypl.)
Śmitkowski Bogusław
Steciak Stanisław
Śliwiński Adam
Uryga Teodor
Wesołowski Józef
Wróblewski Lech (dypl.)
Zembaczyński Bolesław

Wystąpili:

Bartel Wiesław 19. XI. 1929 r.
Pawlik-Gwozdecki Jan 16. XI. 1929.

Nieuzdolnieni:

Uznański Tadeusz

Do egzaminu uzupełniającego przeznaczeni:

Kopczyński Józef

Klasa II b.

Uzdolnieni:

Burzyński Bogusław
Cagasek Alojzy
Gałek Jujan
Gawrak Marjan
Glückstein Stefan (dypl.)
Grabowski Włodzimierz
Grodnicki Adam
Hałuszczak Albin
Kacza Józef (dypl.)
Kaliński Mieczysław
Kluczyński Zbigniew
Kołaczkowski Ryszard
Kotsch Alfred
Kotusiński Czesław
Kuśnierz Alfred
Loegler Marjan
Neumann Rudolf
Norek Ludomił
Nowakowski Jan
Olejnik Stanisław
Ptak Stefan
Śliwiński Jan
Ślizowski Zbigniew
Susułowski Jan
Szewczyk Władysław
Talarek Roman
Tomasik Karol
Ungar Jan
Wołek Witold
Zamojski Marjan

Wystąpili:

Dahan Michał 21. III. 1930 r.
Zięba Antoni 21. III. 1930 r.

Do egzaminu uzupełniającego przeznaczony:

Winzer Franciszek

Nieuzdolnieni:

Eichner Zygfryd
Friedmann Zygfryd
Kobiałka Tadeusz
Kobyliński Włodzimierz
Nanowski Adam
Rydel Stefan
Warzeszkiewicz Adam

Klasa III a.

Uzdolnieni:

Belina-Prażmowski Janusz (dypl.)
Bieżeński Wiktor
Bogatyński Adam
Brzeczka Adam
Chmiel Stanisław
Cyrankiewicz Jerzy
Ćmikiewicz Jan (dypl.)
Furowicz Kazimierz
Glatman Stanisław
Głębocki Tadeusz

Halski Zbigniew
Hryczko Władysław
Kisielnicki Jerzy
Konopka Piotr
Korta Adam (dypl.)
Kostołowski Adam
Łagowski Bronisław
Maziarski Juljusz
Niżański Jerzy
Oziębło Wojciech
Palmrich Adam (dypl.)
Porębski Jan
Pustelnik Kazimierz
Romański Stefan (dypl.)
Romiszowski Stanisław
Sadowski Józef (dypl.)
Sarna Edward
Skórczewski Stanisław
Słowakiewicz Tadeusz
Stolfa Lesław
Szlank Adam
Święcicki Stanisław
Toczyski Zygmunt
Truszkowski Stanisław (dypl.)
Warczewski Witold
Warzeszkiewicz Jan
Wittek Zdzisław
Węgrzyn Tadeusz
Zaus Tadeusz
Zimnal Kazimierz
Zubrzycki Piotr

Wystąpili:

Moszkiewicz Bogdan 30. X. 1929 r.
Olinkiewicz Roman 6. III. 1930 r.

Nieuzdolnieni:

Jaśkiewicz Fryderyk
Kłosiński Bronisław
Krzeczowski Adam
Rzegociński Bolesław

Klasa III b.

Uzdolnieni:

Bujak Tadeusz
Chmurski Adam
Cholewicz Zdzisław
Czopek Marjan (dypl.)
Czyżek Jerzy
Dutka Zygmunt
Dym Ozjasz
Fajto Stanisław
Filek Andrzej
Firlit Emil
Fischer Tadeusz
Huber Tadeusz
Janas Kazimierz (dypl.)
Jasiński Mieczysław
Kałamarz Mieczysław
Kielman Józef
Kłapa Mieczysław
Kłosiński Tadeusz (dypl.)
Kowalówka Mieczysław
Lempart Alojzy
Michalik Andrzej
Moor Leszek
Nanowski Władysław
Orliński Jerzy
Pańszczyk Mieczysław
Pągowski Zbigniew
Pondel Tadeusz
Rzebik Tadeusz
Sidor Eugenjusz
Silberbach Wilhelm
Skowron Henryk
Skrzyński Adam
Sołtan Stanisław
Steinberg Jerzy (dypl.)
Strnad Stanisław
Ster Włodzimierz
Szczepański Witold
Twardy Stanisław
Weber Wilhelm

Wystąpił:

Rokitka Tadeusz 3. IV. 1930 r.

Nieuzdolnieni:

Beigert Stanisław
Czuszkiewicz Czesław
Frischer Jan
Górski Tadeusz
Machlowski Tadeusz
Stanoch Jan
Waszkiewicz Józef

Do egzaminu uzupełniającego przeznaczony:

Hojtasz Marceli

Klasa IV a.

Uzdolnieni:

Adamski Eugenjusz
Ahrends Czesław
Chmura Stanisław
Gawrzyński Kazimierz
Gołębiowski Stanisław
Heinrich Tadeusz
Jankowski Jan
Jarosiński Paweł
Jaworski Marjan
Juras Jerzy
Kiersztyn Antoni
Koczur Rudolf
Konopka Jan
Korzeniowski Zygmunt
Kostecki Żdzisław
Kowalówka Tadeusz
Kurkiewicz Jan
Marczewski Jan
Michałowski Zbigniew
Michoński Stefan
Modelski Stanisław
Nowicki Jerzy
Ożga Roman
Pagaczewski Stanisław
Petecki Lesław
Pliszewski Adam
Riazancew Wincenty
Schwarz Roman
Siess Fryderyk
Silberzweig Karol
Starachowicz Zygmunt
Strzetelski Zygmunt (dypl.)
Wróblewski Wincenty (dypl.)
Żelechowski Jerzy

Wystąpili:

Fedorowicz Karol 31. I. 1930 r.
Machnicki Stanisław 31. I. 1930
Stahl Jan 31. I. 1930 r.
Targowski Andrzej 8. III. 1930 r.
Warywoda Stanisław 31. I. 1930 r.

Nieuzdolnieni:

Byliński Jarosław
Kłosiński Jerzy
Pawlik Bolesław.

Klasa IV b.

Uzdolnieni:

Albiński Tadeusz
Allerhand Jan (dypl.)
Babulski Bogusław
Benko Marjan

Bernal Zbigniew
Bielczyk Jerzy
Biernacki Kwiryn
Broder Artur
Czapliński Alojzy
Dziurkowski Eugenjusz
Feix Kurt
Frey Zygmunt
Gierczyński Zbigniew
Goldblatt Karol (dypl.)
Gondorek Kazimierz (dypl.)
Grabowski Roman
Hein Witold
Jordan Zygmunt
Kostecki Krzysztof
Krawczyk Adolf
Kucharski Stanisław
Nodzeński Ździsław
Nowak Adam
Panek Juljusz
Papiński Władysław
Pietrzyk Adam
Piotrowski Andrzej
Ptak Mieczysław
Rachwał Janusz
Rachwał Stanisław
Romański Tadeusz
Rothhirsch Jerzy (dypl.)
Rusek Tadeusz
Rybka Edward
Skoczowski Stanisław
Stefanko Tadeusz
Stuhr Tadeusz
Tor Zygmunt
Wagner Juljusz
Walenta Zygmunt
Zawistowski Karol

Wystąpili:

Antoniewicz Bogumił 15. V. 1930.
Bielański Stanisław 26. II. 1930.
Gaszczyk Władysław 16. XI. 1929.
Krupa Tadeusz 10. III. 1930.
Krzywdziak Stanisław 15. V. 1930.

Do egzaminu uzupełniającego przeznaczony:

Bartel Romuald

Nieuzdolnieni:

Bąbka Jan
Brzeziński Czesław
Gnojek Adam
Karaś Eryk
Ochalski Stanisław
Rachwał Zygmunt
Rybarski Kazimierz
Ster Eugenjusz
Toroń Franciszek
Wróblewski Stefan

Klasa V a.

Uzdolnieni:

Altendorf Tadeusz
Babulski Roman
Beres Krzysztof
Bogatyński Antoni
Brózda Bronisław
Czyżewicz Zbigniew
Dura Karol
Gibiński Kornel (dypl.)
Gofron Eugenjusz
Goos Adam
Grabowski Zygmunt
Güntner Tadeusz
Haydukiewicz Lech (dypl.)
Hyła Jerzy
Jassem Henryk
Kowalski Władysław

Lipczyński Józef
Litawski Józef
Łuszko Andrzej
Łukowicz Jerzy
Malinowski Stanisław
Mazurkiewicz Łucjan
Moeser Bogusław
Mroczkowski Przemysław (dypl.)
Ordyński Ryszard
Oszacki Jan
Pachel Ludwik
Pankiewicz Zbigniew
Passakas Leszek
Porębski Kazimierz
Pytel Marjan
Schweiger Stefan
Schwelling Lesław
Skrochowski Jan (dypl.)
Smoleński Stanisław
Sularz Marjan
Syrzistie Zbigniew
Śliwiński Kazimierz
Święcicki Antoni
Wilczek Andrzej
Winzer Józef
Wittek Jerzy
Ziemba Jan

Nieuzdolnieni:

Klohes Kazimierz
Nędza Władysław
Szarek Tadeusz

Wystąpili:

Skopowski Hugo 14. V. 1930.
Terczyński Marjan 7. I. 1930.

Klasa V b.

Uzdolnieni:

Barzycki Konstanty
Bielański Gustaw
Bielczyk Zdzisław
Buzek Jerzy
Daniek Jan
Dużyk Włodzimierz
Dyński Zbigniew
Grado Mirosław
Gruszka Władysław
Herzog Józef
Holzer Józef
Karaś Eugenjusz
Kielman Władysław
Klimczak Aleksander
Kraj Juljan
Kunzek Marjan
Lachowicz Marjan
Matjasik Zdzisław
Merklinger Bolesław
Mikulski Józef
Miś Marjan
Mleczko Tadeusz
Nyczek Mieczysław
Olszewski Włodzimierz
Ramza Tadeusz
Röhrenschef Tadeusz
Rydel Kazimierz
Schudmak Stefan
Seffer Jerzy
Siepráwski Tomasz
Słowik Henryk
Sokulski Roman
Stachurski Tadeusz
Syska Zbigniew
Szetela Kazimierz
Torba Marjan
Tropp Artur
Uznański Mieczysław
Wander Edward
Werndl Zbigniew
Wilamowski Zbigniew
Zachorowski Stanisław
Ziemba Adam

Nieuzdolnieni:

Beiersdorf Otto
Berger Stanisław
Gajewski Jan
Hojło Karol
Kloska Adam
Kopta Jan
Krokay Walery
Kuprowski Roman

Wystąpili:

Cieszyński Jan 21. III. 1930.
Magiera Franciszek 14. V. 1930.
Marek Stanisław 4. I. 1930.
Seifert Zygmunt 30. X. 1929.

Do egzaminu uzupełniającego przeznaczony:

Szpor Zygmunt

Klasa VI a.

Uzdolnieni:

Babula Feliks
Bednarczyk Antoni
Bednarczyk Wacław (dypl.)
Belina-Prażmowski Zbigniew
Borkowski Jerzy
Chmiel Miłosz
Czajka Bronisław
Ekier Jan (dypl.)
Gadomski Jerzy
Galas Marjan
Głębowicz Władysław
Głogoczowski Jacek
Gostkorzewicz Samuel
Jaworski Tadeusz (dypl.)
Just Jerzy
Kellner Benon
Kirchmayer Stanisław
Kisielewski Wilhelm
Klimała Jerzy
Kłusek Jan
Koczur Juljan
Krzyworzeka Jan
Krzyżanowski Antoni
Machalski Renat
Majer Teodor
Małecki Andrzej
Menschik Zygmunt (dypl.)
Pachoński Zbigniew
Piller Adam
Radwański Andrzej
Rejman Stefan
Rudolf Zdzisław
Schütz Przemysław
Skoczowski Marjan
Śliwiński Adam
Targowski Włodzimierz
Trzeciak Stanisław
Tuziak Jerzy
Uruski Aleksander
Zachorowski Stefan
Zgorzelski Józef

Nieuzdolnieni:

Biedroński Mieczysław
Bniński Roman
Krzyształowicz Władysław
Łaźniński Aleksander
Miarczyński Tadeusz
Romiszowski Adam
Sikorski Tadeusz
Sołtykiewicz Tadeusz
Swolkien Jerzy
Szczepański Wiesław
Żaba Stanisław

Wystąpił:

Gina Jerzy 20. IX. 1929.

Do egzaminu uzupełniającego przeznaczony:

Potocki Jerzy

Klasa VI b.

Uzdolnieni:

Beckmann Jerzy
Bielański Jan Konstanty
Bieliński Zygmunt
Bromowicz Mieczysław
Chan Kazimierz
Chowaniec Stanisław
Chudzikiewicz Mieczysław (dypl.)
Dym Józef
Frankiewicz Antoni
Frischer Edward
Hartman Wilibald
Hein Eugenjusz
Henoch Władysław
Hubicki Włodzimierz
Jamka Mieczysław
Kielawa Żdzisław
Klimek Ryszard
Klug Zbigniew
Kopera Zygmunt
Kotsch Kazimierz
Lempart Czesław
Maryan Tadeusz
Kraj Kazimierz
Ochalski Jan
Porębski Janusz
Pretzel Wilhelm
Romański Zbigniew
Ruszkiewicz Jerzy
Sala Stanisław
Sarnowicz Józef
Schneid Władysław
Skowron Zygmunt
Skrzyński Ludwik
Szostak Władysław
Trzaska Franciszek
Tyszler Henryk
Wilga Witold (dypl.)
Wolny Jerzy
Wróblewski Zbigniew
Zięba Tadeusz

Nieuzdolnieni:

Filek Stefan
Grubenthal Roman
Gulkowski Jerzy
Karbowski Władysław
Kielman Maciej
Cświęcimski Kazimierz
Turek Kazimierz
Wyżga Jerzy

Klasa VII.

Uzdolnieni:

Alber Włodzimierz
Bednarczyk Rudolf
Babulski Tadeusz
Bielański Adam (dypl.)
Biermański Władysław
Bochenek Bronisław
Chmura Henryk
Chrząszcz Ludwik
Druciak Zygmunt
Goliszewski Witold
Golonka Kazimierz
Gols Jan
Güntner Henryk
Gworek Jan
Jaglarz Zbigniew (dypl.)
Kleszczyński Ignacy
Kolankowski Zygmunt
Kukliński Antoni (dypl.)

Kuśnierz Zdzisław
Lechowski Bolesław
Lewandowski Alfred
Lutrak Alfred (dypl.)
Majewski Andrzej
Matus Witold
Mazurkiewicz Jan
Mól Emil
Mroczkowski Zbigniew
Niemczyk Wojciech
Palmrich Tadeusz
Paszkiewicz Zygmunt
Pilch Eugenjusz
Prochyra Kazimierz
Redyk Tadeusz
Rouppert Leszek
Senowski Jerzy
Sokołowski Stefan (dypl.)
Szczurowski Stanisław
Targowski Juljusz
Tomaszewski Juljusz
Türschmid Zbigniew
Wimmer Zbigniew (dypl.)
Wołek Józef
Zgut Stefan
Żelewski Roman (dypl.)

Nieuzdolnieni:

Biernat Adam
Fabris Arrigo
Knapik Mieczysław
Merenda Adam
Pietrzykowski Janusz

Klasa VIII.

Uzdolnieni:

Bogatyński Marjan
Boguszewski Bohdan
Borowiczka Zbigniew
Bross Stefan
Czyżowski Artur
Daniewski Władysław
Drobniak Napoleon
Dryszkiewicz Jan
Epstein Marjan
Iwanicki Kazimierz
Jakesch Jerzy
Janecki Jerzy
Kirchmayer Jan
Kisielewski Czesław
Kisielewski Zdzisław
Krzeczunowicz Zdzisław
Kretschmer Tadeusz
Lewalski Antoni
Lubomirski Andrzej
Łakomski Tadeusz
Łubieński Ludwik
Machnicki Jan
Monné Bolesław
Nowak Jan
Nycz Jan
Pałasz Mieczysław
Pazur Kazimierz
Piasecki Czesław
Pileski Tadeusz
Przyłęcki Lech
Radwański Władysław
Rakiewicz Adam
Rękiewicz Stefan
Romek Adam
Skąpski Jan
Süsskind Jakób
Szura Tadeusz
Truszkowski Witold
Welanyk Karol
Zaborowski Stefan

Wystąpili:

Potocki Ludwik 26. IX. 1929 (†). Proczek Wincenty 9. XII. 1929.

Nieuzdolnieni:

Gawroński Henryk
Jakóbiczka Olgierd
Kwinta Wincenty
Oliwa Stanisław
Pągowski Józef
Sawicki Jan
Siedlecki Stanisław
Skrochowski Kazimierz
Wyrobek Kazimierz

X. KRONIKA ZAKŁADU.

Z ważniejszych wydarzeń, jakie zaszły w roku sprawozdawczym na terenie naszego Zakładu, wspomnę tylko o tych, które ze względu na swój odrębny charakter nie znalazły odźwierciedlenia w poprzednich rozdziałach.

W pierwszym rzędzie wypadnie podzielić się mi z czytelnikami bolesną stratą, jaką poniósł Zakład przez śmierć swego długoletniego i już na ukończeniu będącego wychowanka. Był nim ś. p.

†

LUDWIK POTOCKI

uczeń klasy VIII,
który zaniemógłszy ciężko w czasie feryj letnich, rozstał się z życiem 26 września 1929 r.
W pogrzebie, jaki się odbył dnia 28 września wziął udział cały zakład.

NABOŻEŃSTWO ŻAŁOBNE

odprawił za duszę ś. p. zmarłego Ks. Dr. Józef Rychlicki, w kościele N. M. Panny 2 października.
Niech spoczywa w spokoju!

Egzaminy odbywały się w następującym porządku: a) uzupełniające 4 września, b) prywatne 27 stycznia i 21 czerwca, c) nadzwyczajne z klas I—VI dnia 28 stycznia i 21 czerwca, d) wstępne do klasy I w dwóch teminach. Dla uczniów potrzebujących wcześniejszego wyjazdu 3 czerwca, dla zdrowych

30 czerwca, e) egzamin dojrzałości zwyczajny i uzupełniający — patrz rozdział VIII.

Posiedzenia członków Grona nauczycielskiego dzieliły się na 1) Pełne posiedzenia Rady Pedagogicznej, 2) Posiedzenia Komisyj Klasowych, 3) Posiedzenia Komisji wychowawczej i naukowej.

Pełne normalne posiedzenia Rady odbyły się w dniach: 3 września, 24 października, 22 listopada, 4 lutego, 21 marca, 29 kwietnia i 1 lipca.

Komisje klasowe obradowały od 12—14 listopada, 22—25 stycznia, 3—5 kwietnia, 14 kwietnia (klasyfikacja klasy VIII), 14—15 czerwca (promocyjne), 23 i 24 czerwca klasyfikacyjne.

Komisje naukowo-pedagogiczne w pełnym składzie obradowały 10, 24, 30 października, 13 grudnia.

Informacyj Rodzicom i Opiekunom o postępach i zachowaniu się młodzieży udzielano: 18 października, 15 listopada, 20 grudnia, 28 lutego, 11 kwietnia, 30 maja.

Dnia 12 października młodzież klas starszych wzięła udział wraz ze sztandarami w pogrzebie ś. p. Jacka Malczewskiego.

W dniu 1 czerwca delegacja młodzieży wraz ze sztandarami wzięła udział w poświęceniu sztandaru Czerwonego Krzyża w katedrze Krakowskiej i w pochodzie propagandowym przez miasto.

W dniu 6 czerwca uczciła młodzież pamięć wieszcza Jana Kochanowskiego przez wysłanie delegacji wraz ze sztandarami i orkiestrą na nabożeństwo do Bazyliki OO. Franciszkanów.

Tego samego dnia i następnego (7. VI.) gościł Zakład w swych murach dwie sekcje Zjazdu Polonistycznego, jaki się odbył łącznie z uroczystościami, urządzonemi przez Akademję Umiejętności w 400 rocznicę narodzin poety Jana Kochanowskiego.

Pan Wizytator Stanisław Wrzosek wizytował Zakład 29-go i 30-go listopada.

Do Sakramentów św. Pokuty i Ołtarza przystępowała młodzież trzy razy: 3 i 4 października, 26 i 27 marca po odbyciu rekolekcyj i 5 i 6 czerwca.

XI. INFORMACJE NA ROK NASTĘPNY.

a) Podręczniki.

Klasa I. Ks. Szydelski St. i ks. Thullie: Dzieje Objawienia Bożego w Starym Testamencie; Reiter: Czytania polskie t. I;

Jakóbiec-Leonhard: Pierwsza książka do nauki języka niemieckiego, lub Szarota: Pierwsza książka do nauki jęz. francuskiego; Gebert i Gebertowa: Opowiadania z dziejów ojczystych; Gebert i Gebertowa: Wypisy historyczne z dziejów oczystych; Romer-Polaczkówna: Pogadanki krajoznawcze; Romer - Niemcówna: Atlas krajoznawczy województwa krakowskiego; Banach-Sierpiński-Stożek: Arytmetyka cz I.

Klasa II. Ks. Szydelski i ks. Thullie: Dzieje objawienia Bożego w Nowym Testamencie cz. I; Reiter: Czytania polskie tom II; Szober St.; Gramatyka języka polskiego w ćwiczeniach, zeszyt III i IV; Jakóbiec-Leonhard: Pierwsza i druga książka do nauki jęz. niemieckiego lub Szarota: Pierwsza i druga książka do nauki jęz. francuskiego; Gebert i Gebertowa: Opowiadania z dziejów ojczystych; Gebert i Gebertowa: Wypisy historyczne z dziejów ojczystych; Romer-Polaczkówna: Geografja na klasę II; Banach-Sierpiński-Stożek: Arytmetyka cz. II.

Klasa III. Ks. Szydelski i ks. Thullie: Dzieje objawienia Bożego w Nowym Testamencie cz. II; Reiter: Czytania polskie tom III; Szober St.: Gramatyka języka polskiego w ćwiczeniach, zeszyt III i IV; Jakóbiec-Leonhard: Druga książka do nauki zyka francuskiego; Gebert i Gebertowa: Opowiadania z dziejów ojczystych; Gebert i Gebertowa: Wypisy historyczne z dziejów ojczystych; Radliński: Świat i jego mieszkańcy; Sierzputowski: Arytmetyka cz. IV; Żłobicki: Wiadomości z fizyki.

Klasa IV. Jougan: Liturgika; Próchnicki-Wojciechowski: Wypisy na kl. IV: Szober: Gramatyka jęz. polskiego w ćwiczeniach, zeszyt III i IV; Lewicki: Wstępna nauka jęz. łacińskiego (wyd. IV); Samolewicz-Sołtysik: Gramatyka łacińska; Jakóbiec-Leonhard: Trzecia książka do nauki języka niemieckiego, lub Szarota: Trzecia książka do nauki języka francuskiego; Zakrzewski: Historja starożytna; Sosnowski: Geografja Polski; Gutkowski-Wilkosz: Algebra cz. I. Wójtowicz: Zarys geometrji elementarnej dla użytku szkół średnich ew. Łomnicki wyd. V, VI; Nussbaum-Hilarowicz i Fuliński: Zoologja dla wyższych klas gimnazjalnych; Arct-Golczewska, Kołodziejczykowie: Podręcznik botaniki.

Klasa V. Gadowski: Historja Kościoła katolickiego; Wojciechowski: Wypisy polskie dla szkół średnich tom V; Chrzanowski i Wojciechowski: Wypisy polskie dla klas wyższych szkół średnich cz. I; Szober: Gramatyka języka polskiego w ćwiczeniach, zeszyt III i IV; Szczepański: Wypisy łacińskie do użytku szkół średnich; Samolewicz-Sołtysik: Gramatyka łacińska; Pilch-Szczepański: Ćwiczenia polsko-łacińskie; Jakóbiec-Leonhard: Deutschland und die Deutschen część I.; Szarota: Paryż; Zakrzewski: Historja średniowieczna; Lewicki: Zarys historji Polski; Fuchs-Radliński: Geografja Europy; Gutkowski:

Algebra cz. II; Wójtowicz: Zarys geometrji elementarnej, ew. Łomnicki wyd. V. VI.; Sosnowski: Anatomja i fizjologja człowieka.

Klasa VI. Gadowski: Historja Kościoła katolickiego; Chrzanowski-Wojciechowski: Wypisy polskie dla klas wyższych szkół średnich cz. I; Kridl M.: Literatura polska wieku XIX cz. I i II; Liwjusz: Dzieje rzymskie, wyd. Jędrzejowski-Rapaport; Owidjusz: Wiązanka wierszy, opr. Sinko; Samolewicz-Sołtysik: Gramatyka łacińska; Jakóbiec-Leonhard: Deutschland und die Deutschen cz. II, lub Szarota: Les provinces françaises; Zakrzewski: Historja nowożytna; Lewicki: Zarys historji Polski; Gutkowski: Algebra cz. II; Wójtowicz: Zarys geometrji elementarnej; Natanson-Zakrzewski: Nauka fizyki cz. I. i II.

Klasa VII. Sieniatycki: Dogmatyka; Kridl: Literatura XIX wieku, cz. II i III; Adamczewski: Sympozjon. Wybór prozaików polskich XIX i XX wieku; Sallustius Crispus: De coniuratione Catilinae, opr. Rapaport: Cicero: Wybór mów cz. I i II, opr. Szczepański; Wergiljusz: Wybór z dzieł, opr. Sinko; Jakóbiec: Deutschtum cz. I; Więckowski-Szarota: La France, cz. I; Zakrzewski: Historja nowożytna; Lewicki: Zarys historji Polski; Gutkowski: Algebra, cz. II; Wójtowicz: Zarys geometrji elementarnej; Łomnicki: Trygometrja; Natanson-Zakrzewski: Nauka fizyki, cz. II i III; Moycho-Zienkowski: Krótki zarys chemji dla szkół średnich.

Klasa VIII. Sieniatycki: Etyka; Kridl: Lteratura XIX w. cz. II i III; Adamczewski: Sympozjon. Wybór prozaików polskich XIX i XX w.; Poezje Horacjusza: Sinko; Cicero: Wybór z pism filozoficznych, opr. Szczepański; Tacyt. Wybór dzieł, opr. Pilch; Jakóbiec: Deutschtum cz. II lub Węckowski-Szarota: La France, cz. II; Pawłowski-Bystroń-Peretiatkowicz: Polska współczesna; Łomnicki: Początki geometrji analitycznej i trygonometrja; Natanson-Zakrzewski: Nauka fizyki, cz. III; Ks. Nuckowski: Początki logiki ogólnej dla szkół; Hoefler Al.: Zasady psychologji.

b) Egzaminy w terminie powakacyjnym.

1) Egzaminy wstępne do kl. II—VII nie odbędą się z powodu zupełnego braku wolnych miejsc w Zakładzie. Egzaminy uzupełniające na drugi dzień po rozpoczęciu roku szkolnego.

2) Egzaminy nadzwyczajne z kl. I—VI odbędą się w styczniu i czerwcu. Podania o przypuszczenie należy wnosić wprost do Kuratorjum O. S. Krakowskiego.

3) Uzupełniający egzamin dojrzałości odbędzie się we wrześniu i lutym za zezwoleniem Kuratorjum.

4) Rok szkolny 1930/31 rozpocznie się 1 lub 3 września (stosownie do rozp. Min. W. R. i O. P.) uroczystem nabożeństwem szkolnem.